

Evaluatie van de
BRES-aanpak inzake
criminaliteitspreventie
tussen 1989 en 1992

Amsterdam, mei 1993
Van Dijk, Van Soomeren en Partners B.V.
Drs E.P. Lagendijk
Drs M. van der Gugten

Inhoudsopgave

	pagina
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doelstelling	1
1.2 Onderzoeksopzet	2
1.3 Werkwijze en verantwoording	3
1.4 Leeswijzer	3
2 Randgroepjongeren, welzijn en sport	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Profiel van randgroepjongeren	5
2.3 Randgroepjongeren en welzijn	6
2.4 Randgroepjongeren en sport	8
2.5 Methodische aandachtspunten	9
2.6 Conclusies	11
3 Sport en criminaliteitspreventie	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Relaties tussen sport en criminaliteit	14
3.3 Visies op sport en criminaliteit	15
3.4 Conclusies	16
4 De BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie'	19
4.1 Landelijke Dienst BRES	19
4.2 Ontwikkeling van de BRES-methodiek	21
4.3 De BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie'	24
4.4 De doelgroepgerichte RSLA-cursus	26
4.5 Conclusies	28
5 De BRES-aanpak binnen het overheidsbeleid	29
5.1 Inleiding	29
5.2 Ministerie van Justitie	29
5.3 Ministerie van WVC	31
5.4 Landelijke coördinatie BRES-project	32
5.5 Positionering van de BRES-projecten in gemeentelijk beleid	34
5.6 Conclusies	35
6 De BRES-aanpak in vijf gemeenten	37
6.1 Inleiding	37
6.2 Deelgemeente Spangen	37
6.2.1 Inleiding	37
6.2.2 Organisatie BRES-project binnen Spangen Veilig	38
6.2.3 Doelgroepgerichte RSLA-cursus	39
6.2.4 Evaluatie	40
6.2.5 Vervolg	42
6.3 Enschede	42
6.3.1 Inleiding	42
6.3.2 Organisatie BRES-project binnen Balans	43
6.3.3 Doelgroepgerichte RSLA-cursus	44
6.3.4 Evaluatie	46
6.3.5 Vervolg	47

Inhoudsopgave (vervolg)

6.4	Maassluis	48
6.4.1	Inleiding	48
6.4.2	Organisatie BRES-project in Maassluis	49
6.4.3	Doelgroepgerichte RSLA-cursus	49
6.4.4	Evaluatie	51
6.4.5	Vervolg	53
6.5	Terneuzen	53
6.5.1	Inleiding	53
6.5.2	Jongerenproblematiek	54
6.5.3	Gemeentebeleid en de BRES-aanpak	55
6.5.4	Evaluatie	56
6.5.5	Vervolg	56
6.6	Dordrecht	57
6.6.1	Inleiding	57
6.6.2	Organisatie BRES-project binnen Buurtbeheer Dordrecht	57
6.6.3	Doelgroepgerichte RSLA-cursus	58
6.6.4	Evaluatie	59
6.6.5	Vervolg	61
7	Evaluatie van de BRES-aanpak	63
7.1	Inleiding	63
7.2	Procesevaluatie	63
7.2.1	Algemeen	63
7.2.2	Beoordeling door het ministerie van Justitie	64
7.2.3	Beoordeling door het ministerie van WVC	65
7.2.4	Evaluatie van de BRES-aanpak in vijf gemeenten	65
7.3	Effectevaluatie	67
7.3.1	Algemeen	67
7.3.2	Schriftelijke enquête	69
7.3.3	Resultaten	69
7.4	Conclusies	71
8	Conclusies en aanbevelingen	75
8.1	Inleiding	75
8.2	Conclusies	75
8.2.1	Onderbouwing van de BRES-aanpak	75
8.2.2	Implementatie van de BRES-aanpak	76
8.2.3	Resultaten van de BRES-aanpak	78
8.3	Aanbevelingen	80
8.3.1	Rijksoverheid	80
8.3.2	BRES	81
8.3.3	Gemeenten	82
8.4	Stappenplan	83
	Literatuurlijst	85
	Bijlagen	89
I	Lijst van geïnterviewde sleutelpersonen	89
II	Opleidings- en examenprogramma voor de RSLA-cursus binnen de BRES-aanpak inzake criminaliteitspreventie	91
III	Vragenlijst deelnemers RSLA-cursus	99
IV	Checklist ten behoeve van procesevaluatie	111

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In 1987 besluit de directie Jeugdzaken van het ministerie van WVC dat het tot dan toe gangbare doelgroepenbeleid moet worden ingeruild voor een meer integrale aanpak. Preventie dient binnen deze integrale aanpak een centrale plaats te krijgen. Naar aanleiding hiervan stelt de Landelijke Dienst Beweging, Recreatie en Spel (BRES) in een notitie dat zij reeds ervaring heeft opgedaan met het invullen van de ruimte tussen jeugdbeleid en criminaliteitspreventie. BRES maakt duidelijk dat het jeugdbeleid binnen haar aanpak aansluit bij de doelstellingen die met name het ministerie van Justitie heeft geformuleerd ten einde de 'kleine criminaliteit' te bestrijden. Op basis hiervan heeft BRES een projectvoorstel geschreven. Ruim een jaar na het verschijnen van het projectvoorstel verleent de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie Criminaliteit (SBPC) een subsidie om de plannen ook uit te kunnen voeren. In augustus 1989 gaat BRES van start met het project 'sport en criminaliteitspreventie'.

Het project 'sport en criminaliteitspreventie' werd oorspronkelijk financieel ondersteund door de ministeries van Justitie en WVC in het kader van het beleid "bestrijding kleine criminaliteit" en "bestuurlijke preventie". Twee jaar later is de financiële bijdrage door het ministerie van Justitie beëindigd. Het ministerie van WVC heeft de subsidiëring voortgezet en het project onder de vlag gebracht van "het beleid sociale vernieuwing, met het accent op preventie van criminaliteit". Binnen dit beleid wordt getracht de sportsector te betrekken in het terugdringen en voorkomen van de (kleine) criminaliteit.

Het ministerie van WVC is met BRES overeengekomen dat het project geëvalueerd zal worden door een extern onderzoeksbureau. Hierbij is specifiek gevraagd inzicht te verschaffen in de potenties van de BRES-projecten op het terrein van 'sportieve activiteiten en criminaliteitspreventie'. De evaluatie van de BRES-aanpak inzake criminaliteitspreventie vindt derhalve plaats op verzoek van de directie Sportzaken van het ministerie van WVC in het kader van het beleid "sociale vernieuwing en sport". Het onderzoek is uitgevoerd door bureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP).

In een probleemstellende notitie van het ministerie van WVC is de doelstelling van het evaluatie-onderzoek als volgt geformuleerd:

"Het verzamelen van de ervaringen, die de diverse betrokken partijen in het project 'criminaliteitspreventie' hebben opgedaan in de BRES-projecten, gericht op het terugdringen van de criminaliteit van bepaalde groepen jongeren door middel van sportbeoefening".

De doelstelling van het onderzoek is vervolgens vertaald in een tweeledige probleemstelling die zowel verwijst naar de evaluatie van de effecten (1) als van het proces (2) van het project:

- 1 Tot welke kwalitatieve en tot welke kwantitatieve c.q. financiële opbrengsten kan sportbeoefening leiden in het kader van een project 'criminaliteitspreventie'?
- 2 Aan welke voorwaarden moet zijn voldaan om als gemeente met redelijke kans van slagen van start te gaan met een project 'sportbeoefening en criminaliteitspreventie'?

Op verzoek van BRES wordt bij de projecten 'criminaliteitspreventie' gesproken over deelname aan sportieve activiteiten in plaats van sportbeoefening¹. Over het algemeen hanteert BRES zelf veelal de begrippen 'bewegingsrecreatie en spel' waarbij de beleving een centrale plaats inneemt (BRES-document 90/137, 1990).

1.2 Onderzoeksopzet

Voorafgaande aan de start van het onderzoek is in overleg met de BRES en het ministerie van WVC een gefaseerde onderzoeksopzet ontwikkeld, die bestaat uit de volgende drie onderdelen:

- Literatuurstudie:

In de afgelopen jaren zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd en publikaties verschenen, waarbij aandacht is besteed aan de relatie tussen sport en veel voorkomende criminaliteit. Tevens zijn er in de praktijk her en der ervaringen opgedaan met het aanbieden van sportieve activiteiten als onderdeel van een preventieve aanpak van criminaliteit. Naast de lokale BRES-projecten, zoals die in dit rapport centraal staan, zijn er ook in andere steden projecten 'sport en criminaliteitspreventie' uitgevoerd. De beknopte literatuurstudie is bedoeld om het ontwikkelingskader van de BRES-aanpak te schetsen en een bijdrage te leveren aan de beantwoording van de probleemstelling.

- Beschrijving van het BRES-project:

Dit onderzoeksdeel is gericht op het beschrijven van de achterliggende visie van de BRES-aanpak en de wijze waarop de lokale projecten tot stand zijn gekomen. Het gaat hierbij met name om inzicht te krijgen in de succes- en faalfactoren rondom de implementatie van de BRES-aanpak binnen de lokale situatie. Deze ervaringen zijn van belang om de voorwaarden vast te kunnen stellen voor het succesvol ontwikkelen en uitvoeren van een project 'sport en criminaliteitspreventie'.

- Interviews en enquêtes:

Teneinde bij de beantwoording van de probleemstelling ook de visie en de ervaringen van de direct betrokkenen te laten meewegen, is voorzien in een aantal interviews binnen vijf gemeenten en met vertegenwoordigers van BRES en de ministeries van WVC en Justitie. Daarnaast is besloten om een enquête af te nemen onder jongeren, die hebben deelgenomen aan de RSLA-cursus inzake het project 'sport en criminaliteitspreventie'.

De op bovenbeschreven wijze verzamelde informatie vormt de basis voor de rapportage. Als richtlijn voor deze rapportage is aangegeven dat het eindproduct enerzijds inzicht moet geven in de bijdrage die sportieve activiteiten kunnen leveren aan criminaliteitspreventie en anderzijds een handleiding moet bieden voor gemeenten die een dergelijk project willen gaan opzetten.

1 De keuze van BRES voor het begrip 'sportieve activiteiten' hangt samen met het bewust vernijden van een éédimensionale opvatting van sport als 'wedstrijdgebeuren'. Hoewel het competitieve element, dat inherent is aan sport, zeker niet wordt uitgesloten, is de BRES-aanpak meer gericht op de grensgebieden tussen enerzijds sport en anderzijds avontuur, spel, vakantie, natuur en fysieke training. Het gaat niet in eerste instantie om het strikt naleven van regels (zoals in de wedstrijdsport) maar meer om het omgaan met en interpreteren van regels.

1.3 Werkwijze en verantwoording

Het onderzoek is uitgevoerd in het najaar van 1992. De literatuurstudie en de beschrijving van de BRES-visie heeft plaatsgevonden in de maand september en de interviews op landelijk en lokaal niveau zijn gehouden in de maanden oktober en november (zie bijlage I). Vervolgens zijn in de maanden november en december de enquêtes onder RSLA-cursisten afgenomen. Aangezien in de gemeente Terneuzen geen RSLA-cursus heeft plaatsgevonden, zijn alleen de deelnemers in de gemeente Dordrecht, Enschede, Maassluis en Rotterdam (deelgemeente Spangen) benaderd. Op verzoek van enkele lokale contactpersonen en in overleg met de BRES is besloten om de enquête niet groepsgewijs in te laten vullen, maar onder de jongeren te verspreiden via de hen bekende contactpersonen. Ondanks herhaalde pogingen is het de contactpersonen in Maassluis en Rotterdam niet gelukt om de enquête door de doelgroep te laten invullen. In de gemeente Enschede hebben zes cursisten de enquête volledig ingevuld en in Dordrecht negen cursisten. Teneinde een bruikbaar profiel van de succesvolle en afgehaakte RSLA-cursisten te kunnen opstellen, heeft op dit punt telefonisch aanvullende gegevensverzameling bij de lokale contactpersonen plaatsgevonden.

1.4 Leeswijzer

Het onderhavige evaluatie-rapport is als volgt opgebouwd. Na dit inleidende eerste hoofdstuk, wordt in hoofdstuk 2 nader ingegaan op de kenmerken van randgroepjongeren in het algemeen en het vrijetijds- en sportgedrag in het bijzonder. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens een beeld gegeven van bestaande onderzoeken naar de samenhang tussen sportbeoefening en veel voorkomende criminaliteit, alsmede de verschillende visies op de vraag in hoeverre sportieve activiteiten een rol kunnen spelen met betrekking tot criminaliteitspreventie.

Hoofdstuk 4 verschaft inzicht in de ontwikkeling van de BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie' tegen de achtergrond van de algemene dienstverlening van BRES en de ervaringen van BRES met andere doelgroepen, zoals minderheden en randgroepjongeren. In hoofdstuk 5 wordt de BRES-aanpak tegen het licht gehouden van het huidige rijksbeleid (WVC en Justitie), alsmede de positionering hiervan binnen het gemeentelijk beleid. Vervolgens wordt in hoofdstuk 6 een uitgebreide beschrijving gegeven van de lokale BRES-projecten in de gemeenten Dordrecht, Enschede, Maassluis, Rotterdam en Terneuzen.

De overstijgende proces- en effectevaluatie is weergegeven in hoofdstuk 7 en de conclusies en aanbevelingen zijn gepresenteerd in hoofdstuk 8. Dit laatste hoofdstuk wordt afgesloten met een stappenplan, dat als leidraad kan fungeren voor gemeenten die een lokaal project 'sport en criminaliteitspreventie' willen opzetten.

2 Randgroepjongeren, welzijn en sport

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een omschrijving gegeven van het begrip 'randgroepjongeren' en een globaal profiel van deze doelgroep opgesteld. Vervolgens wordt nader aandacht besteed aan de problematiek van randgroepjongeren en de benadering vanuit de welzijnssector. Tenslotte wordt een beeld gegeven van de functie van sportieve activiteiten voor randgroepjongeren en de methodische aandachtspunten, die hierbij een rol spelen.

2.2 Profiel van randgroepjongeren

De BRES-projecten zijn gericht op jongeren, die meestal (maar niet uitsluitend) afkomstig zijn uit de lagere sociale klassen. Aangenomen wordt dat zij hun vrije tijd veelal groepsgewijs doorbrengen in cafés, koffieshops, gokhallen of op straat. Zij zouden zich over het algemeen bedienen van agressieve omgangsvormen en hun vernielzuchtig gedrag zou nogal eens voor overlast zorgen. Hun scholing is vaak laag, door gemis aan gewaardeerde diploma's is de kans op werk klein, en met hun financiële en huisvestingsproblemen lijkt het niet ten onrechte wanneer men deze jongeren aanduidt als 'randgroepjongeren', die in een meervoudige achterstandssituatie verkeren (Franke, 1988). Letterlijk gaat het hierbij om **jongeren** die zich **groepsgewijs** aan de **rand** van de maatschappij bevinden.

De eerste keer dat de naam 'randgroepjongeren' in een publieke discussie zijn intrede doet, is in de programmatitel van de *Oriëntatiedagen*² in 1975. Het thema van deze discussie is 'jongeren en belemmerde kansen', en het bijbehorende programma krijgt als titel 'randgroepjongeren en welzijnswerk'. Deze jongeren zijn in de tweede helft van de jaren zestig in opspraak geraakt als 'agressieve, vandalistische of delinquente jongeren' (Van der Linden, 1985). Het beeld dat men tijdens de discussie over randgroepjongeren³ vormt, blijkt uiteindelijk voor iedereen herkenbaar: het gaat om een groep jongeren tussen de 10 en 30 jaar, die wordt gekenmerkt door een slechte maatschappelijke positie en geringe maatschappelijke kansen.

Door gebrek aan sociale vaardigheden en kennis over maatschappelijke instellingen zijn hun mogelijkheden om via werkgevers, uitzendbureau of arbeidsbureau aan werk te komen gering. Voorts blijkt dat deze jongeren voor hun werkgevers moeilijk houdbaar zijn bij een bedrijf. Zij missen veelal de discipline en omgangsnormen om een langdurige en bevredigende arbeidsovereenkomst na te komen (Terpstra: p.8). Ondanks het feit dat er veel definities in omloop zijn van 'randgroepjongeren', suggereert het begrip meer dan het is. De 'rand van de samenleving' is immers relatief. Omdat de Nederlandse samenleving niet overal dezelfde is, bestaan er ook tussen randgroepjongeren grote verschillen (SGBO, 1986: p. 15).

2 Deze dagen werden georganiseerd door een projectgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van een aantal welzijnskoepels en het departement van het toenmalig ministerie van CRM.

3 Het begrip 'randgroep' is een Amsterdamse vondst en is ontleend aan een titel van de nota *Randgroep en Vuurtoren* uit 1971. In dit rapport is sprake van randgroeppers als leden van randgroepen, 'samenklontering van conflict-tieners'. Kenmerken van hen zijn "van huis uit verkommeren, maatschappelijk buiten de orde blijven en mentaal snel onttrederd raken" (Zier, H.J.).

Uit onderzoek naar beeldvorming over randgroepjongeren (Van der Linden, 1985) komt naar voren dat het voornamelijk om mannelijke adolescenten⁴ of jongvolwassenen gaat. Zowel deskundigen als beleidsvertegenwoordigers karakteriseren hen vooral op basis van vrijetijdsproblematiek en door problemen op het gebied van opleiding, scholing en vorming. 'Ervaringsdeskundigen' leggen hierbij het accent bij onvoldoende participatie in de samenleving. Door een sociaal en communicatief isolement nemen randgroepjongeren nauwelijks deel aan algemene, gemeenschappelijke voorzieningen en activiteiten. Op individueel niveau leidt dit vaak tot norm-afwijkend gedrag dat samen kan gaan met latente of manifeste psycho-sociale stoornissen zoals apathie, drugsverslaving, buitensporig agressief gedrag en criminaliteit.

2.3 Randgroepjongeren en welzijn

In de nota *Jeugdbeleid* (WVC, 1984) wordt reeds gesteld dat "bepaalde categorieën jongeren extra aandacht behoeven, omdat zij door een opeenstapeling van problemen in een achterstandssituatie verkeren". Deze problematiek laat zich aflezen uit de volgende clusters, die refereren aan verschillende leefbaarheidsgebieden (Van Montfort, 1985):

- **huisvestingsproblemen:** bijv. slechte of kleine woning; afbraakbuurt; problemen en conflicten met medebewoners;
- **onderwijsproblemen:** spijbelen; vroegtijdig schoolverlaten; analfabetisme; geen of laaggewaardeerde diploma's;
- **beroepsproblemen:** werkloosheid; uitzichtloosheid; smerig en/of zwaar werk met een lage status;
- **medische en psychiatrische problemen:** slechte lichamelijke verzorging; ongezonde levensstijl; niet-verzekerd tegen ziektekosten; onbekendheid met verzorgingsarrangementen;
- **vrijetijdsproblemen:** gemis aan vrijetijdsbeleving door baanloosheid, gefrustreerd in eigen initiatieven;
- **sociale en/of culturele problemen:** bijv. manifest of dreigend sociaal/ cultureel isolement door normafwijkend gedrag;
- **financiële problemen:** bijv. door lage inkomsten en vaak hoog bestedingsniveau een continue schuld en/of aanvullingen uit illegale transacties;
- **justitiële problemen:** frequent in aanraking komen met justitie waarbij juridische hulp veelal ontbreekt.

Een gemeenschappelijk kenmerk van randgroepjongeren is de opeenstapeling van problemen op meerdere leefbaarheidsgebieden. Aangezien deze problemen op allerlei manieren met elkaar verweven zijn, verkeren veel randgroepjongeren in een vicieuze cirkel die op eigen kracht vrijwel niet te doorbreken is. Zo kunnen er om diverse redenen problemen op school ontstaan, die leiden tot spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten. Het overwegend lage scholingsniveau verschaft hen vervolgens geringe kansen op de arbeidsmarkt. Indien dit leidt tot negatieve werkervaringen of werkloosheid kan dit een toename van problemen in de psycho-sociale sfeer tot gevolg hebben. Dergelijke omstandigheden verkleinen dan weer de

4 Deze omschrijving strookt met onderzoek van Ellen ten Berge naar randgroepmeisjes. Zij merkt over haar werkzaamheden in het jongerenwerk en later bij het Landelijk Steunpunt Randgroepjongerenwerk (LSR) op dat "dit werk per drie jongens slechts één meisje wist te bereiken" (Ten Berge, 1991). Dit gegeven ligt volgens haar historisch verankerd in het betreffende werkveld, want: "dat is niet iets van vandaag of gisteren. Dat is in de geschiedschrijving van het club- en buurthuiswerk (de voorloper van het randgroepjongerenwerk) ook al gesignaleerd" (ibid).

mogelijkheden om een aanvullend traject van scholing of arbeidstoeleiding te doorlopen. In veel gevallen raken deze jongeren geleidelijk uit het zicht van maatschappelijke instellingen of is er slechts sprake van incidenteel contact bij concrete problemen of conflicten.

Uit de randgroepen theorie stamt de vraag of de positie van de randgroep nu een uitdrukking van verzet is, of juist gevolg is van het uitgestoten worden door de samenleving (Van der Linden, 1985). Waarschijnlijk zijn 'verzet' en 'uitstoting' twee op elkaar inwerkende processen, die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. In dit perspectief is het goed te begrijpen dat randgroepen vaak solitair en geïsoleerd opereren. De jongeren die deel uitmaken van dergelijke randgroepen vormen een 'eigen' subcultuur waarmee zij zich buiten de samenleving plaatsen dan wel buiten de samenleving geplaatst worden. Naast een normatieve component heeft dit isolement ook invloed op de feitelijke tijdsbesteding van jongeren. De vrije tijd van randgroepjongeren is niet duidelijk afgeperkt en vaak slijten ze hun dagen met informele, niet-verplichtende activiteiten ("voor sommigen is het iedere dag zondag"). Randgroepjongeren ontberen een gestructureerd levensritme en zijn dan ook moeilijk tot regelmaat en het nakomen van afspraken te bewegen.

Tegen deze achtergrond is het niet verwonderlijk dat deze jongeren voor het traditionele welzijnswerk geen gemakkelijke doelgroep vormen. In de loop van de jaren zestig en zeventig is voor randgroepjongeren een aantal specifieke voorzieningen getroffen zoals het straathoekwerk, opbouwwerk, meidenwerk, ambulant jongerenwerk, voorzieningen voor agressieve jongeren en voor drugverslaafden (Van Montfort, 1985: p. 3). Dergelijke voorzieningen zijn vooral ten goede gekomen van de bovenste laag van de verschillende doelgroepen. De jongeren met de grootste maatschappelijke achterstand en de minste kansen vallen meestal weer snel af. Zowel binnen de onderwijs- als de welzijnssector wordt deze ervaring onderschreven (id.: p. 4).

Vanuit het perspectief van jeugdwelzijn gaat het primair om het vergroten van de kansen van randgroepjongeren om in het maatschappelijk circuit terug te keren. De laatste tijd wordt echter weer steeds vaker de nadruk gelegd op het verminderen van de overlast die deze jongeren veroorzaken. Bovendien neemt de tolerantie af met betrekking tot het feit dat dergelijke jongeren niet of nauwelijks een constructieve bijdrage leveren aan het functioneren van de samenleving. Deze ontwikkelingen hebben in het welzijnswerk geleid tot allerlei samenwerkingsverbanden die gericht zijn op enerzijds criminaliteitspreventie en anderzijds arbeid en scholing. Het besef neemt toe dat de oplossing voor het probleem van randgroepjongeren met name gezocht moet worden in de richting van een integrale en vaak individuele aanpak. Dit besef heeft geleid tot het streven naar het slechten van de scheidslijn tussen het jeugdbeleid en het justitieel beleid. In dit kader kan de ontwikkeling van het BRES-project 'sport en criminaliteitspreventie' worden gezien. Preventie van veelvoorkomende criminaliteit kan beschouwd worden als een aanzet tot het verlaten van doelgroepenbeleid en de start van een meer integrale aanpak. Met sportieve activiteiten als intermediair zouden jongeren niet alleen bereikt kunnen worden, maar evenzeer een perspectief op scholing en werk krijgen aangereikt.

2.4 Randgroepjongeren en sport

In de periode 1970-1985 is de georganiseerde sportdeelname van de Nederlandse bevolking meer dan verdubbeld⁵. Sindsdien is de deelname aan sport in verenigingsverband gestagneerd en heeft de groei van de sportdeelname met name buiten de sportverenigingen plaatsgevonden.

Uit verschillende onderzoeken naar sportdeelname (o.a. Schoonderwoerd, 1984; Manders en Kropman, 1987; Sociaal en Cultureel Planbureau, 1992) blijkt dat, naast sekse en leeftijd, ook de sociale klasse van grote invloed is op de vorm en intensiteit van het sportgedrag. Op grond van de ondervertegenwoordiging van ouderen (55+), vrouwen, allochtonen, gehandicapten en mensen met minimum-inkomen of uitkering, zijn de meeste Nederlandse gemeenten ertoe overgegaan voor deze doelgroepen een actief sportstimuleringsbeleid te voeren. Dergelijke sportactiviteiten zijn in eerste instantie mogelijk gemaakt door middel van gerichte subsidiëring door het ministerie van WVC. Op grond van hun geringe participatie en lage economische en maatschappelijke positie (veel tijd/weinig geld) maakten randgroepjongeren eerst impliciet deel uit van het sportstimuleringsbeleid. Pas later zijn specifieke sportactiviteiten opgezet voor randgroepjongeren, waarbij meer rekening werd gehouden met hun specifieke situatie⁶. Hierbij is uitgegaan van de veronderstelling dat sportdeelname de maatschappelijke integratie bevordert.

De legitimering van een sportstimuleringsbeleid door de overheid is gebaseerd op een tweetal argumenten. In de eerste plaats wordt aan sportbeoefening een positieve waarde cq. maatschappelijke functie toegeschreven. In de tweede plaats wordt er vanuit gegaan dat een sportstimuleringsbeleid een impuls kan geven aan de sportbeoefening van (groepen) mensen die niet of nauwelijks aan sport deelnemen.

Met betrekking tot het eerste argument kunnen welhaast ongelimiteerd functies van de sport opgesomd worden⁷. In hoeverre deze functies daadwerkelijk geldigheid bezitten is afhankelijk van de sociale en culturele context waarin sport wordt beoefend (Bourdieu, 1984) en de planning in termen van tijd, ruimte en geld (Mommaas, 1991).

Voor het tweede argument is het inzicht van belang dat sport en lichaams-oefeningen een bijdrage leveren aan het verwerven en uitdragen van een eigentijdse levensstijl (Bourdieu, 1984). Groepen die zich deze levensstijl niet of nauwelijks eigen hebben gemaakt zoals groepen ouderen, migranten en laaggeschoolden, hebben dan ook minder bijgedragen aan de groei van de sportwereld. Dit zou een belangrijk inzicht kunnen zijn in verband met pogingen om de sportbeoefening onder allerlei categorieën van de bevolking te stimuleren. Volgens Stokvis ontbreekt de belangstelling voor sport bij mensen die zich een 'moderne levensstijl' niet hebben eigen gemaakt. De overheid zou hier nagenoeg geen invloed op kunnen uitoefenen (Stokvis, 1989: p.48).

5 NSF, 1990: *Sport in cijfers*. In 1969 telden de gezamenlijke sportbonden in Nederland nog 2,0 miljoen leden. Vijftien jaar later zijn dat er 4,5 miljoen.

6 Deelname van randgroepjongeren aan georganiseerde sportactiviteiten is door het ministerie van WVC in de jaren tachtig bevorderd. Hiertoe zijn projectsubsidies uitgekeerd aan gemeenten en instellingen die een specifiek op jongeren gericht activiteitenaanbod verzorgen. Dit beleid heeft de naam *Stimulering Sportdeelname voor Jongeren (SSDJ)* gekregen (zie: 5.3).

7 Zo noemt de Duitse socioloog Heinemann (1980) zes functies van sport, waarbij hij zich in feite beperkt tot één functie per wetenschappelijke invalshoek. De functies die hij noemt zijn socio-emotioneel, socialiserend, sociaal-integratief, politiek, sociaal-mobiel en biologisch van aard. Het is niet moeilijk dit rijtje aan te vullen met bijv. functies in het kader van de economie en defensie: beide zowel op nationale schaal als op individueel niveau.

In de context van de problematiek van randgroepjongeren krijgen sport en spel in de jaren tachtig weer vergelijkbare functies toebedeeld als in de jaren vijftig. In die tijd heerst er algehele verontrusting over de *"Maatschappelijke Verwilderder Jeugd"*. Sportbeoefening onder jeugdigen werd destijds van overheidswege gepropageerd in het teken van verheffing van de 'verwildeerde jeugd' uit de verveelde, doelloze dagelijkse sleur. Daarbij werd gewezen op de vormende werking die sport zou hebben, wanneer de jeugdleiders eenmaal zijn opgeleid tot vormingswerkers. Sport diende "als middel tot het zetten van een stap op de weg die leidt naar oplossing van het jeugdprobleem" (Stokvis, 1979: p.102).

Tegen het einde van de jaren zeventig onderschrijft BRES, tijdens de bloeitijd van landelijke acties rond sportieve recreatie, eveneens de rol die jeugdleiders hebben in het werven en vasthouden van jonge deelnemers aan sport en spel buiten het traditionele verenigingsleven. Sportbeoefening buiten de formele georganiseerde verenigingskaders wordt in deze periode actief door de rijksoverheid gestimuleerd en (financieel) ondersteund. Club- en buurthuizen in de welzijnssector worden mede op aandringen van het toenmalig ministerie van CRM gewezen op de rol die recreatieve sport kan spelen in het jongerenwerk. Het zijn de club- en buurthuizen die hun pakket aan vrijetijdsactiviteiten hebben verbreed met (recreatie)sport omdat zij van oudsher jongeren bereiken die nauwelijks lid worden van een sportvereniging. In dat licht moet ook de toenemende betrokkenheid van het club- en buurt-huiswerk bij de sport worden beschouwd. De BRES had toen al de nodige ervaring opgedaan met het aanbieden van sportieve activiteiten aan met name randgroepjongeren. Dit gebeurde vooralsnog sterk vanuit een sectorale welzijnsbenadering, waarbij emancipatorische motieven een hoofdrol speelden (Kagie, 1980).

Aan het einde van de jaren tachtig wordt aan de sport een rol toegekend met betrekking tot sociale vernieuwing en criminaliteitspreventie. Naast het terugdringen van verveling en het leggen van contacten, zou actieve beoefening de randgroepjongeren bewegen tot het herstellen van een regelmatig levensritme en hen tegelijkertijd een toekomstperspectief voorhouden. Het stimuleren van deelname aan sportieve activiteiten door randgroepjongeren wordt inmiddels gezien als een onderdeel van een integrale aanpak van hun problemen. Mede door de terughoudende opstelling van de georganiseerde sport is de rol van de sportverenigingen hierbij beperkt. De verantwoordelijkheid voor de sportactiviteiten ligt meestal bij het gemeentelijk sportbuurtwerk en/of het ambulante jongerenwerk.

2.5 Methodische aandachtspunten

In een aantal opzichten sluit deelname aan sportieve activiteiten goed aan bij de leefwereld en motieven van randgroepjongeren:

- sport is 'doe-gericht';
- sport levert direct, concreet resultaat;
- sport is een groepsactiviteit;
- sport kan status in de groep opleveren.

Het is echter van groot belang om vast te stellen dat zeker niet alle randgroepjongeren graag aan sportieve activiteiten willen deelnemen. Ook sportbeoefening legt immers bepaalde verplichtingen op en vraagt een zeker doorzettingsvermogen. Tevens laat de fysieke conditie van randgroepjongeren nogal eens te wensen over als gevolg van slechte voedingsgewoonten, druggebruik of te weinig slaap. Sport is dan ook geen wondermiddel, maar biedt in potentie goede mogelijkheden om randgroepjongeren te bereiken. Gezien de aard van de problematiek van de doel-

groep vereist dit echter wel de nodige kennis en ervaring met het werken met randgroepjongeren.

Jongerenwerkers geven al snel aan dat het een illusie is om te denken dat de bestaande sportmogelijkheden hiertoe garanties kunnen bieden. In de eerste plaats voelen de randgroepjongeren zich binnen sportverenigingen niet op hun gemak. Het aanbod en de organisatie van de meeste sportverenigingen is nauwelijks afgestemd op de wensen en behoeften van randgroepjongeren. Samenwerking, discipline en oefening vergen een constructieve en geduldige instelling die deze jongeren meestal niet van huis uit hebben meegekregen. Bovendien maken de sportverenigingen in hun ogen deel uit van 'de gevestigde orde', waartegen zij zich juist verzetten. In de tweede plaats zijn sportverenigingen nauwelijks bereid om randgroepjongeren in de gelederen op te nemen. Het zijn overwegend naar binnen gerichte organisaties, die met name gericht zijn op het beoefenen van wedstrijd-sport (Verstegen, 1983: p.17). Binnen sportverenigingen ligt het doel hoofdzakelijk in de sportbeoefening zelf besloten, terwijl sport in het (randgroep-) jongerenwerk vooral bedoeld is als een middel om andere doelstellingen te bereiken, zoals karaktervorming, emancipatie en educatie. Sportbeoefening kan de jongeren stimuleren tot samenwerken, het nemen van verantwoordelijkheid en het leren van basisvaardigheden. Bovendien kan sport leiden tot het bewust worden van leefgewoonten die de gezondheid ondermijnen.

Hoewel aan het begin van de jaren tachtig het merendeel van de jongerencentra door (nauwelijks sportief geschoolde) vrijwilligers worden geleid, schromen zij niet een zich gestaag uitbreidend pakket aan sportieve activiteiten aan te bieden. Pas nadat sport en spel een belangrijk deel is gaan uitmaken van het recreatieve aanbod van club- en buurthuizen, wordt een eerste aanzet gegeven tot een specifieke beroepsopleiding die geënt is op bewegingsrecreatie in het sociaal-cultureel werk. Eind jaren zeventig wordt de mogelijkheid geboden om een sportleiderscursus te volgen aan het CIO (thans: MDGO/AW). Binnen dit wankel evenwicht van beperkte professionaliteit, toenemende waardering voor sport en beweging en een grotere zorg voor zogenaamde kansloze en/of werkloze jongeren in de maatschappij, benut BRES haar mogelijkheden om het project "ontwikkelen van een methodiek met informele leiders van straatgroepen" op te zetten. Hiermee sluit zij zich aan bij al langer bestaande ideeën over de functies van sport voor randgroepjongeren. Deze functies liggen in eerste instantie in de mogelijkheden die sport biedt om hen (SGB, p. 322):

- uit een achterstandspositie te bevrijden;
- iets aan te reiken waardoor 'hun overmatige agressie gekanaliseerd wordt';
- op een zinvolle manier de (vrije)tijd door te laten brengen.

De eerste ervaringen met een dergelijke aanpak heeft BRES begin jaren tachtig opgedaan met projecten in Leeuwarden, Maassluis en Maastricht (zie pag. 22). Op basis van deze projecten is een aantal voorwaarden geformuleerd voor het opzetten van sportieve activiteiten voor randgroepjongeren (SGB, p.322-325):

- de nadruk moet liggen op spel en niet zozeer op de regels;
- analoog aan werk-/leerprojecten dienen de activiteiten stapsgewijs en op flexibele wijze aan de jongeren aangeboden te worden;
- sportieve/recreatieve activiteiten moeten deel uitmaken van een integraal aanbod;
- sportleiders moeten op de hoogte zijn van de leefwijze, mogelijkheden en problemen van randgroepjongeren;
- de jongeren moeten voortdurend gemotiveerd worden om mee te blijven doen (permanente werving);
- faciliteiten dienen in voldoende mate beschikbaar te zijn.

Deze pioniersprojecten waren niet alleen gericht op het deelnemen aan sportieve activiteiten door randgroepjongeren, maar tevens op het opleiden van jongeren uit de groep zelf tot sportleider. Deze ervaringen hebben veel invloed gehad op de verdere methodiekontwikkeling van de BRES (zie 4.2).

2.6 Conclusies

Het begrip 'randgroepjongeren' duidt op een zeer uiteenlopende groep jongeren, die gemeen hebben dat ze op meerdere maatschappelijke terreinen met problemen worden geconfronteerd en geleidelijk in de marge van de samenleving zijn beland. In veel gevallen is er sprake van een vicieuze cirkel van met elkaar samenhangende problemen of achterstanden, die ze niet op eigen kracht kunnen doorbreken. Deze meervoudige problematiek van randgroepjongeren stelt ook de afzonderlijke maatschappelijke instellingen voor een lastige opgave. Veel randgroepjongeren verdwijnen dan ook uit het zicht van deze instellingen en brengen hun tijd door met lotgenoten of niet-verplichtende activiteiten. Groepsvorming kan vervolgens tot regelmatige overlast of criminaliteit leiden. In vergelijking met het voorgaande decennium is de tolerantie ten opzichte van afwijkende jeugdsubculturen in de jaren tachtig aanzienlijk verminderd. Naast de emancipatorische benadering krijgt de problematiek van randgroepjongeren tevens meer aandacht vanuit het oogpunt van openbare orde en veiligheid. Tegen deze achtergrond is steeds duidelijker geworden dat een integrale en vaak individuele benadering van de achterstanden en problemen van randgroepjongeren noodzakelijk is.

Ook in de sportwereld zijn randgroepjongeren ondervertegenwoordigd. Hoewel sportieve activiteiten op veel van deze jongeren een aantrekkingskracht uitoefenen, voelen ze zich meestal niet op hun gemak binnen verenigingsverband. Ook hier is sprake van een mechanisme van 'uitstoting en verzet'. In de praktijk van het ambulante jongerenwerk is echter gebleken dat sportieve activiteiten een goed middel kunnen zijn om contact met deze jongeren te leggen en hen ervaring op te laten doen met regels en afspraken. Daarnaast kunnen dergelijke activiteiten een positieve bijdrage leveren aan hun fysieke conditie en de bewustwording van gewoonten die de gezondheid ondermijnen. Jongerenwerkers hebben de sportieve activiteiten overigens altijd beschouwd als een eerste stap om de achterliggende problematiek van randgroepjongeren aan te pakken. In de loop van de jaren tachtig zijn in verschillende gemeenten ervaringen opgedaan met sportieve activiteiten voor randgroepjongeren. De BRES heeft vanuit deze pioniersprojecten een aantal methodische aandachtspunten ontwikkeld, die de basis hebben gelegd voor de verdere methodiekontwikkeling inzake 'randgroepjongeren en sport'.

3 Sport en criminaliteitspreventie

3.1 Inleiding

Sinds er vanaf het midden van de jaren tachtig beleidsmatig meer aandacht is gekomen voor preventie van criminaliteit, heeft de vooral in welzijnskringen gehanteerde naam 'randgroepjongeren' steeds meer plaats gemaakt voor de aanduiding 'risicjongeren' of 'probleemjongeren'⁸. Vanaf die tijd wordt met 'randgroepjongeren' over het algemeen een maatschappelijk min of meer kansloze onderlaag van jongeren aangeduid. Risicjongeren vormen een bredere groep die niet perse het behoren tot de onderlaag veronderstelt. Jongeren uit hogere sociale milieus kunnen evenzeer tot de risicjongeren behoren. Het gaat hier om jongeren die een aanwijsbaar risico lopen om af te glijden naar de marges van de samenleving. Dáárop is dan ook de preventie gericht. BRES spreekt om die reden dan ook van 'risicjongeren'. De terreinen waarop de jongeren als mogelijk 'risicovol' worden beoordeeld, zijn vrijwel dezelfde als de leefbaarheidsgebieden, die welzijnswerkers hanteren om de problematiek van randgroepjongeren beschrijven (Van Montfort, 1985 en SGB, 1986). Bij de ontwikkeling van preventieprojecten heeft een integrale aanpak vanaf het begin centraal gestaan. Ook hierbij worden sportieve activiteiten nogal eens gehanteerd als een eerste stap in de contactlegging met de doelgroep. De integrale aanpak van BRES is gericht op de preventie van de zogenaamde 'kleine criminaliteit' die later ook wel 'veelvoorkomende criminaliteit' wordt genoemd.

In de belevingswereld van velen worden spierballen en criminaliteit als familie van elkaar beschouwd⁹. Vooral kracht- en vechtsporten worden door journalisten en onderzoekers meer dan eens in verband gebracht met geweld, agressie, vandalisme en criminaliteit. Door middel van gerichte sportbeoefening kunnen de spieren immers gestaald worden. Meestal worden publieke aantijgingen tegen de beoefening van kracht- en vechtsporten door trainers en sportschoolhouders gepareerd met een verwijzing naar de kanalisering van agressie, die door de beoefening van deze activiteiten zou plaatsvinden¹⁰.

Hieruit blijkt al dat over de rol van de sport met betrekking tot criminaliteitspreventie verschillende meningen in omloop zijn. Ook het onderzoek naar de samenhang tussen sportbeoefening en criminaliteit geeft geen eenduidig beeld te zien. In dit hoofdstuk wordt eerst aandacht besteed aan de uitkomsten van diverse onderzoeken en vervolgens de visies die hieraan ten grondslag liggen.

8 Om begripsverwarring te vermijden wordt in het vervolg van dit rapport alleen het begrip 'risicjongeren' gehanteerd, tenzij wordt gerefereerd aan de doelgroepenbenadering uit het verleden zoals bij het project 'methodiekontwikkeling voor randgroepjongeren en sport' van BRES in het begin van de jaren tachtig.

9 Zie o.a. Dagblad Trouw: *Verband tussen vechtsport en geweld*, naar aanleiding van Kruissink, 1988.

10 Lagendijk, E., De zwarte band van etnische minderheden, in: *Vrije tijd en Samenleving*, jrg. 9, nr.2, 1991: pp. 45-62.

3.2 Relaties tussen sport en criminaliteit

De relaties tussen sportbeoefening en criminaliteit moeten worden onderscheiden naar enerzijds de mate van criminaliteit onder sporters/niet-sporters en anderzijds de mogelijke invloed van sport op criminaliteit¹¹ anderzijds. In het eerste geval gaat het om een beschrijving van de samenhang tussen deze activiteiten, terwijl in het tweede geval een oorzakelijk verband (causale keten) wordt bestudeerd. In de discussies over dit thema is dit onderscheid vaak onderbelicht, waardoor allerlei misverstanden en misvattingen zijn ontstaan over de invloed van bepaalde sporten op criminaliteit. Het feit dat bijvoorbeeld jongeren die aan vechtsporten deelnemen meer criminaliteit plegen dan andere jongeren zegt natuurlijk nog niets over een oorzakelijk verband tussen vechtsporten en criminaliteit.

Over de relatie tussen vandalisme en het lidmaatschap van sportverenigingen concluderen Van Dijk e.a. (1982) dat er geen algemeen verband bestaat. Dit komt overeen met conclusies van Kruissink (WODC, 1988) die stelt dat er in algemene zin evenmin een verband gevonden is tussen sport en criminaliteit. Worden echter de afzonderlijke takken van sport in beschouwing genomen, dan blijkt het frequent beoefenen van sommige sporten zeer sterk samen te hangen met delinquent gedrag¹². Dit algemene beeld wordt ook door Van der Gugten (1988) bevestigd: vandalisme houdt geen verband met het lidmaatschap van sportclubs, maar wel met het aantal sportieve activiteiten dat door de beoefenaren wordt ontplooid. Vernielers doen significant vaker aan sport dan niet-vernielers. Tevens is uit dit onderzoek gebleken dat vernielers, die lid zijn van een sportvereniging, een minder sterke clubbinding hebben dan niet-vernielers. De bevinding van J.J.M. van Dijk (DCP, 1987) dat leden van sportclubs minder delinquent gedrag vertonen dan niet-leden vindt in algemene zin geen bevestiging in de hier aangehaalde studies.

Vandalen structureren hun vrije tijd minder goed dan niet-vandalen. Degenen die afkeer hebben van het aangaan van verplichtingen of bindende afspraken, brengen hun vrije tijd veelal passief en vrijblijvend door. Toch doen zij naast rondhangen, ledigheid, los vertier en uitgaan (discotheek, coffeeshop en buurthuis) veel aan sport. Hoewel niet door feiten ondersteund, ligt de verklaring voor deze schijnbare tegenstelling voor de hand. Vandalistische jongeren met een relatief ongestructureerd vrijetijdsgedrag sporten meer dan anderen buiten verenigingsverband. Een partijtje voetbal, dammen of ping-pong en het zich uitleven in kracht- en vechtsporten, alle sporten die door delinquente jongeren vaker worden beoefend, vinden ook daadwerkelijk veelvuldig plaats buiten verenigingsverband (sportscholen, buurthuizen, vermaakcentra).

Uit het huidige onderzoek op dit terrein komt naar voren dat een ééndimensionale samenhang tussen sportbeoefening en criminaliteit niet bestaat. De relaties blijken sterk samen te hangen met de verschillende sportvormen en organisatiestructuren. Over de mogelijke invloed van sport op delinquent gedrag is nog vrijwel niets bekend. Een tipje van de sluier wordt opgelicht in het eindrapport¹³ van het expe-

11 Het is uiteraard ook mogelijk om de invloed na te gaan van criminaliteit op sport. Deze relatie is hier echter niet direct aan de orde.

12 Zeer saillant is de relatie tussen het frequent beoefenen van kracht- en vechtsporten en criminaliteit. Deze samenhang werd eerder aangetoond door van Dijk e.a. (1982). Een dergelijke relatie geldt voorts voor veld- en zaalvoetbal, en in mindere mate voor honkbal, dammen, tafeltennis en basketbal. Het minder frequent beoefenen van deze sporten (drie keer per maand of minder) vertoont geen samenhang met criminaliteit (Kruissink: p.80).

13 Bruinink, H en M. van der Gugten: *Eindrapport 'Ik sloop niet, ik sport!'*, Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Amsterdam, 1991.

rimentele sportproject 'Ik sloop niet, ik sport!', dat gedurende twee jaar is uitgevoerd in het Amsterdamse stadsdeel Bos en Lommer. Op basis van een voor- en nameting onder deelnemers aan sportieve activiteiten wordt geconcludeerd dat er, ondanks een grote deelname en tevredenheid over het aanbod, geen significante veranderingen zijn opgetreden met betrekking tot vernielgedrag en vandalisme-attitude. Aangezien het hierbij gaat om een evaluatie van slechts één experimenteel sportproject, kunnen aan deze uitkomsten geen algemene conclusies worden verbonden. Dit evaluatie-onderzoek ondersteunt echter wel de zienswijze dat sportieve activiteiten slechts een bijdrage kunnen leveren aan een integrale aanpak. Van sportbeoefening alleen mogen geen al te hoge verwachtingen worden gekoesterd met betrekking tot gedrags- of attitudeverandering bij de deelnemers.

3.3 Visies op sport en criminaliteit

De visie op sportieve activiteiten die BRES aanhangt, ligt in het verlengde van de kanaliseringshypothese zoals die beschreven wordt in de catharsistheorie (Lenk, 1972). Deze theorie stoelt op psychoanalytische vooronderstellingen waarbij mensen gezien worden als in wezen agressief. Aangezien de westerse maatschappij in hoge mate geciviliseerd is, boezemt de lijfelijke uitoefening van agressieve impulsen in het openbaar de meeste mensen angst in (Elias en Dunning, 1986). In dat perspectief wordt de sportieve arena beschouwd als een van de laatste semi-openbare plaatsen waar het ontladen van agressie op min of meer legitieme wijze mogelijk wordt gemaakt. Overigens is die 'agressieve ontlading' bepaald geen ongelimiteerde lozing van fysieke driften.¹⁴ Alleen al uit de hoge mate van standaardisering, reglementering en civilisering die sport in de twintigste eeuw kenmerken, kan geconcludeerd worden dat een volledige catharsis door het beoefenen van sportactiviteiten onwaarschijnlijk is. Zo blijkt uit psychologisch onderzoek (o.a. Van der Brug, 1984) dat zowel het passief aanschouwen van sport, als actief beoefenen van sport in bepaalde gevallen meer agressie kan oproepen dan beteugelen.

De catharsistheorie gaat uit van een totale agressie-ontlading door sportbeoefening. De compensatie-hypothese behelst een meer bescheiden visie op sport. Ontspanning, zelfrealisatie en een vlucht uit de sleur van het dagelijks leven zijn mogelijkheden die het beoefenen van sport kan bieden. Daarmee zouden toenemende bewegingsarmoede, massaliteit en anonimiteit, en gemis aan spanning en avontuur in de maatschappij (buiten sport) in mindere of meerdere mate worden gecompenseerd. Hoewel een rijk geschakeerd aanbod van vrijetijdsvoorzieningen onmiskenbaar van invloed is op een zinvol vrijetijdsgedrag van mensen, maar daar geen voldoende voorwaarde voor is, kunnen er vraagtekens gezet worden bij een algehele geldigheid van de compensatiethese. Empirisch meer aantonen dan bijvoorbeeld een tijdelijke functie als 'bliksemafleider' voor criminaliteit onder jongeren doen onderzoeken naar de compenserende functies van sport nauwelijks (Van der Gugten, 1988). Dit heeft het ministerie van Justitie er echter niet van weerhouden om actieve sportbeoefening te beschouwen als 'aangrijpingspunt' voor een mogelijke beïnvloeding van jongeren. In dat kader wordt echter wel een relativering gemaakt:¹⁵

14 Moderne sportbeoefening is immers in hoge mate regelgeleid gedrag dat een verplichte onderwerping aan de spelregels veronderstelt. Hierdoor worden juist hoge eisen aan zelfbeheersing en conflictregulering gesteld. Ongebreidelde agressie is zelfs bij (kick)boksen uit den boze.

15 SBPC, *Eindrapport Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit*, 1991: p.49.

"Uit een oogpunt van criminaliteitspreventie is het stimuleren van sportbeoefening hooguit een eerste stap binnen het jongerenwerk om contact met probleemjongeren te leggen."

Deze visie op sport in het licht van criminaliteitspreventie vloeit voort uit de bevindingen die in eerder onderzoek werden gedaan. Zo wordt naar aanleiding van het Amsterdamse onderzoek *'Ik sloop niet, ik sport!'*¹⁶ geconcludeerd dat sport als compensatiemiddel meestal maar een beperkt, tijdelijk effect heeft. Voor de meeste jongeren die te kampen hebben met achterstanden op meerdere maatschappelijke terreinen, heeft sport slechts een bescheiden betekenis ter compensatie van problemen op het gebied van bijvoorbeeld huisvesting, werk, opleiding of gezondheid. Sport is geen wondermiddel om allerhande individuele of sociale problemen te verhelpen. Door middel van sportieve activiteiten kunnen wel contacten worden gelegd met jongeren. Hierdoor kan een vertrouwensrelatie worden opgebouwd tussen jongeren en welzijnswerkers.

Tijdens het landelijk symposium *'Ik sloop niet, ik sport!'* (Landelijke Contactraad, november 1988) voor beleidsmedewerkers sport en recreatie is door deskundigen en onderzoekers ingegaan op de vraag welke invloed sportbeoefening uitoefent (of in potentie kan uitoefenen) op criminaliteit. Uitgaande van de uiteenlopende resultaten die onderzoek inmiddels hebben opgeleverd, zijn twee tegengestelde visies onderscheiden. Enerzijds kan worden verdedigd dat (bepaalde vormen van) sportbeoefening de criminaliteit doet toenemen (agressieverhogend, vorming van jeugdgroepen, normvervaging). Anderzijds is in meerdere onderzoeken beweerd dat sport (onder bepaalde omstandigheden) een verminderend effect heeft op veel voorkomende criminaliteit. In deze laatste visie wordt sport beschouwd als middel tot sociale beïnvloeding, verbroedering, gehoorzaamheid en catharsis. Tussen beide extreme causale relaties ligt de nuance, te weten de vraag onder welke voorwaarden sportbeoefening een positieve of negatieve invloed kan uitoefenen op het voorkomen van criminaliteit.

3.4 Conclusies

Onderzoeken (Van Dijk, 1982; Van der Gugten, 1987 en Kruissink, 1988) wijzen uit dat wanneer alle sporten in zijn geheel worden belicht, er geen verschil in delinquentie-niveau bestaat tussen sporters en niet-sporters. Daarentegen hangt het frequent beoefenen van sommige sporten wel samen met criminaliteit (Kruissink, 1988). Criminaliteit komt het meest voor onder jongeren met een relatief ongestructureerde, passieve vrijetijdsbesteding, van vrijblijvende aard. Toch wordt door deze groep veel aan sport gedaan. Wanneer deze conclusies in verband worden gebracht met ander onderzoek¹⁷, ligt het voor de hand te concluderen dat sociale voorzieningen zoals buurthuis, koffieshop en discotheek vaker bezocht worden door vernielers dan niet-vernielers. Er is geen verband gevonden tussen lidmaatschap van een sportvereniging en delinquent gedrag. Delinquent gedrag wordt dan in verband gebracht met levensstijlen van jongeren die worden gekenmerkt door spijbelen, uitgaan, rondhangen en gebruik van genotmiddelen. Deze hedonistisch ingestelde groepen hebben een grotere voorkeur voor

16 Van der Gugten, onderzoeksrapportage Interfaculteit Lichamelijke Opvoeding, VU Amsterdam, 1987. Dit onderzoek is verricht in opdracht van de gemeente Amsterdam.

17 Van der Gugten, 1987 en Van Dijk e.a., 1982

sporten die op relatief ongebonden wijze kunnen worden beoefend. Het stimuleren van sport in het algemeen is tegen de achtergrond van de levensstijlen en problematiek van risicojongeren een twijfelachtige zaak.

Uit projecten die gericht zijn op risicojongeren waarbinnen ook sportactiviteiten zijn opgenomen¹⁸, blijkt dat een integrale aanpak het meest effectief is. Buurtgericht jongerenwerk of straathoekwerk neemt daarbij een centrale plaats in. Sociaal-culturele organisaties vormen een brug tussen de dominante burgerlijke cultuur en de levensstijlen van jongere bezoekers, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de identiteit van probleemjongeren. Bij gerichte hulpverlening kunnen maatschappelijke organisaties zoals het sportbuurtwerk en sportverenigingen een rol spelen in het vergroten van het draagvlak van het jongerenwerk (Van der Gugten, 1988). Ten behoeve van het overheidsbeleid kan hoogstens gesteld worden, dat vooral de voorzieningen die daadwerkelijk bezocht worden door delinquente jongeren een functie kunnen hebben bij preventie of reductie van criminaliteit. Bepaalde (sport)voorzieningen kunnen dienen als aangrijpingspunt, zodat in elk geval de doelgroep, de relatief delinquente jongeren, bereikt wordt (Kruissink: p. 84).

In het kader van anti-vandalisme-beleid is al eerder gewezen op mogelijkheden die vrijetijdsvoorzieningen kunnen bieden voor het vergroten van de betrokkenheid en aanspreekbaarheid van jongeren. Met het bevorderen van de maatschappelijke binding van probleemjongeren wordt gestreefd naar een attitude-verandering bij hen ten aanzien van geweld en vernieling. In dat perspectief zouden sportclubs, door de veelal traditionele verenigingscultuur van rechten en plichten, discipline en verantwoordelijkheid, samenwerking en initiatief, goede mogelijkheden bieden. Ook sportscholen en buurtvoorzieningen kunnen hierbij ingeschakeld worden (Van der Gugten, 1987: p. 73).

Naar aanleiding van het landelijk symposium *'Ik sloop niet, ik sport!'* is in dit verband onder meer geconcludeerd dat "er geen sector is die (in potentie) zulke grote mogelijkheden heeft om randgroepjongeren (blijvend) te bereiken als het jongerenwerk". Hier wordt bedoeld op open jongerencentra en vormen van ambulantly jongerenwerk. Indien sportprojecten hier een plaats krijgen, is het echter wel van belang meer aandacht te besteden aan de kennis en vaardigheden van de jongerenwerkers met betrekking tot het leiding geven aan sportactiviteiten voor risicojongeren (LC, 1987).

18 Zie bijv.: 'Bloed, zweet en ... te weinig banen (Landelijke Contactraad, 1987).

4 BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie'

4.1 Landelijke dienst BRES

Sinds 1960 is de landelijke dienst voor Beweging, Rekreatie en Spel (BRES) actief in het sociaal-cultureel en educatief werk. Zij stelt zich vanuit haar landelijke steunfunctie ten doel om "binnen dit kader het welzijn van jeugd en jongeren en volwassenen in het sociaal cultureel werk in breedst mogelijke zin te bevorderen" (BRES, 1984). BRES stemt haar beleid af op het verhogen van deskundigheid van kader, waarmee gepoogd wordt een verantwoorde beoefening van sportieve activiteiten te garanderen. Het sportieve aanbod van BRES wordt nadrukkelijk samengesteld op basis van overleg met de plaatselijk betrokkenen.

Oorspronkelijk heeft BRES ondersteuning geboden aan het jongerenwerk bij de uitvoering van spelactiviteiten. In de loop der jaren is het werkveld van BRES verbreed, toen zij ook ondersteuning is gaan bieden aan volwassenen. In de werkwijze die BRES bij deze ondersteuning nastreeft, wordt uitgegaan van het initiatief en de verantwoordelijkheid van de lokale instellingen. Daarmee wordt getracht het draagvlak en de continuïteit van sportieve activiteiten te vergroten. BRES gaat er vanuit dat de effectiviteit van haar ondersteuningsaanbod groter is, wanneer de betrokkenen op lokaal niveau (meestal specifieke doelgroepen) voldoende ruimte wordt gelaten om zelf doelstellingen te formuleren en beleid ten uitvoer te brengen. Hierbij is deskundigheid nodig met betrekking tot zowel de ontwikkeling als de uitvoering van beleid (BRES, 1984).

De deskundigheidsbevordering op lokaal, provinciaal/regionaal en landelijk niveau maakt deel uit van de dienstverlening door BRES¹⁹. Daarnaast heeft de BRES een adviserende, informerende en begeleidende rol op het terrein van sportieve recreatie naar de volgende doelgroepen toe:

- vrijwilligers en beroepskrachten in het uitvoerend werk;
- vrijwilligers en beroepskrachten die het uitvoerende kader ondersteunen;
- vrijwilligers en beroepskrachten die zorg dragen voor deskundigheidsbevordering van ondersteunend of uitvoerend kader.

Teneinde ondersteuning van het kader binnen het sociaal-cultureel werk te optimaliseren, is gekozen voor het opzetten en instandhouden van landelijk vertakt netwerk van ondersteunende organisaties (id: p. 2). Dit kunnen zowel categoriale (bijv. de voormalige NFJJ) als territoriale organisaties (bijv. Provinciale Sportraden) zijn.

In 1983 is BRES binnen het ministerie van WVC overgeplaatst van de directie Jeugdzaken naar de directie Sportzaken. Hiertegen heeft BRES destijds ernstig bezwaar gemaakt. In het sportbeleid zou de integrale benadering van jongeren die BRES voorstaat onvoldoende tot zijn recht komen. Hierbij wordt gerefereerd aan het feit dat sportverenigingen onvoldoende in staat zouden zijn om jongeren te socialiseren op een wijze die het sociaal-cultureel werk onderschrijft.

¹⁹ Oorspronkelijk werd hierin financieel voorzien door de Rijksbijdrage Regeling Sociaal Cultureel Werk.

Toen de directie Sportzaken van het ministerie van WVC vervolgens het beleid voor 'sportieve recreatie' veranderde in 'stimulering sportdeelname', heeft BRES zich hier tegen uitgesproken. Zij voorzag hierdoor "een verenging van het sociaal cultureel beleid dat ten grondslag ligt aan het beleid gericht op sportieve recreatie" (id: p. 3). Integratie van doelgroepen vergt bredere inspanningen dan alleen op het terrein van de sport, aldus BRES. De kern van de kritiek van BRES op deze koerswijziging in het rijksbeleid, is gelegen in de aantasting van de integrale doelgroepenbenadering die zij altijd heeft nagestreefd door de volgende taken uit te voeren:

- het uitbouwen, vernieuwen en promoten van het aanbod sportieve activiteiten ten behoeve van specifieke doelgroepen;
- het (mede)ontwikkelen van methodieken binnen een integrale aanpak van het jongerenwerk;
- het werven en begeleiden van leidinggevend en ondersteunend kader;
- het waar nodig verlenen van incidentele ondersteuning bij de uitvoering van activiteiten;
- het geven van organisatie-advies aan instellingen ten behoeve van de uitvoering van sportieve activiteiten;
- het geven van beleidsadvies aan overheden, maatschappelijk middenveld en doelgroepen op het terrein van sportieve activiteiten.

De directie Sportzaken van het ministerie van WVC heeft BRES de mogelijkheden geboden om een integrale aanpak voor haar projecten te realiseren. BRES onderscheidt in haar werkwijze een '*vraag- en aanbodlijn*' (id: p.4). De '*vraaglijn*' behelst verzoeken die BRES bereiken vanuit het werkveld. Dit kunnen verzoeken zijn van doelgroepen die binnen en buiten het bestaande ondersteuningscircuit vallen. In overleg met de ondersteuningsorganisaties op landelijk, provinciaal/regionaal of lokaal niveau, die gericht zijn op sociaal-cultureel werk en sport, wordt een '*aanbodlijn*' samengesteld. Dit aanbod wordt afgestemd op de doelgroep en komt derhalve tot stand door middel van een behoefte-peiling uit de '*vraaglijn*'. Een netwerk van dertig part-time BRES-medewerkers wordt ingezet om beide lijnen op elkaar af te stemmen. Hierdoor treden zij tegelijkertijd in contact met de doelgroepen. De verspreid in het land woonachtige part-timers bestrijken tezamen vier regio's²⁰. BRES heeft tien stafmedewerkers in dienst: vier van hen zijn regioconsulent en vijf ondersteunen de uitvoerende werkzaamheden.

BRES besteedt binnen het sociaal-cultureel werk in het bijzonder aandacht aan vrijwillig kader en achterstandsgroepen zoals risicojongeren, gehandicapten, en, meer recent, allochtone jongeren.

Tegenwoordig richt BRES zich op **drie werkgebieden**:

- 1 het sociaal-cultureel en agogisch werk:
 - landelijke identiteitsorganisaties;
 - club- en buurthuiswerk;
 - sociaal-agogisch onderwijs;
 - jeugdhulpverlening;
- 2 het werkveld 'sportieve recreatie', zoals:
 - gemeentelijke instellingen, diensten of raden;
 - particuliere instellingen voor recreatie en vakantie;
- 3 personeel van bedrijfsleven en overheid ('vrije markt').

20 Gezien het geografisch schaalniveau kan beter gesproken worden van 'landsdelen'.

De **werkvormen** van BRES zijn²¹:

- 1 diverse kortlopende cursussen (gericht op vormen van 'spelen');
- 2 langlopende cursussen (ca. 80 uur excl. stage), zoals:
 - Spelleider;
 - RSLA (algemene Recreatiesportleider-cursus);
 - RSLD (doelgroepgericht: 100 uur inclusief stage);
 - RSLW (gericht op wateractiviteiten);
- 3 groene recreatie (bewegen en spelen in de natuur);
- 4 buitensport zoals:
 - survival (deelnemen, mede-organiseren, zelf-organiseren);
 - buitensport voor doelgroepen;
 - natuurbelevingsactiviteiten;
- 5 sportieve activiteiten voor o.a.:
 - personeelsdagen;
 - studiedagen;
- 6 cursussen in het kader van experimenten 'sociale vernieuwing':
 - 'spel en sportstimulering voor en door etnische groeperingen';
 - 'emancipatieproject vrouwen en meisjes in beweging';
 - 'project criminaliteitspreventie'.

Naast de vraag- en aanbodlijnen, besteedt BRES sinds het einde van de jaren tachtig meer aandacht aan **beleidsinnovatie**. In dit kader worden onder meer experimenten uitgevoerd. Het BRES-project 'sport en criminaliteitspreventie' maakt onderdeel uit van dit experimenteel beleidskader.

4.2 Ontwikkeling van de BRES-methodiek

Gezien de doelgroep en de achterliggende filosofie, kan het BRES-project 'methodiekontwikkeling randgroepjongeren' worden beschouwd als voorloper en wegbereider van het huidige project 'criminaliteitspreventie'. De doelstelling van het project 'methodiekontwikkeling randgroepjongeren' luidt (BRES-document nr. 1.1.0/25):

"Uitgaande van praktijkervaringen het ontwikkelen van methodiek en training voor vorming van informele leiders van randgroepjongeren, zó dat deze zelf in staat zijn hun groep leiding te geven in bewegingsrecreatie/spel en sport. De training is gericht op het ontwikkelen van vaardigheden in de uitvoering en in de overdracht van de verworvenheden".

De randgroepjongeren waarop dit project is gericht, worden herkend aan een of meer van de volgende omschrijvingen:

- jongeren die storend gedrag vertonen en waar een club- of buurthuis weinig controle over kan uitoefenen;
- jongeren die zich weinig of niet in de jongerencentra begeven, en hun tijd meestal in groepen op straat doorbrengen. Daar draagt hun gedrag meer dan eens een agressieve lading;
- jongeren uit etnische minderheden die heen en weer geslingerd worden tussen twee culturen, namelijk de cultuur van het land van herkomst en de Nederlandse cultuur. Zij worden door het gevoel bevangen 'nergens meer bij te horen'. Door teleurstelling over het gebrek aan acceptatie op school, in hun vrije tijd of op het

21 Een meer uitvoerige weergave is opgenomen in de folder "BRES in beweging, ook in de jaren negentig".

werk neigen vele allochtone jongeren ertoe gangbare normen en waarden te verwerpen en een bandeloos (agressief, opvallend en vaak vandalistisch) leven te leiden.

Bij de opzet van het project 'methodieontwikkeling randgroepjongeren' is uitgegaan van een gefaseerd traject. In de **eerste fase** worden informele leiders geselecteerd uit de doelgroepen. Dit zijn meestal jongeren met leiderschapskwaliteiten die door het ontzag dat zij onder andere groepsleden ontleen aan hun gezag en verantwoordelijkheid, een zekere status hebben verworven. De meest gemotiveerden onder hen ondergaan tijdens de **tweede fase** een training in les- en leidinggeven. Het betreft hierbij spel- en sportactiviteiten die aan de eigen doelgroep worden aangeboden. Er wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met sportieve wensen van de jongeren. De meest aansprekende sportieve activiteiten voor randgroepjongeren blijken vecht- en krachtsporten, voetbal, klimmen en klauteren en 'survivaltochten' in de natuur te zijn. De **derde fase** bestaat uit het organiseren van sportdagen, -lessen, -cursussen en -toernooien door de opgeleide jongeren die bezocht worden door jongerengroepen.²² Deze fasen zouden in ongeveer twee jaar bewandeld worden.

Er is destijds bewust gekozen om een selectie te maken van ten hoogste vijf projectgemeenten waaronder Maastricht, Leeuwarden en Maassluis. De regionaal inzetbare BRES-medewerkers hebben in deze gemeenten samengewerkt met het sociaal-cultureel werk (Maastricht), het randgroepjongerenwerk en met het Nederlands Centrum voor Buitenlanders (NCB). Het uitgangspunt hierbij is de ondersteuning die BRES biedt ten aanzien van de opzet, invoering en voortgang van de projecten. Sport vormt steeds een aangrijpingspunt om randgroepjongeren een aanvaardbaar maatschappelijk perspectief te bieden.

De BRES-projecten uit het begin van de tachtiger jaren kunnen beschouwd worden als een eenzijdige reactie uit de welzijnssector op de problematiek van de randgroepjongeren. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de manier waarop jongeren door BRES-medewerkers en plaatselijke hulpverleners zijn benaderd. Om het vertrouwen van randgroepjongeren te winnen en een bedreigende instructiesfeer te omzeilen, zijn de sport- en spelleaders bijna vrienden in het jongerencircuit geworden. Problemen werden hierdoor meer vanuit een sfeer van betrokkenheid dan met enige distantie. Uit vrees voor het afhaken van jongeren zijn alle activiteiten afgestemd op hun wensen en mogelijkheden. Bodybuilding, vechtsporten en voetbal worden uitsluitend in de eigen, zelfgeorganiseerde groep beoefend. Hierdoor is stereotypering in de hand gewerkt, hetgeen ook door BRES wordt onderkend (Van Montfort, 1985: p. 4). Zij stelt echter dat een zekere mate van stereotypering wenselijk is.

Uit een journalistieke rapportage over deze projecten blijkt dat het werken met verschillende soorten randgroepjongeren (etnische minderheden, jongeren met een crimineel verleden of jonge werklozen met een lage opleiding) zich vooral in een praktische doe-cultuur afspeelt. Er wordt een hiermee samenhangende mentaliteit van 'weinig praten, veel doen' van de professionele jongerenwerkers verwacht. In de praktijk blijken de projecten moeizaam op gang te komen. De jongeren stellen het vertrouwen en geduld van de sportleiders niet zelden op de proef. Bij het huren

22 Dit project is voor 1980-1982 gesubsidieerd door de Begeleidings Commissie Ontwikkelings Projecten in het sociaal-cultureel werk (BCOP), een door het toenmalig ministerie van CRM ingestelde werkgroep.

van gemeentelijke sportaccommodaties blijken sociaal-culturele instellingen niet de hoogste prioriteit in de toewijzing te hebben. Trainingen en wedstrijden van sportverenigingen hebben voorrang boven het jongerenwerk. Professionals van BRES krijgen daarnaast de indruk dat enkele incidentele ongeregelde heden voor gemeentelijke sportafdelingen een gemakkelijk excuus vormen om 'lastige jongeren' buiten de sportaccommodaties te houden.

De methodiek van de eerste BRES-projecten is door enkele direct betrokkenen argwanend beoordeeld: *"Op het moment dat je zo'n jongen uit de groep haalt, is hij geen informele leider meer (...) hij krijgt de status van werker. Dan is het effect weg."* (Kagie, 1980). Hieruit blijkt dat de randgroepjongeren met de hoogste status in feite buiten de groep komen te staan. In plaats van de bedoelde voorbeeldfunctie te vervullen, worden ze in de ogen van de andere jongeren soms gezien als 'samenzweerders met de vijand'. Van buitenstaanders worden zij langzamerhand gewaardeerde 'werknemers' met gevestigde posities. Dit kan in plaats van een voorbeeld, net zo goed een bedreiging vormen voor hun (ex-) maatjes. Daarnaast blijkt het bij elkaar brengen van allochtonen onder de randgroepjongeren vaak moeizaam te verlopen. Vooral Turkse en Marokkaanse jongeren uit de tweede generatie migranten hebben sterk de neiging zich met en in de eigen groep terug te trekken. Zij ontmoeten in veel gevallen nagenoeg uitsluitend landgenoten uit het land van herkomst in koffiehuisen, culturele verenigingen of allochtone sportclubs. Integratie veronderstelt dan ook een lange termijnproces. Contacten tussen gemeenten en migrantenorganisaties verlopen nog stroef in het begin van de jaren tachtig.

Bij het recruterende van potentiële leiders wordt meer dan eens water bij de wijn gedaan om het aantal cursisten op peil te brengen. Zo zijn de deelnemers lang niet altijd 'informele leiders'. In de eerste periode van het project is de taalvaardigheid van de deelnemers een groot struikelblok om een sportdiploma²³ te behalen. Soms haken jongeren af omdat zij ruzie hadden met andere cursisten. Per gemeente hebben uiteindelijk gemiddeld vijf sport- en spelleiders het examen met goed gevolg afgelegd. Dit zijn uitsluitend jongens (id., p. 30-45). Zij gaan er meestal tijdens de cursus vanuit dat een betaalde baan in de sportwereld in het verschiet ligt. De praktijk wijst echter uit dat deze wens meestal niet vervuld wordt. Enerzijds is gebleken dat betaald werk op het terrein van sport en recreatie niet ruim voorhanden is. Anderzijds wordt het de 'geslaagde' jongeren, die professioneel werkzaam willen zijn in de sportsector, al snel duidelijk dat een beroepsopleiding zoals CIOS (MDGO/SB) of ALO vereist is. Omdat zij meestal de vereiste vooropleiding missen (MAVO resp. HAVO), blijven de deuren van deze beroepsopleidingen voor de meesten van hen gesloten. Hierdoor is een opleiding bij een landelijk erkende sportbond of een door het ministerie van WVC erkende opleiding recreatiesportleider (RSLA) de enige mogelijkheid om op semi-professionele basis werkzaam te zijn in de sportsector (Kagie, 1980).

Voordat de discussies over sociale vernieuwing op gang zouden komen, zijn de BRES-projecten uit het begin van de jaren tachtig al 'doelgroepgericht'. Stigmatisering wordt niet gemeden, eerder (bewust) in de hand gewerkt. Van werkelijk integraal beleid is in die periode nagenoeg (nog) geen sprake. Naast aandacht voor onderwijs en vrije tijd, dienen immers ook werkgelegenheid, de woonsituatie en gezondheidsaspecten aandacht te krijgen (Van Lieshout, 1990).

23 Het gaat hier om de *Algemene Basis Opleiding (ABO) voor sport*, die als zodanig inmiddels niet meer bestaat.

Doelgroepenbeleid heeft tot op heden altijd gebalanceerd in het spanningsveld tussen 'isolering en aanpassing' oftewel tussen segregatie en integratie. Zo pleit de pedagoog Hazekamp (1985) voor een pluriform aanbod van voorzieningen die goed op de leefwereld van jongeren moet zijn afgestemd. De wijkplaatsen waar de jeugd zich ophoudt en waar de 'eigenheid' van de jeugdcultuur zich openbaart, zouden niet alleen door volwassenen gerespecteerd moeten worden, maar kunnen tevens worden aangegrepen als "ijkplaats" voor het vinden van een open verhouding tot de plaatselijke gemeenschap. In een dergelijke benaderingswijze zouden meer mogelijkheden liggen tot het oplossen van jeugdproblemen in buurten en wijken dan in een exclusief op zelforganisatie of op verzorging gerichte pedagogische verhouding tussen jongeren en volwassenen (Hazekamp, 1985: pp. 230-234). Aan de andere kant kan het bijeenbrengen van 'geselecteerde risicojongeren' ook een tegendraads effect hebben. Uit de evaluatie van een preventieproject is bijvoorbeeld gebleken dat de massale toestroom van deze jongeren de onderlinge beïnvloeding in de hand heeft gewerkt, waardoor de uitvoering beperkt is gebleven tot opvang en men niet is toegekomen aan de preventieve taken (Terpstra, 1991).

De meningen over voor- en nadelen van een geconcentreerde of juist een meer algemene, integratieve aanpak lopen uiteen. In navolging van Mattijsen (1979), pleit BRES voor een "geconcentreerde aanpak" in gevallen waarin een algemene benadering heeft gefaald (Van Montfort, 1985). Een geconcentreerde, doelgroep-gerichte aanpak moet dan wel gebaseerd zijn op een inventarisatie van de aard en omvang van de lokale jongerenproblematiek en deel uitmaken van een integraal jeugdbeleid. BRES plaatst zelf de 'meerwaarden' van haar projecten in het licht van een zinvolle vrijetijdsbesteding, maatschappelijke participatie en het ontwikkelen van deskundig kader uit de doelgroep. BRES stelt dat de ontwikkelde methodiek succesvol is, getuige "het feit dat organisaties, jongeren die door BRES zijn opgeleid, in dienst hebben genomen als Sportleider" (BRES, 1990, p. 2).

4.3 BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie'

Bij de start van het evaluatie-onderzoek heeft het ministerie van WVC de doelstelling van het project 'sport en criminaliteitspreventie' omschreven als:

"het zichtbaar maken van de rol die sportieve activiteiten kunnen spelen in, c.q. de bijdrage die zij kunnen leveren aan het streven naar preventie van criminaliteit, alsmede het via sport- en spelactiviteiten ontwikkelen van deskundig kader" (WVC, 1992). In deze omschrijving wordt een duidelijk accent gelegd op de preventieve werking van sportieve activiteiten op criminaliteit. Preventie door middel van integraal beleid wordt door BRES nagestreefd in de lijn van het Rijksbeleid om doelgroepenbeleid te koppelen aan justitieel beleid. Het doel dat BRES bij het project voor ogen staat is *"(...) dat de recreatiesportleiders, samen met en onder begeleiding van BRES in de wijk specifieke activiteiten gaan opzetten voor de doelgroep"* (BRES, 1990: p. 1). De sportleiders worden uit de doelgroepen gerecruteerd teneinde 'gelijkgestemde' jongeren te activeren tot deelname aan de activiteiten. Hierbij wordt in beginsel uitgegaan van de methodiek die is ontwikkeld rondom de sportprojecten voor randgroepjongeren.

In het kader van criminaliteitspreventie plaatst BRES haar werkzaamheden in het verlengde van de hoofdlijnen van het rapport van de commissie Roethof, die de basis hebben gevormd voor de experimenten 'Samenleving en criminaliteit' (1986-1990) en de experimenten 'Buurtbeheer en criminaliteitspreventie' (1991-1993). In dit bestuurlijk preventiebeleid met betrekking tot de zogenaamde 'kleine criminaliteit' worden drie uitgangspunten onderscheiden:

- de binding van de opgroeiende generatie met de maatschappij (gezin, school, werk en recreatie) moet zoveel mogelijk worden versterkt;
- het toezicht op potentiële wetsovertreders door personen met een bredere dienstverlenende taak, zoals conducteurs, conciërges, winkelpersoneel, sporttrainers, jongerenwerkers e.d. dient zoveel mogelijk te worden uitgebreid;
- de bebouwde omgeving dient qua planologische en bouwtechnische kenmerken zodanig te zijn ingericht dat hierdoor enerzijds de uitoefening van toezicht op vooral jongeren niet onnodig wordt bemoeilijkt en anderzijds het plegen van diefstallen en andere delicten niet onnodig gemakkelijk wordt gemaakt.

Om 'kleine criminaliteit' (bijv. vandalisme, fietsen- en winkeldiefstal, inbraken, zwartrijden, verkeersdelicten, lichte vormen van geweld) terug te dringen, stelt BRES een algemene aanpak voor die gekenmerkt wordt door het uitbreiden van formele en informele controle. Naast extra bewaking door video-systemen, politie en burgerwacht zou ook sociale controle een bijdrage aan het voorkomen van kleine criminaliteit kunnen leveren. Binnen deze 'algemene aanpak' ziet BRES voor haar eigen organisatie een specifiek taak weggelegd in een 'doelgroepgerichte benadering' door middel van:

- het gebruik maken van spel en sport als middel en als doel;
- het direct aansluiten op de belevingswereld van de doelgroep;
- het organiseren van 'groepseigen activiteiten' in de wijken;
- het leren leiding geven en voor de groep durven staan.

De *eerste fase van de BRES-aanpak* is gericht op het effectief benaderen van de jongeren. Hiervoor heeft BRES de volgende procedure opgesteld:

- BRES treedt in overleg met de geïnteresseerde organisatie, neemt kennis van de problematiek en het gemeentelijk beleid en gaat in op de voorwaarden en uitvoerbaarheid van de specifieke aanpak;
- In samenspraak met een wijkgebonden sportopbouwwerker of sportleider maakt BRES een werkplan en initieert doelgroepgerichte sportieve activiteiten;
- BRES en de professionele veldwerkers organiseren gezamenlijk wijkgebonden sportieve activiteiten;
- De professionals in de wijk zorgen voor de randvoorwaarden ten einde zoveel mogelijk zelfstandig te kunnen opereren. BRES geeft begeleiding op de achtergrond.

De aanwezigheid van een sportopbouwwerker of sportleider die in de betreffende buurt of wijk contact heeft met de jongeren is een absolute voorwaarde voor het slagen van een BRES-project. Deze professionele veldwerker fungeert als intermediair tussen BRES en de doelgroep en dient een sterke binding te hebben met de jongeren en (sociale ontwikkelingen in) de wijk. De activiteiten dienen afgestemd te zijn op de behoeften en belevingswaarden van de doelgroep. De officiële instanties worden nauw bij de projecten betrokken. Het gebruik van accommodaties in de wijk wordt in overleg met deze instanties (bijv. welzijnswerk, scholen, wijkraden) besproken.

In de *tweede fase van de BRES-aanpak* worden de informele leiders uit de doelgroep benaderd om een specifieke cursus voor recreatiesportleider te volgen (zie 4.4). De eindtermen van BRES-projecten zijn gelegen in het ontwikkelen en inzetten van uit de doelgroep gerecruteerd deskundig kader. Hierdoor worden deze risicjongeren in staat gesteld om in de toekomst als beroepskracht of vrijwilliger (in de wijk) actief te zijn met het aanbieden en verzorgen van sportieve activiteiten. Beroepskrachten zijn bijvoorbeeld sportopbouwwerkers en sportleiders; vrijwilligers zijn recreatiesportleiders. Op langere termijn hoopt BRES hiermee een kader

te scheppen dat zelfstandig sportieve activiteiten voor de doelgroep in de wijk kan organiseren. Dit dient vooral bevorderd te worden door een symbiose van beroeps-krachten, vrijwilligers en de doelgroep. Wanneer de samenwerking tussen deze groepen tot stand is gebracht, eindigt de project-periode en moeten de activiteiten zelfstandig voortgezet kunnen worden.

Deze aanpak die tot doel heeft criminaliteit terug te dringen, is nauw verwant aan de buurt- en (potentiële) dadergerichte projecten in Chicago in de jaren dertig en veertig. In het *Chicago Area Project*²⁴ zijn sport- en recreatie-activiteiten onder meer aangewend als 'lokaas' voor criminele jongeren. Hierbij legt een groepsleider van het project contacten met de leiders van de jongerengroepen en tracht hen over te halen 'teams' te vormen. Contactpersonen, die wij nu straathoekwerkers zouden noemen, zijn per jongerengroep (*gang*) aangesteld om vriendschapsbanden met de jongeren aan te gaan. Deze banden gaan verder dan alleen sportieve activiteiten. Het doel van deze contacten ligt eerder bij psychologische hulpverlening en het bijbrengen van conventionele normen en waarden. De 'natuurlijke leiders' in het Chicago-project komen sterk overeen met de 'informele leiders' van het BRES-project 'criminaliteitspreventie'²⁵. Naast sport als middel tot groepsverheffing van criminele jongeren, is in het Chicago-project ook aandacht besteed aan buurt-beheer²⁶, sociaal-culturele activiteiten en arbeidsvoorzieningen. Integratie en emancipatie van normafwijkende jongeren hebben hierbij centraal gestaan (Schlossman, 1983).

4.4 De doelgroepgerichte RSLA-cursus

In het kader van het BRES-project 'criminaliteitspreventie' geven BRES-docenten een RSLA-cursus aan risicojongeren. Het doel van de RSLA-cursus is "*de cursisten voor te bereiden op het leiden van groepen van beperkte omvang bij activiteiten op het gebied van de recreatiesport in ruime zin*". De cursisten dienen tenminste de leeftijd van 17 jaar te hebben bereikt. De opleiding omvat 100 lessen, inclusief een praktijkstage van 20 uur. Wanneer het examen positief is beoordeeld, ontvangt men het diploma 'Recreatiesportleider-A' (zie bijlage II).

Uit ervaring heeft BRES inmiddels ook bemerkt dat "in een reguliere RSLA-cursus géén der cursisten (risicojongeren) het niveau gehaald zou hebben dat ze nu wel behaald hebben" (SGBO, p.325). Deze jongeren blijken nauwelijks te kunnen voldoen aan de eisen, die in een algemene RSLA-cursus aan de deelnemers worden gesteld:

- veel theorie, gecombineerd met het schrijven van een werkstuk;
- brede kennis van het werkveld;
- stage lopen in andere werkvelden;
- uitvoeren van praktijkopdrachten.

24 zie: Schlossman, S. en M. Sedlak: *The Chicago Area Project Revisited*, 1983.

25 Deze gezaghebbenden dragen de verantwoordelijkheid voor het gedrag van de jongeren uit de groep. Dit zou ook de buurtcohesie ten goede komen. In vergelijking met de huidige tijd, spelen kerkelijke instanties en daaraan gelieerde instellingen in de jaren dertig en veertig in de Verenigde Staten een voornamere rol als maatschappelijk, intermediair instituut. Hierdoor verloopt de organisatorische inbedding van het project relatief eenvoudig.

26 door bijvoorbeeld het tegelijkertijd verbeteren van het fysieke aanzicht van de buurt en het bestrijden van verloedering en overlast.

Voor het project 'criminaliteitspreventie' hanteert BRES de volgende uitgangspunten ten aanzien van de cursusactiviteiten (BRES 90/110, 1992):

- sportieve, speelse en ruige bewegingsactiviteiten zijn 'in' bij risicojongeren, mits dergelijke activiteiten op de juiste wijze worden aangeboden;
- deze activiteiten bieden geschikte mogelijkheden tot een zinvolle en plezierige tijdsbesteding binnen de bewegings- en recreatiecultuur;
- sportieve activiteiten moeten niet beperkt blijven tot een geïsoleerde bezigheid, maar dienen een uitstraling te hebben naar andere leefgebieden zoals de sociale omgeving, gezondheid, arbeid en wonen.

Het bevorderen van de intrinsieke motivatie van risicojongeren vergt veel van de BRES-docenten. Een 'open werkwijze' is essentieel omdat de jongeren zelf verantwoordelijkheid willen dragen. Dit vereist niet alleen een langdurig proces van begeleiding, maar tevens een aangepaste vorm waarin de cursusinhoud wordt overgedragen. Aangezien de bij de examens aanwezige Rijksgecommitteerden uitgaan van de algemene RSLA-eisen, wordt door de betrokken BRES-docenten al jaren lang gewezen op de specifieke achtergronden van de risicojongeren. Hoewel de gecommitteerden geneigd zijn de eisen in gevallen waar dat nodig is flexibel op te vatten, biedt dit geen structurele oplossing. De Werkgroep Algemene Recreatiesport-opleidingen (WAR) en BRES vragen al enkele jaren aan WVC deze specifieke cursussen los te koppelen van de algemene RSLA-cursus en hiervoor een apart 'doelgroep-diploma' te creëren.

BRES heeft haar ervaringen met de algemene RSLA-cursus en de verschillende doelgroepen gebruikt om de opleiding specifiek op hen af te stemmen. Het gaat hierbij met name om allochtonen, gehandicapten en risicojongeren. De RSLA-cursussen die BRES-docenten geven, worden in die gevallen dan ook 'doelgroep-gerichte RSLA-cursussen' (RSLD) genoemd. Hier ligt een verschil van inzicht aan ten grondslag tussen BRES en WAR aan de ene kant, en de directie Sportzaken van het ministerie van WVC aan de andere kant.

De taakgroep Vrijwillig Sportkader en Opleidingen (VKO) van deze directie is van mening dat het leerplan van de algemene recreatiesportopleiding een dusdanig open karakter heeft, dat het mogelijk is om binnen het raamwerk van deze opleiding een aangepast repertoire voor doelgroepen aan te bieden. Hierdoor zou het mogelijk zijn om binnen het kader van één examenprogramma te opereren. Het examenprogramma kan gestandaardiseerd blijven terwijl het leerplan flexibel wordt toegepast. Iedereen die recreatiesportleider wil worden moet voldoen aan een aantal basisvaardigheden die zijn toegespitst op het (algemeen) functioneren in de praktijk van de recreatiesport. Wanneer niet aan deze vaardigheden wordt voldaan, dan zou een ander diploma nodig zijn. De taakgroep VKO van de directie Sportzaken streeft beleidsmatig alleen dan een verdergaande differentiatie na, indien er voor een brede doelgroep een duidelijk afwijkend opleidingsprogramma noodzakelijk blijkt.

De WAR en BRES stellen dat de RSLA-cursus bij gebrek aan differentiatie als "een soort toverbal" wordt gebruikt. Het algemene karakter van de RSLA-cursus zou daarmee onder druk komen te staan. Verschillende levensstijlen van doelgroepen, zoals van risico-jongeren, drugverslaafden of ouderen doen wel degelijk ter zake. Differentiatie is niet alleen noodzakelijk binnen het leerplan, maar ook ten aanzien van het examenprogramma. De RSLA-cursus zou om die reden meer moeten worden gemodelleerd naar de diverse doelgroepen. Waar het ministerie van WVC meer een algemeen maatschappelijk belang dient door een breed beleidsmatig uitgangspunt te hanteren (zowel sport, onderwijs als welzijn), zijn de wensen

van WAR en BRES in deze meer maatschappelijk bewogen door identificatie met de doelgroep.

4.5 Conclusies

BRES is vanaf 1960 actief in het sociaal-cultureel en educatief werk. Zij stelt zich ten doel om "binnen dit kader het welzijn van jeugd en jongeren en volwassenen in het sociaal cultureel werk in breedst mogelijke zin te bevorderen". Het verhogen van deskundigheid van kader vormt de belangrijkste pijler in het beleid van BRES. In 1983 is BRES binnen het ministerie van WVC overgeplaatst van de directie Jeugdzaken naar de directie Sportzaken. De directie Sportzaken van het ministerie van WVC heeft BRES de mogelijkheden geboden om een integrale aanpak voor haar projecten te realiseren. In deze integrale aanpak krijgt sport een functie als verbindingsschakel tussen het doelgroepenbeleid uit de welzijnssector voor jongeren en criminaliteitspreventie. Behalve een middel om jongeren te bereiken, biedt sport in die optiek tevens mogelijkheden tot het aanreiken van een zinvol maatschappelijk perspectief. Hierbij wordt aangesloten bij de projecten werk en scholing en buurtbeheer die onder meer in het sociale vernieuwingsbeleid een centrale plaats hebben ingenomen.

Het BRES-project 'methodiekontwikkeling randgroepjongeren' kan worden beschouwd als voorloper en wegbereider van het huidige project 'criminaliteitspreventie'. De 'meerwaarde' van dit project ligt in een zinvolle vrijetijdsbesteding, maatschappelijke participatie en het ontwikkelen van deskundig kader uit de doelgroep. Er wordt een duidelijk accent gelegd op de preventieve werking van sportieve activiteiten op criminaliteit. Preventie door middel van integraal beleid wordt door BRES nagestreefd in de lijn van het Rijksbeleid om doelgroepenbeleid te koppelen aan justitieel beleid. Het doel dat BRES bij het project voor ogen staat is dat de recreatiesportleiders, samen met en onder begeleiding van BRES in de wijk specifieke activiteiten gaan opzetten voor de doelgroep.

De doelgroepgerichte RSLA-cursus (door BRES 'RSLD-cursus' genoemd) beoogt de cursisten voor te bereiden op het leiden van groepen van beperkte omvang bij activiteiten op het gebied van de recreatiesport in ruime zin. De opleiding omvat 100 lessen, inclusief een praktijkstage van 20 uur. De RSLD-cursus vereist een specifieke werkhouding van de BRES-docenten, die het best getypeerd wordt met het begrip 'open werkwijze'. Deze blijkt essentieel omdat de jongeren zelf verantwoordelijkheid willen dragen. Niet alleen de begeleiding van risicjongeren vergt een langdurig proces van geduld, aangepaste kennisoverdracht en begrip, ook de cursusinhoud wordt gemodelleerd naar de leefwereld van de jongeren. Volgens BRES dient het cursusaanbod integraal aan te sluiten bij de leefwereld van de risicjongeren omdat zij hierdoor gemotiveerd raken de cursus af te ronden en bovendien zelf actief betrokken blijven bij het leidinggeven. De WAR en BRES snijden het repertoire van leidinggevende vaardigheden in de cursus om die reden toe op de doelgroep 'risicjongeren', maar willen die differentiatie bovendien terug zien in de exameneisen en diplomering. Het ministerie van WVC is van mening dat het examenprogramma voor deze doelgroepgerichte cursus geen bijstelling noodzakelijk behoeft omdat het leerplan flexibel kan worden toegepast. De exameneisen dienen een algemeen belang, en zijn daarom niet gedifferentieerd, maar juist gestandaardiseerd opdat het functioneren in de praktijk van de recreatiesport centraal staat.

5 De BRES-aanpak binnen het overheidsbeleid

5.1 Inleiding

In 1985 presenteert de commissie Roethof haar beleidsplan '*Samenleving en criminaliteit*'. In dit plan zijn voorstellen opgenomen voor een preventieve aanpak van veelvoorkomende criminaliteit. De uitvoering van het beleid zou vooral op lokaal niveau moeten plaatsvinden. Om dit te stimuleren zijn gelden vrijgemaakt uit de rijksbegroting. Vervolgens is de stuurgroep Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit (SBPC) ingesteld om het kabinet te adviseren over het toekennen van financiële bijdragen aan lokale overheden en maatschappelijke organisaties voor de uitvoering van (experimentele) projecten gericht op de preventie van criminaliteit. Behalve het ministerie van Justitie zijn ook de ministeries van Binnenlandse Zaken en Algemene Zaken in de SBPC vertegenwoordigd. Een aantal projecten is specifiek op criminaliteitspreventie onder risicjongeren gericht. Als risicjongeren worden in het algemeen jongeren beschouwd die op de terreinen van onderwijs, arbeid, vrije tijd, gezinsrelaties en criminaliteit meer dan één probleem kennen, waardoor ze het gevaar lopen op een "risicovolle ontwikkeling" (SBPC, 1991).²⁷ In 1988 krijgt het ministerie van Justitie via een motie van kamerlid Kosto extra financiële middelen tot zijn beschikking voor het bestuurlijk preventiebeleid. Daarmee dienen de zogenaamde 'onontgonnen maatschappelijke terreinen' in het kader van de criminaliteitspreventie te worden aangeboord. Eén van die terreinen is sport. De Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het ministerie van Justitie is onder meer gericht op het entameren van preventieprojecten bij gemeenten, maatschappelijke organisaties en het Openbaar Ministerie. Waar in de navolgende paragrafen een bronvermelding achterwege blijft, is de informatie verkregen uit interviews met medewerkers van de betrokken ministeries en gemeenten.

5.2 Ministerie van Justitie

De Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het ministerie van Justitie is van mening dat sportbeoefening een goed middel kan zijn om contacten te leggen met jongeren. Wanneer het leidinggevend en begeleidend kader voorts het juiste (maatschappelijk en moreel gewenste) voorbeeld geeft, biedt de sport als middel tot socialisatie tot op zekere hoogte de mogelijkheid gedragsveranderingen bij jongeren te bewerkstelligen. In de georganiseerde sport zouden wellicht organisatorische mogelijkheden bestaan zowel situationeel als dadergericht te werken met criminaliteitspreventie. Dit zou mogelijk kunnen leiden tot het afnemen en voorkomen van criminaliteit.

²⁷ Het betreft jongeren tussen 14 en 25 jaar die door de bestaande voorzieningen onvoldoende worden bereikt. Hoewel er tussen de projecten duidelijke verschillen bestaan, hebben zij alle een gemeenschappelijke basisfilosofie: de problemen waarmee randgroepjongeren worden geconfronteerd op verschillende belangrijke leefgebieden zijn de oorzaak van bepaalde vormen van deviant en delinquent gedrag. Hieruit vloeit als belangrijkste hypothese van projecten voort dat verbetering van de probleemsituatie op één of meer van de levensterreinen de beste vorm van criminaliteitspreventie is (SBPC, 1991: pp. 37-38).

In eerste instantie tracht de DCP de georganiseerde sport te bereiken door medewerking te vragen van de Nederlandse Sport Federatie (NSF). De NSF heeft hiervan afgezien om de volgende redenen:

- criminaliteitspreventie is geen kerntaak van de NSF en heeft derhalve geen hoge beleidsprioriteit;
- de NSF heeft ten tijde van de toenadering door DCP, vooral uit publicitair oogpunt, negatieve ervaringen opgedaan met het thema 'sport en criminaliteit';
- de NSF geeft aan dat door de afnemende bereidheid van mensen zich vrijwillig in te zetten voor verenigingen (kaderproblematiek), de menskracht zou ontbreken om extra tijd te investeren.

Ook de KNVB (afd. Den Haag) heeft verklaard niet bereid te zijn om zich in te zetten voor een preventieproject. De KNVB is van mening dat dergelijke projecten niet tot het werkveld van een voetbalbond behoren. Daarenboven legt de KNVB prioriteit bij het voorkomen van voetbalvandalisme.

Aangezien de DCP de idee 'sport als aangrijpingspunt tot criminaliteitspreventie' niet wenst los te laten en de georganiseerde sport hiertoe moeilijk toegankelijk blijkt²⁸, heeft zij gekozen voor de 'ongeorganiseerde' sport²⁹ als alternatief.

Deze keuze is overigens ook vanuit inhoudelijk oogpunt te verdedigen: probleemjongeren zouden eerder aangetroffen worden bij de meer vrijblijvende sportieve activiteiten (van bijv. welzijnsinstellingen) dan bij de officiële sportverenigingen met hun strakke organisatie en naar binnen gekeerde cultuur.

Het probleem hierbij is dat er geen landelijke organisatie bestaat die al deze niet-verenigingsgebonden activiteiten overkoepelt.³⁰ Het versnipperde aanbod van niet-wedstrijdgeoriënteerde sport en spel en het nagenoeg ontbreken van landelijke coördinatie ervan, bemoeilijken bijvoorbeeld het uitvoeren van een landelijk project. De DCP is genoodzaakt een keuze te maken voor een landelijke organisatie waarvan verwacht wordt dat deze zo veel mogelijk jongeren uit de doelgroep kan benaderen met behulp van sportieve activiteiten.

Een andere randvoorwaarde voor het project die de DCP stelt, luidt dat de projectuitvoering op gemeentelijk, wijk- of buurtniveau moet plaatsvinden. De uitvoering op lokaal niveau dient tevens afgestemd te worden op het gemeentelijk jongerenbeleid. Vanuit Enschede en Zaanstad zijn dan inmiddels positieve berichten doorgekomen over sportprojecten voor en door jongeren in het licht van criminaliteitspreventie. In deze projecten is een belangrijke organiserende en coördinerende rol weggelegd voor welzijnsinstellingen. Daarnaast gaat het hier om een integrale benadering van de jongerenproblematiek die een brede (organisatorische en prakti-

28 Dit is overigens ook al geconstateerd in het kader van vandalismepreventie bij voetbalsupporters: "Actieve sportbeoefening is wel een aangrijpingspunt voor een mogelijke beïnvloeding van jongeren, maar de probleemgroep wordt veelal niet door de georganiseerde sportwereld bereikt. Uit een oogpunt van criminaliteitspreventie is het stimuleren van sportbeoefening hooguit een eerste stap binnen het jongerenwerk om contact met probleemjongeren te kunnen leggen" (SBPC, 1991: p. 49).

29 Zonder in terminologische discussies te vervallen, zij hier vermeld dat met 'ongeorganiseerde' sport wordt bedoeld "de beoefening van sportieve activiteiten buiten de organisatorische verenigingskaders". Dit betekent dus niet dat het aanbod en de beoefening van deze sportieve activiteiten op 'ongeorganiseerde' wijze gestalte krijgt.

30 Organisaties die buiten sportverenigingen sportieve activiteiten aanbieden, zijn voornamelijk gemeentelijke diensten, sociaal-culturele organisaties, sportscholen en andere commerciële accommodatie-exploitanten, zelfgeorganiseerde groepen en particuliere instructeurs. Daarnaast zijn er nog bedrijven die bijv. fitness-activiteiten voor hun werknemers aanbieden en individuen die op eigen houtje 'iets aan sport doen'.

sche) *impact* heeft. Het blijkt van belang te zijn om dergelijke projecten landelijk te coördineren en ondersteunen, en waar nodig te initiëren.

De BRES heeft als landelijke dienst voor Beweging, Recreatie en Spel al een behoorlijke ervaring opgebouwd met het adviseren over en uitvoeren van sportieve activiteiten op gemeentelijk niveau, in buurten en wijken. Hiervoor wordt zij ten aanzien van de bureau- en personeelskosten gesubsidieerd door het ministerie van WVC. De BRES onderhoudt in dit kader voornamelijk contacten met sociaal-culturele instellingen, buurt- en wijkorganisaties en gemeente-ambtenaren op de terreinen van welzijn en sport en recreatie. Tegen deze achtergrond is de BRES volgens de DCP de meest aangewezen organisatie om een project uit te voeren, waarbij probleemjongeren worden opgeleid tot recreatiesportleiders. Immers, het werkveld van BRES is in belangrijke mate afgestemd op deze doelgroep. Aangezien de DCP ervan uitgaat dat BRES in de loop der jaren een omvangrijk netwerk met actieve gemeenten heeft opgebouwd, heeft deze in aanvang hoge verwachtingen van het aantal op te zetten gemeentelijke projecten 'sport en criminaliteitspreventie'.

5.3 Ministerie van WVC

Tot halverwege de jaren tachtig is het sportbeleid van het ministerie van WVC er hoofdzakelijk op gericht om mensen ertoe te bewegen zich aan te sluiten bij de georganiseerde sport. Het is gebleken dat dit voor randgroepjongeren niet heeft gewerkt (SGB0, 1986). Hooguit voor een beperkte groep onder hen is geleidelijk aansluiting te verwachten. Ook de effecten die experimenten met 'sport overdag' hebben gesorteerd, vallen voor deze groep tegen (id: p. 43). In tegenstelling tot doelgroepen van het sportbeleid zoals vrouwen, etnische minderheden en langdurig werklozen, komen randgroepjongeren niet als aparte categorie voor in de nota 'Accenten Sportbeleid' (WVC, 1983). Het ministerie van WVC is van mening dat aansluiting van randgroepjongeren bij sportverenigingen bevorderd zou moeten worden door middel van het aantrekken van sportkader dat op de hoogte is van de specifieke problematiek van randgroepjongeren. Aan dergelijk kader blijkt groot gebrek te zijn. Een mogelijke oplossing voor dit kaderprobleem zou liggen in een samenwerkingsverband tussen de CIOs-opleidingen en de Landelijke Dienst BRES (SGB0, p. 44). Daartoe zouden de projecten Stimulering Sportdeelname voor Jongeren en randgroepjongerenwerk gekoppeld moeten worden. Afgezien van het onderbrengen van de BRES bij de Directie Sportzaken van WVC in het kader van de subsidieverstrekking, is er van een meer integrale benadering van 'randgroepjongeren en sport' nauwelijks sprake geweest (ibid.).

Het ministerie van WVC heeft in eerste instantie het voortouw genomen in het ontwikkelingsbeleid voor randgroepjongeren. In het kader van de decentralisatie van taken en bevoegdheden van de rijksoverheid, wordt echter ook het beleid inzake randgroepjongeren aan gemeenten overgedragen. Gemeenten zouden meer dan de rijksoverheid in staat zijn om de randvoorwaarden te scheppen voor een afgewogen jongerenbeleid. Teneinde deze beleidsontwikkeling enigszins te ondersteunen, werden tussen 1983 en 1987 in de vier grote gemeenten de experimenten *Stimulering Sportdeelname door Jeugdigen* (SSDJ) opgezet. De doelstelling achter de projecten luidt:

"Nagaan op welke wijze de sport -in principe in al zijn verschijnings- en organisatievormen - effectief ingezet kan worden als (beleids)middel om zogenaamde randgroepjongeren en/of werkloze jongeren te motiveren c.q. te brengen tot een aan

hun mogelijkheden en wensen aangepaste vorm van maatschappelijke participatie" (Van Ancum, 1983:1).

De experimenten worden financieel ondersteund door het ministerie van WVC en de coördinatie wordt verzorgd door twee consultants, die bij de Landelijke Contactraad worden aangesteld. De projecten worden binnen de gemeenten ondergebracht bij het sociaal-cultureel werk, het sportbuurtwerk en in mindere mate het regulier onderwijs. In de tweede fase zou de aandacht meer uitgaan naar verdergaande integratie binnen sportverenigingen en het regulier onderwijs.

De opzet en uitvoering van de experimentele projecten verlopen zeer stroef. Er blijkt te weinig financiële armslag te zijn om een zelfstandig integraal aanbod te kunnen leveren. De vrijwilligers waarop men (financieel) is aangewezen, zijn te licht om de projecten te dragen. Meisjes worden nauwelijks bereikt. Bovendien lopen de projecten vertraging op als gevolg van langdurige ambtelijke procedures (o.a. financiële projecthonorerings).

Hoewel niet gelukkig met de opzet en achtergrond ervan, is BRES bij enkele van deze projecten betrokken. De SSDJ-projecten zouden volgens BRES te eenzijdig worden benaderd vanuit het sportbeleid en niet vanuit het integrale jeugdbeleid, waardoor de specifieke problematiek onvoldoende aandacht heeft gekregen. Voorts zou de georganiseerde sport en de verzelfstandiging van de experimenten wederom centraal staan. Volgens BRES sluit deze benadering niet aan bij de leefwereld van de doelgroep en daardoor bij voorbaat tot mislukken gedoemd. Het ministerie van WVC pareert deze kritische bewoordingen van BRES door te wijzen op het verschil in benadering van de problematiek tussen BRES en de SSDJ-experimenten. Waar BRES accenten legt bij kadertrainingen en in het bijzonder de opleiding van randgroepjongeren tot sportleiders, is het SSDJ-experiment primair gericht op het inventariseren van verschillende modellen met betrekking tot sport en beweging voor randgroepjongeren.

5.4 Landelijke coördinatie van het BRES-project

In september 1987 dient BRES een projectplan 'criminaliteitspreventie' in bij het ministerie van WVC. Na een herinneringsbrief van BRES aan het Directoraat Generaal Welzijn (december 1987), zendt WVC het plan eind 1988 toe aan de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie Criminaliteit (SBPC). Het ministerie van Justitie laat in april van dat jaar een toekenningsbrief aan BRES uitgaan. Een maand later gaat BRES akkoord met de ministeriële voorwaarden tot subsidietoekenning.³¹ BRES start dan ook met het aantrekken van een (of meer) projectmedewerker(s). Een definitief voorstel van BRES hiertoe volgt in juli 1989. Daarnaast wordt een voorstel gedaan voor de samenstelling van een begeleidingscommissie. Eén maand later kan uiteindelijk een start worden gemaakt met het project 'criminaliteitspreventie'.

³¹ Voor de uitvoering van het project heeft de DCP van het ministerie van Justitie aan de BRES een subsidie toegekend van fl. 200.000,-, gelijk verdeeld over de jaren 1989 en 1990. Deze subsidie is bedoeld om de projectkosten voor personeel en bureau te dekken. De voorwaarde die de DCP bij de subsidieverlening stelt, is dat het ministerie van WVC aan de BRES fl. 50.000,- ter beschikking stelt om de extra kosten van BRES voor activiteiten te financieren. Aan deze voorwaarde wordt door het ministerie van WVC voldaan.

In de eerste maand wordt het *Werkplan 1989/1990* vastgesteld. BRES vraagt in oktober hulp aan het ministerie van Justitie bij het zoeken van geschikte gemeenten waar de experimenten kunnen plaatsvinden. Dit ministerie speelt de bal echter terug: dit is de taak van BRES. In november 1989 komt de begeleidingscommissie voor de eerste keer bijeen. Behalve BRES nemen de ministeries van WVC en Justitie deel aan deze bijeenkomsten. Hier wordt steeds mondeling of schriftelijk verslag gedaan van de voortgang van het project.

Tegen het einde van 1991 trekt de DCP zich uit de begeleidingscommissie terug³². Op dat moment bevindt het BRES-project zich nog in een beginfase. De DCP is ontevreden over de in die fase bereikte voortgang van het project: in twee gemeenten wordt daadwerkelijk door BRES een opleiding voor RSLA-ers gegeven, terwijl in twee andere gemeenten de opleiding in voorbereiding is. Het subsidie van het ministerie van Justitie voor de periode van twee jaar is dan inmiddels beëindigd³³.

De Directie Sportzaken van het ministerie van WVC wil het project voortzetten, aangezien zij van mening is dat het initiatief van BRES in potentie voldoende kwaliteit bezit. Vanwege het experimentele karakter en het inwerken van nieuw personeel blijkt echter meer tijd nodig dan aanvankelijk is begroot. Daarnaast is WVC van mening dat gemeenten de tijd moeten krijgen om te kunnen voldoen aan de (met name personele³⁴) voorwaarden, zoals die door BRES zijn opgesteld. Als echter blijkt dat slechts enkele gemeenten aan die voorwaarden kunnen voldoen, dringen de beide betrokken ministeries er op aan die voorwaarden meer flexibel toe te passen. BRES is daarmee akkoord gegaan, zodat de financiële drempels voor gemeenten aanmerkelijk worden verlaagd om een project 'sport en criminaliteitspreventie' op te zetten.

Tegen deze achtergrond is het ministerie van WVC vervolgens bereid om voor wederom twee jaar een subsidie van fl. 100.000,- per jaar ter beschikking te stellen in het kader van het beleid sociale vernieuwing, met het accent op preventie van criminaliteit. In dit kader maakt het BRES-project deel uit van het inhaalbeleid gericht op jongeren in achterstandssituaties. Hierin wordt gestreefd naar maatschappelijke integratie van alle burgers en het versterken van maatschappelijke participatie. Criminaliteit wordt hier opgevat als een bedreiging voor de kwaliteit van de samenleving. Het sociaal vernieuwingsbeleid is deels gericht op het wegnemen van de oorzaken van crimineel gedrag.

32 De DCP blijft in de praktijk alsnog op de achtergrond betrokken bij een aantal gemeenten dat met BRES contact heeft. Dit betreft gemeenten waar sportprojecten deel uit gaan maken van integraal gemeentelijk beleid op het terrein van bestuurlijke preventie van criminaliteit (bijv. buurtbeheerprojecten). DCP heeft in die gevallen, vanwege een subsidieregeling, meestal zitting in een gemeentelijke stuurgroep.

33 In een brief van het ministerie van Justitie, DCP, aan BRES (dd. 11 maart 1991) wordt gesteld dat "(...) nu er van een succes nog niet gesproken kan worden, maar er wel aanzetten toe zijn, ik geen reden zie om van de maximale duur van twee jaar af te wijken". Het door BRES ingediende verlengingsverzoek kan voorts niet gehonoreerd worden omdat op het terrein van preventie van criminaliteit een aantal andere speerpunten is geformuleerd.

34 Het gaat hier vooral om de voorwaarde die BRES aan gemeenten stelt ten aanzien van de professionele ondersteuning van (randgroep)jongeren voor, tijdens en na het opleidingstraject. In de optiek van BRES dient een participerende gemeente in ieder geval een sportbuurtwerker of een sportopbouwwerker aan te stellen ten einde het project te begeleiden en op gemeentelijk (beleids)niveau te vertegenwoordigen. Voor veel gemeenten, die juist in die tijd de gevolgen van *de Tussenbalans* moeten verwerken, blijkt dit een onhaalbare voorwaarde te zijn.

5.5 Positionering van de BRES-projecten in gemeentelijk beleid

In de jaren tachtig staan gemeentebesturen aanvankelijk huiverig tegenover de hen voorgelegde plannen voor randgroepjongeren van BRES. Zij verwachten namelijk dat een dergelijke aanpak pas op langere termijn vruchten zal afwerpen. Het lokaal bestuur beziet de problematiek van risicojongeren op dat moment met name vanuit het perspectief van openbare orde en veiligheid. Hierbij gaat het vaak om situaties, waarbij direct ingrijpen noodzakelijk is. De BRES-aanpak sluit echter wel aan bij het ontluikende besef binnen gemeenten, dat integraal en preventief beleid noodzakelijk is om grotere problemen in de daarop volgende jaren te voorkomen. Concrete aanzetten hiertoe zijn op dat moment echter nog beperkt.

Jeugdwelzijn/jeugdhulpverlening:

Binnen de welzijnssector wordt steeds duidelijker onderkend dat het traditionele beleid voor een niet onaanzienlijk aantal jongeren gefaald heeft. Deze risicojongeren zijn geleidelijk in de marge van de samenleving terechtgekomen. Door een cumulatie van problemen en achterstanden is voor hen weinig perspectief om hun maatschappelijke positie binnen afzienbare tijd te verbeteren. Een deel van deze jongeren is in een volstrekt isolement terechtgekomen, terwijl anderen zich een positie hebben verworven in het alternatieve of criminele circuit. Al dan niet in groepsverband veroorzaken deze jongeren steeds vaker overlast en zijn steeds minder aanspreekbaar op hun afwijkend gedrag. In sommige gemeenten worden deze jongeren al beschouwd als een verloren generatie en richten hun aandacht op de jongere leeftijdsgroepen. Andere gemeenten beschouwen het als onaanvaardbaar dat groepen jongeren geheel buiten de samenleving zijn komen te staan. Aan het einde van de jaren tachtig komen er her en der initiatieven op om weer in contact te komen met deze risicojongeren en te proberen om hen via een integrale aanpak van hun problemen weer een nieuw perspectief te bieden. Daarbij wordt vooral het accent gelegd op structurering en zinvolle besteding van de vrije tijd, alsmede aanvullende scholing en/of arbeidsbemiddeling.

Bestuurlijke preventie van criminaliteit:

Tot aan het begin van de jaren tachtig wordt de bestrijding van criminaliteit in al haar vormen uitsluitend beschouwd als een taak van de politie, die met name bestaat uit een repressieve benadering. Met het rapport van de commissie Roethof en de presentatie van het beleidsplan 'Samenleving en Criminaliteit' wordt duidelijk dat de groei van de veel voorkomende criminaliteit een gezamenlijke inspanning van gemeentebestuur, politie en justitie vereist, waarbij het accent meer op preventie wordt gelegd. Tevens wordt getracht een samenwerking tot stand te brengen met het maatschappelijk middenveld, teneinde een breder draagvlak tot stand te brengen voor criminaliteitspreventie. In preventieprojecten die gericht zijn op de jeugd wordt vooral getracht het normbesef te beïnvloeden en de binding met de samenleving te versterken. Voor jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan vormen van veel voorkomende criminaliteit wordt langzamerhand een gerichte daderaanpak ontwikkeld (bijvoorbeeld via de HALT-bureaus).

Buurtbeheer:

De problematiek van risicojongeren is meestal niet evenredig over de stad verspreid, maar concentreert zich vaak in de oude, verpauperde wijken of in problematische hoogbouwcomplexen. Het leefklimaat in deze woongebieden laat veel te wensen over: vervuiling van de openbare ruimte, verval van de woningen, gebrek aan voorzieningen en een kansarme bevolking. In veel gevallen is er sprake van een fysieke en sociale vervalspiraal. De buurtcohesie en de sociale controle verdwijnen, terwijl de overlast en de vervuiling verder toenemen. Als reactie hier-

op ontstaan in de loop van de jaren tachtig de eerste integrale buurtbeheerprojecten. Om het gebrek aan voorzieningen en verenigingsleven in deze buurten te compenseren, worden er in veel gevallen ook buurtfeesten en sportieve activiteiten georganiseerd.

Sociale vernieuwing:

Ruim drie jaar geleden is door de rijksoverheid het startsein gegeven voor de sociale vernieuwing. De kern van sociale vernieuwing was gelegen in de drie cirkels, te weten arbeid/scholing/inkomen, kwaliteit van de leefomgeving en innovaties op sociaal en cultureel gebied. De aanpak van decentralisatie en ontkokering is onder andere gericht op het verminderen van maatschappelijke achterstanden en het herstellen van de relatie tussen overheid en burgers. Na een aarzelend begin hebben de meeste gemeenten de handschoen opgenomen en zijn aan de slag gegaan. Vooral op wijk- en buurtniveau hangt sociale vernieuwing nauw samen met de drie eerdergenoemde beleidsinnovaties. Hoewel prioriteiten op gemeentelijk niveau bepaald worden, kan sociale vernieuwing een integraal beleidskader vormen voor de aanpak van de problemen en achterstanden onder risicjongeren.

5.6 Conclusies

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de BRES-aanpak inzake sport en criminaliteitspreventie een logisch voortvloeisel was van eerdere experimenten op gemeentelijk niveau en het beleid van de betrokken departementen. Het project sloot goed aan bij de prioriteiten die op dat moment door de ministeries van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) en WVC (Directie Sportzaken) waren gesteld. De start van het project en de benadering van de eerste gemeenten zijn echter minder goed verlopen (zie ook hoofdstuk 7).

Verder kan geconstateerd worden dat er ten tijde van de opzet van het BRES-projecten in de meeste gemeenten nog onvoldoende structuur bestond om een dergelijke aanpak in te kaderen. Vormen van integraal en wijkgericht beleid zijn feitelijk pas aan het begin van de jaren negentig daadwerkelijk tot ontwikkeling gekomen. Voor veel gemeenten heeft de sociale vernieuwing de start betekent van de ontwikkeling van een samenhangend beleid met betrekking tot sociale achterstand, criminaliteitspreventie en buurtbeheer. Voor deze gemeenten kwam het BRES-project 'criminaliteitspreventie' wellicht iets te vroeg.

6 De BRES-aanpak in vijf gemeenten

6.1 Inleiding

Zoals eerder aangegeven is het BRES-project 'criminaliteitspreventie' in het najaar van 1989 van start gegaan. In 1989 en 1990 heeft BRES zich verdiept in de problematiek van 'veelvoorkomende criminaliteit' en is een projectplan opgesteld. Vervolgens zijn de eerste contacten gelegd met gemeenten, die mogelijk interesse zouden hebben voor uitvoering van een dergelijk project. In eerste instantie heeft BRES getracht om gemeenten te werven door gebruik te maken van min of meer toevallige persoonlijke contacten (Maassluis en Terneuzen). Pas in de loop van 1990 is een brochure gemaakt, die naar een groot aantal gemeenten is gestuurd. Verder is het project onder de aandacht gebracht tijdens enkele beurzen en lezingen.

In het tweede jaar van het project is BRES intensiever gaan werven. In totaal zijn 44 gemeenten of gemeentelijke instellingen op min of meer persoonlijke wijze benaderd om deel te nemen aan het project. De meeste hiervan hebben op eigen verzoek de brochure 'criminaliteitspreventie BRES' toegezonden gekregen. Dit levert uiteindelijk vijf gemeenten op, die in principe aan het project zouden deelnemen. Ondanks duidelijke belangstelling hebben enkele gemeenten op het laatste moment de boot afgehouden (Huizen, Lelystad, Den Bosch en Tilburg). Oorzaken hiervoor zijn onder meer het afkeuren van het projectplan door de gemeente of het niet beschikbaar hebben van een sportbuurtwerker. Wanneer zich geïnteresseerde kandidaten hebben aangemeld, neemt BRES in een aantal gevallen een afwachtende houding aan. Zij houdt echter wel contact met de betreffende gemeenten (BRES, 91/282, 1991).

De moeizame start van het project 'criminaliteitspreventie' wijt BRES zelf aan:

- het geringe aantal serieuze kandidaten uit het bestaande netwerk van BRES;
- de te laat op gang gebrachte publiciteit (brochure, lezingen);
- de hoge eisen die BRES stelt aan de kandidaten voor het project (met name de voorwaarde dat gemeenten moeten beschikken over een bij het project betrokken sportbuurtwerker).

De vijf gemeenten die daadwerkelijk de voorbereiding van het BRES-project ter hand nemen zijn Terneuzen en Maassluis (via persoonlijke contacten), alsmede de gemeenten Dordrecht, Enschede en Rotterdam (deelgemeente Spangen). In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van het verloop van elk van deze projecten. De hiervolgende beschrijvingen van de vijf projecten zijn aan de gemeentelijke coördinatoren voorgelegd en accoord bevonden.

6.2 Deelgemeente Spangen

6.2.1 Inleiding

Rotterdam heeft een complementair bestuursmodel waarin deelgemeenten de wijken beheersmatig besturen. Het stadsbestuur stuurt grootstedelijke ontwikkelingen en maakt strategische keuzen. Spangen (13.000 inwoners) is zo'n deelgemeente van Rotterdam. In 1990 is in Spangen een wijkproject met een looptijd van drie jaar

van start gegaan in het kader van bestuurlijke preventie van criminaliteit. Dit buurtbeheerproject 'Spangen Veilig' wordt gesubsidieerd door het ministerie van Justitie. De integrale aanpak van het project wordt ingegeven door de samenhang tussen allerlei criminaliteits-beïnvloedende factoren. Zo bestaat er in Spangen een samenhang tussen enerzijds criminaliteit en gevoelens van onveiligheid, en anderzijds het wegtrekken van mensen uit de wijk, minder sociale controle, minder investeringen, verval van organisatie en een lage mobiliseerbaarheid van de bewoners. Door migratie van bewoners en de verbreiding van een drugsceane in de wijk, is verpaupering, vervuiling en overlast hand in hand gegaan met gevoelens van onveiligheid en anonimiteit onder wijkbewoners. De komst van nieuwe groepen bewoners (veelal jongeren en allochtonen) is gepaard gegaan met conflicterende levensstijlen waardoor integratie ernstig bemoeilijkt wordt. Bewoners van Spangen, over het algemeen gekenmerkt door een relatief laag opleidingsniveau, leven grotendeels langs elkaar heen en communiceren nauwelijks met elkaar.

Met 'Spangen Veilig' wordt getracht het buurtleven en de sociale veiligheid te verbeteren door gelijktijdig maatregelen te treffen op een aantal maatschappelijke terreinen, zoals dienstverlening, vrijetijdsbesteding, fysieke woonomgeving, overlastbestrijding, inrichting van de openbare ruimte en politioneel optreden. 'Maatschappelijke binding van jongeren' krijgt binnen Spangen Veilig speciale aandacht. Hierbij vormen sport en spel een belangrijk aangrijpingspunt om met de jongeren in contact te komen. In het eindrapport *Spangen Veilig*³⁵ wordt opgemerkt dat de "de moeilijke leeftijdsgroep van 14 tot 18 jaar voor veel instanties onbereikbaar is gebleken". Dit wordt ten dele toegeschreven aan het ontbreken van een duidelijk Rotterdams jongerenbeleid.

Spangen heeft drie buurthuizen en één jongerencentrum, verenigd in Stichting Buurthuis Spangen (SBS). Uit onderzoek (Werkgroep '2duizend, 1990) is gebleken dat het aanbod van deze sociaal-culturele instellingen niet of nauwelijks aansluit op de belevingswereld van jonge migranten. Slechts één van de drie buurthuizen heeft enkele avonden beschikbaar voor jongerenactiviteiten. Hier komen uitsluitend de wat oudere autochtone jongeren. Een buurtvoorziening waar veel Marokkaanse jongeren kwamen, is enige tijd geleden gesloten. Een vijfde deel van de huishoudens in Spangen maakt gebruik van de buurt- en clubhuizen. Hierbij is er nauwelijks verschil tussen allochtone en autochtone bewoners. De frictie tussen vraag naar en aanbod van vrijetijdsvoorzieningen (speciaal voor jongeren) enerzijds, en de afgenomen sociale veiligheid en leefbaarheid van de wijk anderzijds, vormen de directe aanleiding voor het inschakelen van BRES met het oog op het starten van een RSLA-cursus voor risicjongeren.

6.2.2 Organisatie BRES-project binnen Spangen Veilig

De georganiseerde sport in Spangen is vooral afgekalfd door de veranderde bevolkingssamenstelling. Welzijnsinstellingen hebben deze lacune nauwelijks opgevuld. Gezien de wijkproblematiek zijn de jongerenwerkers van SBS van mening dat het welzijnswerk een koerswijziging moet ondergaan. Dit heeft geresulteerd in het verlaten van een strikte doelgroepgerichte benadering (kenmerkend voor het randgroepjongerenwerk) en het afstemmen van het sociaal-cultureel werk op de buurt door middel van participatie in de buurtbeheerorganisa-

35 Werkgroep '2duizend (1990: p. 25-27)

tie Spangen Veilig. Op wijkniveau is een structuur uitgewerkt die het mogelijk moet maken alle betrokken instellingen en diensten op effectieve wijze met elkaar te laten samenwerken. Voorzieningen, zoals op het gebied van vrijetijd, vormen onderdeel van het cluster van maatregelen waarvan wordt verwacht dat zij invloed hebben op sociale veiligheid.

Het jongerencentrum heeft uiteindelijk bewust gekozen voor de 'nieuwe', allochtone doelgroep. Deze is immers zo in omvang toegenomen, dat het de meerderheid van de jeugd in de wijk uitmaakt. Activiteiten zijn vanaf die tijd met zorg afgestemd op de behoeften van een groep jongeren die in eerste instantie in omvang wordt gedomineerd door Marokkanen. Sport vormt in de ogen van de jongerenwerkers een geschikt middel om contact te leggen met de nieuwe groep jongeren in de wijk. Enige jaren geleden is al een begin gemaakt met het installeren van krachtsportapparatuur in het sportzaaltje van het jongerencentrum. Deze krachtsportruimte, waar veelvuldig door de jongeren gebruik van wordt gemaakt, blijkt echter niet voldoende te zijn. Onder de allochtone jongeren is een manifeste behoefte aan meer wijkgebonden sport- en spelmogelijkheden. Daarnaast is geconstateerd dat het jongerenwerk onvoldoende is toegesneden op die vraag. Bijscholing van jongerenwerkers die zich meer willen richten op recreatie-sportleiderschap blijkt onvermijdelijk. Zij willen in ieder geval de RSLA-cursus volgen. Op grond hiervan wordt besloten om contact te leggen met BRES, waarmee in het nabije verleden al eerder is samengewerkt. Het zojuist voor sportieve recreatie heringerichte wijkpark naast het Spartastadion kan worden benut om contacten te leggen met jongeren uit de doelgroep (allochtonen) die mogelijk kunnen en willen deelnemen aan de RSLA-cursus van BRES. Daarnaast is getracht jongeren enthousiast te maken voor de cursus door middel van de wijkkrant, kabelkrant, stadsradio en posters. De Dienst Recreatie Rotterdam heeft een accommodatie beschikbaar gesteld en verleent subsidie voor bijkomende activiteiten (zoals voor een 'kamp'). De docentenkosten van de RSLA-cursus zijn door BRES niet in rekening gebracht. Van de deelnemers is een eigen bijdrage gevraagd van fl 50,-.

Voorafgaand aan de cursus zijn door de aanvrager geen meetbare doelstellingen geformuleerd. De hoofddoelen liggen concreet in het ontwikkelen van het sporttechnisch kader uit de doelgroepen en het optimaliseren van aanwezige vrijetijdsvoorzieningen in de wijk. Bij de werving van deelnemers wordt gestreefd naar het zo veel mogelijk benaderen van allochtone jongeren. Criminaliteitspreventie is *geen* expliciet doel. Het streven ligt meer in het beperken van overlast. Behalve een financiële en personele voorwaarde ((bij)scholing van sociaal-cultureel kader tot buurtsportwerker), stelt BRES de minimale deelname op 14 jongeren. Daarnaast heeft BRES er sterk op aangedrongen het project onder te brengen in de buurtbeheerorganisatie Spangen Veilig waarbinnen samenwerking tot stand dient te komen tussen onder meer het wijkbeheer, wijkwelzijn, SBS en de wijkagenten. Het project zou hierdoor een breder draagvlak krijgen. De dienstverlening van BRES bestaat uit personele inzet (opleiding en begeleiding van de kandidaten) en materiaalvoorziening. Een begeleidingscommissie, bestaande uit BRES, SBS en een wijkagent bewaakt de voortgang van het project.

6.2.3 Doelgroepgerichte RSLA-cursus

Wanneer de cursus in het najaar van 1991 van start gaat, hebben zich 25 jongeren aangemeld. In korte tijd vallen zoveel jongeren af, dat er zeven aan de stage hebben deelgenomen. Behalve de beide autochtone jongerenwerkers bestaat de

examengroep uit één autochtone Rotterdammer, twee Marokkanen, één Turk en één Surinamer; allen jongens tussen de 18 en 23 jaar. Deze jongeren zijn volgens de jongerenwerkers beslist geen probleemjongeren. Hoewel zij de straatgroepen in de wijk goed kennen, stijgen zij op het gebied van werk en scholing ver boven het groepsgemiddelde uit. Degenen die direct na het starten van de cursus al stoppen, zijn jongeren met een gebrekkige of niet-afgeronde schoolopleiding. Zij blijken moeite te hebben met het lesniveau, met de aard van de cursusactiviteiten ('te kinderachtig') en met het nakomen van afspraken (op tijd verschijnen e.d.). Tijdens het verloop van de cursus is het contact tussen SBS en BRES goed.

6.2.4 Evaluatie

Behalve de extra activiteiten die de jongerenwerkers na het behalen van het RSLA-examen hebben opgezet, is de *output* van het BRES-project voor Spangen direct na afloop van de cursus nog gering. Dit hangt ten dele samen met een gebrek aan sportaccommodaties in de wijk, en de financiële wensen van de zojuist gediplomeerde sportleiders. In januari 1993 zijn toch enkele initiatieven tot ontwikkeling gekomen. Twee Marokkaanse jongeren organiseren één keer per week bij toerbeurt een sportavond voor Marokkaanse jongeren in een gymnastieklokaal in de wijk. Deze sportavonden worden door gemiddeld 12 à 15 jongeren bezocht. De Surinaamse recreatiesportleider leidt iedere donderdagavond een gemêleerde sportgroep van 12 tot 18 deelnemers. Alle deelnemers aan deze sportieve activiteiten komen uit de doelgroep 'probleemjongeren'. De sportleiders ontvangen geen financiële vergoeding voor de activiteiten die zij ontplooiën. De jongerenwerkers achten het van meer betekenis wanneer zij de vrijwillige sportleiders zo nu en dan een materiële beloning in het vooruitzicht stellen. De twee overige RSLA-ers hebben om meer persoonlijke redenen geen sportactiviteiten voor de wijk in gang gezet. De één gebruikt zijn diploma als opstapmogelijkheid voor het CIOS, terwijl de ander actief is in de vechtsportwereld, en daarnaast een bedrijf probeert op te zetten.

De jongerenwerkers constateren een aanmerkelijke uitbreiding en verbreding van sportieve activiteiten in de wijk sinds de RSLA-cursus is gehouden. Deze activiteiten, die door wijkbewoners druk worden bezocht, vinden niet alleen plaats in overdekte accommodaties (buurthuis, jongerencentrum en gymlokaal), maar 's zomers evenzeer in de openlucht (outdoor-activiteiten op pleinen in de wijk en in het buurtpark). In de begeleiding van deze activiteiten (voetbaltoernooi, 7-kamp, klim- en klauteractiviteiten) worden zo nu en dan jongeren uit de doelgroep ingezet. Er zijn nu ook mogelijkheden in de wijk gekomen om balspelen te laten plaatsvinden. Tegenwoordig wordt het jongerencentrum door gemiddeld dertig jongeren per dag bezocht. De samenstelling van de groep regelmatige bezoekers is heterogeen.

Spangen Veilig is in eerste instantie niet geheel tevreden over de eerste RSLA-cursus. Er zou meer aandacht moeten worden besteed aan het vervolgtraject na het examen. De RSLA-ers zouden ingezet moeten worden bij het opzetten en uitvoeren van een afgewogen activiteitenprogramma voor de wijk. Dit is pas na enkele maanden in bescheiden mate gebeurd. Behalve de professionele jongerenwerkers zijn de jongeren direct na beëindiging van de cursus te veel aan hun eigen lot overgelaten. Hierdoor is de *output* van de cursus op wijkniveau niet direct optimaal. Een half jaar later is toch enige vooruitgang geboekt. Met het oog op de toekomst is hier bij uitstek een taak weggelegd voor SBS. In eerste instantie zou BRES hierbij begeleiding kunnen bieden.

Wat betreft de RSLA-cursus is de hoop veel meer gevestigd op het verhogen van de motivatie tot werk en scholing van risicojongeren door het aanbieden van een opstapmogelijkheid op het gebied van sport en spel. De RSLA-cursus is dan het begin van een verdergaand toekomstperspectief op het voor veel (randgroep-) jongeren lonkend werkveld van sport en avontuur. Uit eigen ervaring weet SBS dat de kans van slagen van projecten met risicojongeren grotendeels afhankelijk is van de motivatie van de jongeren. Die motivatie is minder te beïnvloeden door jongerenwerkers dan door groepsgenoten. De jongerenwerkers van SBS en de professionals van Spangen Veilig hopen dat de 'geslaagde' cursisten een voorbeeldfunctie vervullen voor de 'achtergebleven jongeren', die de cursus niet hebben afgemaakt. Deze laatste groep neigt in vergelijking met degenen met een hoger opleidingsniveau, eerder naar het (semi-)criminele circuit.

Tot nu toe zijn geen metingen verricht om te bepalen in hoeverre de criminaliteit is afgenomen. Er is ook geen kwantitatieve analyse gemaakt van het gebruik van sport- en spelvoorzieningen in de wijk. Spangen Veilig stelt dat sport en spel onderdeel uitmaakt van een brede (integrale) aanpak om criminaliteit in de wijk terug te dringen. Daarom kunnen kwantitatieve gegevens over het vóórkomen van criminaliteit nooit uitsluitend worden toegeschreven aan één (als geïsoleerd beschouwd) project, zoals een RSLA-cursus. Deze cursus moet eerder worden beoordeeld in het licht van het verbeteren van de leefbaarheid van de wijk. In dat kader kan de cursus onder meer worden beschouwd als middel waardoor de sociale integratie (bijvoorbeeld tussen allochtonen en autochtonen) zou kunnen worden gestimuleerd. Met het bevorderen van de leefbaarheid van de wijk -waar vrijetijdsvoorzieningen deel van uitmaken-, wordt door Spangen Veilig gestreefd naar het zo veel mogelijk elimineren van de voedingsbodem voor criminaliteit. Aangezien die voedingsbodem grotendeels ligt in een vervalspiraal door gebrek aan sociale buurtcontacten, verpaupering en (drugs)overlast, kan van het BRES-project niet worden verwacht dat het Spangen veilig maakt. Wel wordt verwacht dat de toename aan sportactiviteiten in de wijk de overlast van 'rondhangende jongeren' doet afnemen. Recente cijfers over het voorkomen van overlast (door middel van klachtenregistratie) voor en na de cursus kunnen hierover wellicht uitsluitsel geven. Voor een dergelijke tijdsspanne zijn deze cijfers (nog) niet voorhanden.³⁶ In de periode 1988-1990 laat de criminaliteitsontwikkeling van veel voorkomende delicten³⁷ in Spangen een stabilisering zien. Hooguit kan worden opgemerkt dat het aantal (ter kennis van de politie gekomen) vernielingen is gedaald en dat de scores van de categorieën 'diefstal overig' en 'inbraak overig' in 1990 (dus nog voordat BRES wordt ingeschakeld) flink zijn afgenomen (Van Toorn, 1990).

36 De meest recente cijfers worden geboden in *Criminaliteitsontwikkeling Spangen en Tarwewijk 1988-1990: een inventarisatie* (Van Toorn, juli 1990). Aangezien de RSLA-cursus in 1991 van start is gegaan, is een ex post evaluatie (na vaststelling en uitvoering van beleid) vooralsnog niet mogelijk. Daarnaast moet dan nog rekening worden gehouden met de (on)mogelijkheid tot het isoleren van de ontwikkelingen in sport en welzijn van andere 'leefbaarheidsaspecten' ten aanzien van criminaliteit. Bovendien blijkt het voor Spangen nog maar de vraag of de daders uit de wijk afkomstig zijn (id. p. 34).

37 Het betreft hier alleen de volgende delicten: diefstal uit auto, inbraak woning, diefstal (brom)fiets en inbraak schuur/berging. Uit een vergelijking tussen wijken in Rotterdam blijkt dat het relatieve criminaliteitsniveau in Spangen (...) "aanzienlijk hoger ligt dan in Tarwewijk" (Van Toorn, p. 29), een met Spangen vergelijkbare achterstandswijk.

6.2.5 Vervolg

Thans wordt gezien in hoeverre er mogelijkheden zijn om op langere termijn de activiteiten over te hevelen naar de doelgroepen zelf. Zodoende worden de jongerenwerkers meer ontlast, waardoor zij meer tijd krijgen om op nieuwe beleidslijnen in te spelen (bijv. ondersteuning van het nieuwe jeugdkader). Om dit te bewerkstelligen worden er inspanningen geleverd om opnieuw een RSLA-cursus voor risicojongeren te organiseren in Spangen. Behalve BRES zal één van de jongerenwerkers van SBS worden ingezet bij de organisatie en uitvoering van deze cursus. Gezien de ervaringen met de hoge uitval tijdens de eerste cursus, wordt de drempel tot deelname verhoogd. Hierbij zal motivatie van potentiële deelnemers een belangrijke beslissingsfactor vormen. Het uiteindelijke einddoel is het opzetten van een 'pool' van activiteitenleiders voor de wijk. Naar aanleiding van een evaluatie van de cursus tussen de BRES en de jongerenwerkers van SBS is overeengekomen één maal per jaar een korte bijscholingscursus te houden. Ondanks de mogelijkheden daartoe, is het geenszins de bedoeling van SBS om de nieuwe activiteiten op termijn onder te brengen in de georganiseerde sport-structuur. De activiteiten dienen laagdrempelig te blijven en een niet-verplichtend karakter te dragen. Juist door het aanbieden van een breed scala van sport- en spelvormen wordt geprobeerd in te spelen op de recreatieve behoeften van verschillende (multi-etnische) leeftijdsgroepen uit de wijk. De werving van deelnemers aan de eerstvolgende RSLA-cursus is gebaseerd op de brede doelgroep van wijkbewoners.⁴⁴

6.3 Enschede

6.3.1 Inleiding

In Enschede is enkele jaren ervaring opgedaan met het toepassen van integraal jeugdbeleid. Hiertoe is de vereniging Columbus opgericht. Deze vereniging, een samenwerkingsverband van uiteenlopende (jeugd)instellingen, richt zich op ongeveer tweeduizend jongeren tussen 15 en 20 jaar die in een meervoudige achterstandssituatie verkeren. Achterstand wordt opgevat als een integraal cluster van problemen met betrekking tot wonen, scholing, arbeid, gezondheid, tijdsbesteding, sociale omgeving, inkomen en justitie. Zowel individuele (persoonsgericht) als maatschappelijke (omgevingsgericht) omstandigheden zijn in de werkwijze van Columbus betrokken. Columbus heeft zichzelf inmiddels opgeheven. Dat is, ondanks het ultieme doel van de vereniging dat hierin besloten ligt, niet geheel uit vrije wil geschied. Gemeentelijke bezuinigingen (onder meer als gevolg van de tussenbalans) liggen hier evenzeer aan ten grondslag. Columbus is nu opgesplitst in twee organisatorische takken: een educatieve (VSO-ZMOK) en een jeugdhulpverleningstak. In plaats van twaalf participanten zijn er thans twee coördinatoren en één projectleider. Binnen deze nieuwe organisatiestructuur worden de werkzaamheden van Columbus voortgezet. Columbus verenigt instellingen die een functie vervullen in het (hier ruim te interpreteren) jeugdbeleid. Hierin zijn behalve het straathoekwerk, onder meer een opvanghuis, de jeugdhulpverlening 'Beheer Twente', een

44 Deze cursus loopt in december 1992 ruim drie maanden. Van de zestien gestarte cursisten is niemand afgevalen. Het opstellen van een activiteitenprogramma door de cursisten is een (nieuwe) deelname-voorwaarde. Hiermee wordt beoogd het activiteitenaanbod in de wijk verder te vergroten. In tegenstelling tot de eerste, is bij deze tweede (meer succesvolle) RSLA-cursus de buurtbeheerorganisatie Spangen Veilig wel in de begeleidingscommissie vertegenwoordigd. De tweede cursus wordt ook gesubsidieerd door Spangen Veilig.

vormingsinstituut, een school voor voortgezet speciaal onderwijs, een open jongerencentrum en de begeleider van een supportersgroep van betaald-voetbalorganisatie F.C. Twente ondergebracht.

Het sportproject 'Balans' maakt deel uit van Columbus en heeft daarin een stedelijke functie voor de doelgroep. De belangrijkste doelstelling van Balans is het opbouwen van een kwalitatief en kwantitatief voldoende potentieel aan sport- en recreatiekader in de doelgroep waardoor het sportbureau zichzelf overbodig wil maken. De achterliggende gedachte hierbij is dat sport een middel vormt waarmee contact gelegd wordt met de doelgroep. Met sport als 'ingang' bij de jongeren, kunnen zij zich vervolgens onder de paraplu van Columbus verder ontwikkelen. Het unieke in deze constructie is dat sport het uitgangspunt vormt waarmee jongeren worden gemobiliseerd om hun maatschappelijke positie te verbeteren. Dit rechtvaardigt het belang om de werkwijze van 'Balans' hier wat meer centraal te stellen.⁴⁵ Sportieve activiteiten spelen bij 'Balans' een rol als middelen waarmee jongeren onder meer status en verantwoordelijkheidsgevoel kunnen verwerven. De sportleiders zullen daarna zelf activiteiten organiseren waardoor het vrijetijdsaanbod, speciaal ten behoeve van hun doelgroepsgeleden, kan toenemen. Met deze te verwachten ontwikkelingen in gedachten, hoopt Balans tezelfdertijd criminaliteit te voorkomen. Het sportbureau Balans blijft voorlopig nog één jaar functioneren. In dit jaar wordt het accent gelegd op sportbeoefening in buurten. Hierbij wordt intensief samengewerkt met projectorganisaties voor buurtbeheer en wordt speciale aandacht besteed aan criminaliteitspreventie.

6.3.2 Organisatie BRES-project binnen Balans

Het sportbureau Balans is organisatorisch ingebed bij de VSO-ZMOK school en is daarmee onder de paraplu van Columbus gebracht. Binnen de dienst Sport en Recreatie is de eerste aanzet gegeven tot het sportproject. Een vertegenwoordiger van de Dienst heeft zitting in de begeleidingscommissie van Balans. In deze commissie hebben ook een vertegenwoordiger van BRES en een ambtenaar van het ministerie van Justitie zitting. De uitvoering van de projecten van Balans is in handen van het sportbureau waarvoor drie functionarissen zijn aangesteld. Dit zijn allen professionals met ervaring in de omgang met de doelgroep. Zij zijn in totaal voor (formeel) 60 uur gedetacheerd om het project Balans ten uitvoer te brengen. Twee professionals zijn afkomstig uit de plaatselijke praktijk. De één is door de gemeente in dienst genomen als leider van 'De Sportschool' (waarin 'moeilijke' jongeren kunnen sporten), en de ander is gedetacheerd als vakleerkracht lichamelijke opvoeding van de VSO-ZMOK school. Een derde Balans-medewerker is speciaal voor dit project aangetrokken met subsidie van de SBPC.

Sport wordt door Balans ingezet als beïnvloedingsmiddel ter verbetering van de gezondheid, tijdsbesteding, scholing en de sociale omgeving. Met dit gemeentelijk initiatief wordt tevens getracht criminaliteit te voorkomen. De primaire doelstelling van Balans is gelegen in het bestrijden van sociaal isolement en achterstand op het gebied van vrijetijdsbesteding en gezondheid door een integrale aanpak op meerdere maatschappelijke terreinen. Op indirecte wijze wordt hiermee gepoogd een

45 De DCP is van mening dat het project in Enschede in dit onderzoek te veel aandacht heeft gekregen in verhouding tot het aandeel dat BRES hierbij heeft geleverd. Net zoals dit voor de andere vier gemeenten is gedaan, wordt ook bij Enschede (tamelijk uitvoerig) stil gestaan bij de organisatorische inbedding van de RSLA-cursus. Gebleken is namelijk dat juist de gemeentelijke organisatie rond de doelgroepgerichte RSLA-cursus in hoge mate de kans van slagen van de BRES-aanpak bepaalt.

bijdrage te leveren aan het voorkomen van veelvoorkomende criminaliteit. Een tweede doelstelling van Balans is het bevorderen van deskundigheid van jongerenwerkers op het terrein van het aanbieden van sportactiviteiten aan jongeren in meervoudige achterstandssituaties.

Balans heeft in hoofdlijnen vier functies, te weten:

- een **trekkersfunctie**: in samenwerking met jongerenwerkers wordt contact gelegd met de doelgroep;
- een **activiteitsaanbodfunctie**: het ontwikkelen van een samenhangend aanbod sportactiviteiten (voetbal, sportschool) waarmee tevens een organisatorisch netwerk ontstaat;
- een **deskundigheidsbevorderende functie**: het ontwikkelen en uitvoeren van cursussen voor de doelgroep en de jongerenwerkers;
- een **beheer- en uitleenfunctie**: het opzetten van een centraal instituut voor materiaalbeheer en -uitleen.

In 1991 krijgt Balans een verzoek van de deelnemers aan de cursus 'sportbegeleider' om de vervolgcursus RSLA te organiseren. In samenwerking met de dienst Sport en Recreatie en BRES is vervolgens een informatie-avond georganiseerd. In april 1992 start de RSLA-cursus. Balans heeft tegen de tijd dat contact wordt gezocht met BRES ervaring opgedaan met sportactiviteiten van en voor jongeren in achterstandssituaties. Het liefst zou het sportbureau (net zoals bij de sportbegeleiderscursus) de cursus zelf willen aanbieden. Aangezien Balans daartoe geen bevoegde docenten heeft, is contact gezocht met BRES. Daarbij doet zich de vraag voor, op welke wijze binnen Balans een RSLA-cursus kan worden verzorgd, waarbij het sportbureau een optimale inbreng heeft.

6.3.3 Doelgroepgerichte RSLA-cursus

Het sportbureau heeft BRES ingeschakeld om, in overleg met Balans en de gemeentelijke dienst Sport en Recreatie, een doelgroepgerichte RSLA-cursus én een cursus sportbegeleider voor jongeren in meervoudige achterstandssituaties (van 30 uur) te ontwikkelen, aan te bieden en uit te voeren.

Het achterliggende idee hierbij is dat sportactiviteiten een belangrijke rol kunnen spelen bij onder meer:

- het contact krijgen met en het winnen van vertrouwen van de doelgroep waardoor tevens inzicht in en hulp voor jongerenproblematiek kan worden vergroot;
- het aanbieden van een zinvolle vrijetijdsbesteding;
- het bevorderen van de gezondheid door meer ritme in het dagelijks leven, het tegengaan van apathie, het bestrijden van sociaal isolement en het verbeteren van de fysieke conditie;
- het leren omgaan met regels;
- het voorkomen van veel voorkomende criminaliteit;
- het bijdragen aan zelfrespect, zelfvertrouwen en weerbaarheid van de jongeren;

Het Columbus-project, waar Balans onderdeel van heeft uitgemaakt en waaraan BRES op haar beurt weer een toegevoegde waarde heeft verleend, bezit in de

eerste plaats een functie op het brede terrein van welzijn, gezondheid en onderwijs.⁴⁶ Een meetbare doelstelling heeft het sportproject niet. Sportieve activiteiten dragen er toe bij dat problemen die groepen jongeren hebben met hun vrijetijd (gedeeltelijk) worden opgelost door hen een zinvol perspectief te bieden. Een belangrijke nevenfunctie is de (volgens Columbus en Balans hiermee te verwachten) bestrijding van veel voorkomende criminaliteit. Dit indirecte neveneffect in de vorm van "een bijdrage (...) aan het voorkomen van veel voorkomende criminaliteit" wordt niet gemeten door Columbus of Balans.

Met het sportopleidingstraject wordt zowel beoogd kennis en bekwaamheden van jongerenwerkers op het gebied van sport en jongeren in meervoudige achterstandssituaties te vergroten, als het aanbod van sportactiviteiten te verhogen. De sportbegeleiderscursus die geheel afgestemd is op de jongeren zelf, heeft tot doel:

- het verwerven van sociale vaardigheden zoals het begeleiden van een kleine groep, het spreken voor een groep en het omgaan met een groep;
- het vergemakkelijken van de overstap naar een formele (vervolg)cursus;
- het recruteren van vrijwillig kader uit de doelgroep;

In haar laatste evaluatierapport stelt Balans dat:

"(...) deelnemers aan de sportbegeleiderscursussen Balans assisteren bij ondersteunende activiteiten in de wijken. Het blijkt dat deze jongeren een enorme stimulerende rol vervullen. Deze jongeren nemen taken over die onder de trekkersfunctie vallen en blijken in staat nog meer jongeren over te halen naar Balans-activiteiten".

Balans krijgt van veel jongeren het verzoek om de begeleiderscursus, een initiatief van de gemeente Enschede, nogmaals te laten plaatsvinden. Wanneer jongeren de sportbegeleiderscursus met goed gevolg hebben doorlopen, ontvangen zij een certificaat dat uitsluitend een gemeentelijke (Enschede) status heeft. Met dit certificaat zijn zij gemachtigd een gemeentelijke sportaccommodatie te huren. Hierdoor worden zij in de gelegenheid gesteld om zelfstandig sportieve activiteiten te organiseren en uit te voeren. Behalve het stimuleren van verantwoordelijkheid bij de jongeren uit de doelgroep, wordt de cursus ook beschouwd als 'drempelverlager' voor de RSLA-cursus.

De doelgroep van de RSLA-cursus bestaat uit jongerenwerkers, risicojongeren en allochtonen. De belangrijkste doelgroep van de sportactiviteiten die de gediplomeerden vervolgens aanbieden, bestaat uit jongeren in achterstandssituaties in de leeftijdscategorie 12-25 jaar. De RSLA-cursisten worden gerecruteerd uit de groep die de opstapcursus voor sportbegeleider heeft afgerond. Dit zijn jongeren die zich in een achterstandssituatie bevinden. Volgens een schatting van het sportbureau Balans heeft 80 % van de jongeren die deelnemen aan de sportbegeleiderscursus een crimineel verleden. Daaronder bevinden zich behoorlijk veel analfabeten. Dit vergt een bijzondere aanpak waarin het accent wordt gelegd op "doen en mondelinge communicatie en kennisoverdracht". Deze didactische methodiek is ook terug te vinden in het vervolgtraject, de RSLA-cursus van BRES.

46 De DCP trekt de toegevoegde waarde van BRES aan het Columbus-project overigens in twijfel. BRES weerlegt deze kritiek met de volgende argumenten:

- de ervaring die BRES heeft opgedaan op het terrein van de methodiekontwikkeling waar Enschede gebruik van heeft gemaakt;
- het specifieke karakter van de RSLD-cursus die onmogelijk door Balans gegeven kon worden.

De cursus is gestart met zestien deelnemers. Zij zijn allen afkomstig uit de doelgroep 'risicjongeren'. Vier cursisten vallen nagenoeg direct af. Redenen hiervoor zijn veranderingen in werk- en familie-omstandigheden. Tijdens de cursus zijn nog vier cursisten afgevallen. Zij vinden de cursus te zwaar of kinderachtig. In januari 1993 zijn uiteindelijk acht cursisten overgebleven, die nog acht bijeenkomsten te gaan hebben. Balans erkent de zorg die zij heeft na beëindiging van de cursus en komt die ook na. Zij helpt jongeren met het opzetten van sportactiviteiten en begeleidt hen op de achtergrond bij het uitvoeren ervan.

6.3.4 Evaluatie

Aangezien de cursus ten tijde van dit onderzoek nog gaande is, kan nog geen inzicht worden geboden in het effect van deze aanpak. Daarom zal de meeste aandacht uitgaan naar waardering en beoordeling van het (met name organisatorische) proces.

Het organisatorisch web rond de jongeren wordt door het sportbureau gezien als een bindende voorwaarde voor het slagen van het project. De samenwerking tussen de verschillende (jeugd)organisaties is groot waardoor de afstemming van het beleid en de uitvoering van de projecten wordt vergemakkelijkt. Omdat de jeugdproblematiek bij achterstandsgroepen per definitie van meervoudige aard is, wordt de oplossing gezien in een interdisciplinaire (integrale) werkwijze waarmee verkokering van organisaties wordt tegengegaan. Van dit organisatorisch web wordt ook daadwerkelijk gebruik gemaakt voor, tijdens en na de RSLA-cursus. Zo zijn 'De Sportschool', het jongerenwerk en het straathoekwerk ingeschakeld om jongeren te selecteren en aan te moedigen voor deelname aan de cursus voor sportbegeleider. Een deel van deze jongeren is vervolgens benaderd voor deelname aan de RSLA-cursus. De dienst Sport en Recreatie is onder meer betrokken bij de verspreiding van de sportleiders over de verschillende accommodaties in de wijken. Hiermee kunnen vraag en aanbod effectief en efficiënt op elkaar worden afgestemd. Voorts is deze dienst (mede) actief in het aantrekken en aanstellen van banenpoolers voor het sportproject. Hierdoor bestaat voor enkelen de mogelijkheid om professioneel in overheidsdienst te treden.

De gemeente Enschede heeft in het verleden altijd goede contacten gehad met BRES. Daarin is, met het contracteren van BRES in het kader van het RSLA-experiment, geen verandering gekomen. Het sportbureau Balans betreurt echter de afhankelijkheid die men ondervindt bij het in huis halen van een niet-gemeentelijke participant in een complex en specifiek-gemeentelijk jeugdhulpverleningsproces. De betrokkenen van de gemeente Enschede hadden liever de uitvoering van de kennis- en ervaringsoverdracht geheel in eigen hand gehouden. Dat bleek niet mogelijk omdat Balans niet bevoegd is de RSLA-cursus te auspiciëren. Bovendien is de ervaring van Balans met de specifieke opleiding onvoldoende. Desondanks sluit vooral de ideologie van de BRES-aanpak goed aan bij die van Columbus/Balans. BRES geeft aan dat gelijktijdig met de start van de RSLD-cursus een begin is gemaakt met docentenscholing. Dit betekent dat medewerkers van Balans die voldoende ervaring hebben opgedaan met de RSLD-cursus op termijn deze cursus mogen geven onder auspiciën van BRES.

Door het uitgebreide voortraject en de (meestal persoonlijke) ervaring die de professionals hebben met de jongeren, heeft een afgewogen selectie van RSLA-kandidaten plaatsgevonden. Dat toch nog de helft van de deelnemers de cursus niet heeft afgerond, hangt ten dele samen met externe omstandigheden (familie, werk). Het

minimum aantal deelnemers van twaalf is een voorwaarde van BRES waaraan ruimschoots is voldaan. De financiële randvoorwaarde van BRES is geen bindende eis. Alle RSLA-kandidaten zijn afkomstig uit de doelgroep. De jongeren zijn er kennelijk bij gebaat wanneer een vertrouwenspersoon van Balans bij de organisatie en uitvoer van de cursus betrokken is. Een aantal potentiële kandidaten blijkt na een bezoek aan één van de voorlichtingsavonden niet geïnteresseerd. Het motief hierbij luidt meestal dat de cursus te kinderachtig is. Dit is ook een reden van enkelen om tijdens de cursus af te haken. Andere afhakers vinden de cursus te zwaar.

De bij het sportproject betrokken professionals ervaren het gevolgde traject als zeer zinvol, nuttig en plezierig voor de jongeren, maar geven ook aan dat de werkwijze uitermate intensief is. Zo is het welhaast onmogelijk om op effectieve wijze twee cursussen binnen een jaar te organiseren. Zowel de organisatie van de sportbegeleiderscursus als de RSLA-cursus voor risicojongeren vergen een behoedzame selectie van jongeren en een arbeidsintensieve begeleiding tijdens en na de cursussen. Hierbij blijkt veelvuldig overleg met jongerenwerk, onderwijsinstanties, sportfunctionarissen, politie en justitie onontbeerlijk. Met de politie en het justitieel apparaat zijn bijvoorbeeld bindende afspraken gemaakt over geheimhouding van informatie over (mogelijk) crimineel gedrag van deelnemers aan Balans-activiteiten. Balans krijgt wel informatie over de jongeren *van* de politie, maar is niet verplicht in ruil hiervoor informatie *aan* de politie te verschaffen. Daarmee is getracht het vertrouwen van de jongeren in de opleiders niet te beschamen.

De criminaliteitscijfers worden bijgehouden door de afdeling Informatie en Onderzoek van de gemeente Enschede. Deze afdeling relativeert de invloed van de RSLA-cursus op het voorkomen van criminaliteit. Toch geeft zij ook aan dat het project wel degelijk kan bijdragen tot een dadergerichte aanpak van criminaliteit. Die zou vooral gericht moeten zijn op de Zuidwijken. Hier is de overlast door drugshandel en vernieling relatief groot. De diversiteit van nationaliteiten is kenmerkend voor deze wijken. De helft van de cursisten is ook daadwerkelijk afkomstig uit de Zuidwijken. De onveiligheidsscore is er wat hoger dan in de rest van Enschede. Dit geldt ook voor de binnenstad. Hier treden door de oververteenwoordiging van jongeren (tot 34 jaar) en ouderen (vanaf 65 jaar) met sterk uiteenlopende levensstijlen eerder conflicten op. Daarnaast is de binding van de bewoners met de buurt sterk afgenomen.

Wanneer de schade als gevolg van criminaliteit en de aard en omvang van het slachtofferschap in beschouwing worden genomen, kan in de periode 1990-1991 van een stabilisering worden gesproken. In vergelijking met gemeenten van dezelfde grootte, heeft Enschede een laag criminaliteitsniveau.⁴⁷

6.3.5 Vervolg

Balans en de dienst Sport en Recreatie benadrukken de primaire functie die de cursussen hebben als katalysator van sportieve activiteiten in de stadswijken. Men constateert een toename in het gebruik van gemeentelijke sportvoorzieningen. Dit wordt uitgelegd als gevolg van een toename van sportieve activiteiten in de achterstandswijken die pas heeft plaatsgevonden nadat een begin was gemaakt met de sportcursussen voor achterstandsgroepen uit die wijken. De twee belangrijkste

47 zie o.a. p. III Politie enquête 1992 (afdeling Informatie en Onderzoek, Gemeente Enschede, 1992).

groepen die de gemeente Enschede hierbij onderscheidt zijn risicojongeren en allochtonen. Dat de in Enschede geleverde inspanningen haar vruchten lijken af te werpen, wordt door de betrokkenen grotendeels verklaard uit de gemeentelijke beleidsprioriteit voor achterstandsgroepen in bepaalde wijken waardoor het (financieel en organisatorisch) mogelijk werd gemaakt een doeltreffend netwerk op te bouwen. Dit wordt het best geïllustreerd door een multidisciplinaire stuurgroep waarin zowel de beleidsterreinen van sport, onderwijs en sociaal-cultureel werk zijn vertegenwoordigd. Men betreurt het daarom ten eerste dat onder druk van de huidige bezuinigingsvoorstellen, de afgeslankte organisatie die resteert nadat Columbus is ingebonden, haar bestaan niet meer zeker is. Dit kan vooralsnog worden opgevangen door het sportbureau en het 'achterstandsbeleid' te koppelen aan buurtbeheerprojecten. Het voordeel van deze laatste beleids optie is dat hierdoor de kans wordt vergroot dat er op meer directe wijze uitspraken gedaan kunnen worden over de relatie tussen sportcursussen voor achterstandsgroepen en het terugdringen van veelvoorkomende criminaliteit.

6.4 Maassluis

6.4.1 Inleiding

Hoewel het aantal inwoners van Maassluis ver achterblijft bij dat van grote steden in Nederland, is de problematiek van de gemeente wel degelijk te beschouwen als 'grote stadsproblematiek'. Dit houdt verband met de bevolkingssamenstelling en de geografische ligging van de gemeente. In Maassluis wonen relatief veel allochtonen. Velen onder hen zijn werkzaam in de tuinbouw in het Westland. Onder de rook van Rotterdam, grenst Maassluis aan de industriële strook ten zuidoosten van de havenstad. Een deel van de arbeiders die werkzaam zijn in dit industriegebied, is woonachtig in Maassluis. Risicojongerenproblematiek kent Maassluis al vele jaren. Deze problematiek is thans ingebed in het bestuurlijke preventiebeleid voor veel voorkomende criminaliteit. Daarbinnen wordt aandacht besteed aan specifieke jongerenproblematiek. Vanuit de aanpak van vandalisme wordt gestreefd naar:

- het initiëren en stimuleren van activiteiten voor derden;
- het geven van voorlichting aan de jeugd en haar directe omgeving (ouders, begeleiders, scholen etc.);
- het rechtstreeks benaderen van probleemjongeren (zoals het straathoekwerk, HALT etc.).

In Maassluis is sinds enkele jaren een straathoekwerker specifiek actief op het gebied van sport voor risicojongeren. Hiervoor is een goed geoutilleerde accommodatie beschikbaar die voldoet aan de behoeften van de jongeren (o.a. krachtsport). Sinds het aanbod van activiteiten voor deze jongeren van start is gegaan, lijkt de overlast die zij voorheen in de buurt hebben veroorzaakt, langzamerhand afgenomen.

Twaalf jaar geleden is al eens eerder op initiatief van BRES een sportproject voor en door randgroepjongeren georganiseerd.⁴⁸ Toen is gepoogd door middel van scholing van 'informele leiders' uit de doelgroep 'randgroepjongeren', een structureel sport- en spelaanbod te creëren voor deze jongeren. Op den duur

48 Het ging toen (1980-1982) om een BCOP-project voor randgroepjongeren (zie: Kagie, 1982), waar BRES zelf (bij toeval) initiatief had genomen.

zouden hierdoor steeds meer jongeren enthousiast raken voor het leiden of begeleiden van sportgroepen. Dit draagt bij aan het verwerven van meer verantwoordelijkheidsgevoel van deze jongeren. Daarnaast stimuleren zij voor, door en met elkaar het op een meer zinvolle wijze doorbrengen van vrijetijd. De gemeente Maassluis blijkt tien jaar later nog steeds gecharmeerd van de ideeën van BRES. Inmiddels heeft de gemeente een degelijke organisatiestructuur ten behoeve van de preventie van 'kleine criminaliteit' opgebouwd, waardoor verschillende preventieprojecten op elkaar kunnen worden afgestemd. Hierdoor is het mogelijk het BRES-project op gemeentelijk niveau integraal af te stemmen op verschillende beleids-terreinen die samenhangen met criminaliteitspreventie (welzijn, stads- en milieubeheer, gemeentepolitie en gemeentelijk woningbedrijf).

6.4.2 Organisatie BRES-project in Maassluis

BRES heeft zelf het eerst contact gelegd met de gemeente Maassluis. Hierbij is voortgebouwd op de informele contacten tussen Maassluis en BRES. De cursus-leider van BRES was langere tijd woonachtig in Maassluis en is er enkele jaren namens BRES professioneel actief geweest op het terrein van het jeugdwelzijnswerk. Zodoende kost het beide partijen betrekkelijk weinig moeite de contacten weer te herstellen. Eind 1990 start in samenwerking met BRES de voorbereiding van het project criminaliteitspreventie. Het project in Maassluis zou vooral geënt zijn op emancipatie van probleemjongeren met specifieke aandacht voor migranten. Maassluis is goed op de hoogte van de werkwijze van BRES. Deze stelt de volgende voorwaarden aan Maassluis:

- de cursisten dienen na het behalen van het RSLA-diploma ingeschakeld te worden bij sport- en spelactiviteiten in Maassluis;
- een sportopbouwwerker en/of jongerenwerker dient de jongeren samen met de BRES-medewerker tijdens en na de cursus te ondersteunen en begeleiden.

De gemeentelijke bijdrage van fl. 10.000,- voor deelname aan het project blijkt geen onoverkomelijke voorwaarde. BRES is namelijk bereid het gemeentelijk tekort van fl. 4.000,- voor haar rekening te nemen. De bijkomende activiteiten-kosten van fl. 8.500,- voor onder meer een survivaltocht met de cursisten, worden geheel door BRES gedekt. Maassluis heeft direct aangegeven dat aan de eerstgenoemde voorwaarde niet kan worden voldaan. Hiervoor zouden extra arbeidsplaatsen gerealiseerd moeten worden, waarvoor de financiën eenvoudigweg ontbreken. Wel heeft de gemeente Maassluis zich bereid getoond extra inspanningen te leveren om additionele arbeidsplaatsen te creëren. Mogelijkheden hiertoe zouden eventueel kunnen worden geboden in het kader van het Jeugdwerkgarantieplan (JWG) of de banenpoolregeling (sociale vernieuwing). Het gemeentebestuur heeft echter nadrukkelijk gesteld geen enkele garantie te kunnen bieden voor een aan de RSLA-cursus gekoppelde arbeidsplaats. Hiervan is BRES op de hoogte gesteld.

6.4.3 Doelgroepgerichte RSLA-cursus

Het project start in maart 1991 met een 'opstapcursus' voor 18 deelnemers. Dit traject wordt verzorgd door twee BRES-docenten. Na deze korte cursus wordt het project vervolgd met de doelgroepgerichte RSLA-cursus. Er zijn dan nog acht deelnemers over. Een straathoekwerker met een sportieve achtergrond begeleidt de cursus. Tussen BRES en de gemeente is afgesproken dat de stuurgroep en de projectbegeleidingsgroep 'kleine criminaliteit' regelmatig door middel van tussentijdse rapportages van BRES en de straathoekwerker op de hoogte worden

gehouden. Voorts heeft BRES aangegeven dat de cursisten verslagen zullen maken van de lessen. Hiermee kan de gemeente op de hoogte worden gehouden van de voortgang van de cursus. Beide afspraken zijn nauwelijks door BRES en de straathoekwerker nagekomen. Enerzijds heeft er onvoldoende terugkoppeling plaats gevonden met de meest betrokken ambtenaar Algemene Zaken die zowel zitting heeft in de stuurgroep als de projectbegeleidingsgroep 'kleine criminaliteit'. Anderzijds is de schriftelijke rapportage van de BRES-docenten en de straathoekwerker onvoldoende, terwijl de verslagen van de cursisten geheel achterwege zijn gebleven. In de loop van het opleidingstraject heeft BRES in verband met de grote terugloop van het aantal cursisten één docent teruggetrokken. De tweede BRES-docent, die tevens als contactpersoon fungeert, heeft zijn ontslag bij BRES aangevraagd. Hij verlaat BRES en Maassluis tegen het einde van de cursus. Hierdoor is vooral het vervolg op de cursus, de begeleiding van de recreatiesportleiders bij de ontwikkeling van het activiteitsaanbod, sterk onder druk komen te staan. De gemeente Maassluis rapporteert hoe het project, haast onvermijdelijk, een enigszins chaotisch verloop krijgt.⁴⁹

*"Gelet op de doelgroep is het niet verwonderlijk dat een aantal cursisten is afgeval-
len. Enkel zijn werkzaam in de kassenbouw, of de cursus voldeed niet aan de
verwachtingen. Twee deelnemers gaven de voorkeur aan de voetbalvereniging.
Tussentijds tracht men nog andere cursisten te werven."*

Na vier cursusbijeenkomsten zijn zes cursisten afgehaakt. Dit zijn allemaal voetballiefhebbers, die de opstapcursus te kinderachtig vinden. Na twee maanden zijn er acht deelnemers over. De straathoekwerker rapporteert over de hoge uitval: *"Onduidelijk, kinderachtig, wisselende docenten, maar vooral de stof van de cursus is de reden van veel afhakers, om er mee te stoppen."* Het argument 'wisselende docenten' zoals de straathoekwerker hier stelt, is volgens BRES niet juist. Eén docent is door BRES weer teruggehaald aangezien het aantal cursisten sterk was geslonken.

Enkele allochtone jongeren beëindigden hun deelname aan de cursus omdat zij gaan werken. Vijf deelnemers komen in aanmerking voor het examen. Eén van hen heeft, uit faalangst, niet deelgenomen aan het examen. Van de overige vier kandidaten, slagen er drie. Eén meisje van zeventien jaar is gezakt voor het examen. In augustus 1992 worden uiteindelijk drie diploma's overhandigd. BRES stelt de gemeente Maassluis vervolgens de volgende procedure voor:

- organisatie herexamen van een cursist;
- begeleiding van de drie geslaagden en de herexamenkandidate in de praktijk op basis van een activiteitenplan van de straathoekwerker;
- nieuwe opzet van een RSLA-cursus (1992/1993) om meer (inzetbare) recreatiesportleiders te krijgen.

De gemeente Maassluis heeft geen vervolg gegeven op dit voorstel van BRES. De drie RSLA-ers hebben zich bereid verklaard om tegen een financiële vergoeding sportieve activiteiten te organiseren. Mogelijkheden hiervoor blijven uit omdat zowel de straathoekwerker als de gemeentelijke ambtenaren onvoldoende inspanningen leveren ten aanzien van activiteitenplannen. De teleurgestelde gediplomeerden zijn sindsdien uit het zicht verdwenen.

49 Gemeente Maassluis, *Vierde interim rapportage kleine criminaliteit*, 1992 (p. 8). Deze nota laat goed zien dat het BRES-project geen op zichzelf staande activiteit is, maar deel uitmaakt van een ruimer gemeentelijk beleid voor criminaliteitspreventie.

6.4.4 Evaluatie

De gemeente Maassluis is sceptisch over het vernieuwende karakter van de BRES-aanpak. Hoewel het project toen nog niet ingekaderd was in het criminaliteitspreventiebeleid, zijn de betrokken ambtenaren van Maassluis het er over eens dat de ideeën en werkwijze van BRES zoals zij die kennen uit het begin van de jaren tachtig, nagenoeg onveranderd is. In dit perspectief wijkt het huidige project niet af van de BRES-werkwijze uit die tijd.

Het idee van BRES rond scholing van risicojongeren ten einde les- en leiding te geven aan de 'eigen' doelgroep, spreekt de gemeente Maassluis nog wel steeds aan. Behalve deskundigheidsbevordering, is één van de gunstige effecten van de BRES-aanpak, de te verwachten toename van een op maat gesneden activiteitenaanbod in de gemeente. Dit zou een gunstige uitwerking hebben op de tijdsbesteding van jongeren, en wel in het bijzonder op het voorkomen van criminaliteit. Helaas is dit in Maassluis niet gerealiseerd. De drie jongeren die de cursus met goed gevolg hebben afgerond behoren niet wezenlijk tot de doelgroep. Zij hebben nauwelijks problemen met school of werk. Het feit dat de doelgroep met het opleidingstraject niet is bereikt, wordt door de betrokkenen toegeschreven aan aanloopproblemen. Aangezien er tot op heden weinig ervaring is opgedaan met het project, is de kans groot dat de doelen die vooraf zijn geformuleerd niet (geheel) worden gerealiseerd.

De gemeente Maassluis betreurt het dat de RSLA-gediplomeerde jongeren, in ieder geval op korte termijn, afzien van het geven van leiding bij sport en spel aan de plaatselijke jeugd. Behalve een kortstondige opleving van het sportieve activiteitenaanbod tijdens en vlak na de RSLA-cursus, is het effect van de scholing van deze vier jongeren voor de gemeente Maassluis derhalve te verwaarlozen. Zij hebben echter gebrek aan tijd in verband met werk en school. De straathoekwerker geeft echter aan dat ook teleurstelling onder de cursisten over het gebrek aan regelmatig en betaald werk een oorzaak van de hoge uitval is. Zo zou de BRES-docent de deelnemende jongeren hebben voorgesteld dat betaald werk in de recreatiesport in het vooruitzicht zou liggen, wanneer de cursus met goed gevolg is afgerond.

De gemeente Maassluis vindt het aantal geslaagden en de effecten van het BRES-project gering. Een kwantitatieve effectmeting kan vanwege de aard en omvang van het beschikbare cijfermateriaal uit Maassluis niet worden verricht.⁵⁰ Desalniettemin kunnen de volgende positieve effecten van het BRES-project worden onderscheiden:

- een signaalfunctie naar de gemeentelijke politici ten aanzien van de randgroep-problematiek. Hierdoor is de kans groter dat deze problematiek een hogere prioriteit op de politieke agenda krijgt;
- een leer/ervaringsfunctie voor het straathoekwerk. De straathoekwerker die sterk bij het BRES-project betrokken is geweest, heeft lering getrokken uit de positieve en negatieve factoren die onderscheiden kunnen worden in de werkwijze van BRES bij het project 'criminaliteitspreventie';

50 De effectmeting in de Vierde interim rapportage kleine criminaliteit is volgens de betrokken ambtenaren niet volledig. Het gaat hierbij om cijfers tot 1991. De RSLA-cursus is daarna van start gegaan. Voorts verwijzen de cijfers alleen naar schadeposten bij bezit van overheidsinstellingen (scholen, openbare gebouwen en voorzieningen, groenvoorzieningen, sportcomplexen) en naar aantallen processen verbaal tegen onbekende daders. De cijfers zoals die in de nota worden gepresenteerd laten overigens in de periode 1986-1990 over de gehele linie een stijging zien.

- de sportieve (vooral outdoor-)activiteiten die voortvloeiden uit het BRES-project. Deze zijn door alle betrokkenen positief ontvangen.

De betrokken ambtenaren geven de volgende verklaring voor het falen van de BRES-aanpak in de gemeente Maassluis:

a. Zwakke communicatie

Hoewel de BRES-consulent regelmatig contact heeft met de jeugdconsulent en de straathoekwerker, is de communicatie met de gemeentelijke stuurgroep onvoldoende. Voor de start van de cursus heeft BRES, in samenspraak met de straathoekwerker, aangegeven dat regelmatig informatie verstrekt zal worden aan de ambtenaar die de voortgang van het BRES-project in de stuurgroep bewaakt. De burgemeester van Maassluis heeft als voorzitter van de stuurgroep veel vertrouwen in het BRES-project. Dit vertrouwen is, hoe langer informatie achterwege bleef, gestaag afgenomen.

b. Gebrek aan betaalde banen

Onder meer vanwege de stringente criteria die gehanteerd worden bij het aanstellen van banenpoolers ten aanzien van de duur van werkloosheid en scholing, is het welhaast onmogelijk RSLA-ers na afloop van de cursus een betaalde baan te bieden. Door bezuinigingen in het kader van ombuigingen is de gemeente ook niet in staat arbeidsplaatsen voor deze jongeren te creëren in het kader van bijv. het jeugdwerkgarantieplan.

Achteraf is gebleken dat veel cursisten een misplaatst toekomstbeeld is voorgehouden. Bij aanvang van de cursus zou de BRES-docent volgens de gemeente Maassluis de jongeren hebben verteld dat, na het behalen van het diploma, een toekomst als betaald sportleider in het verschiet ligt. Tijdens het cursustraject wordt het de jongeren duidelijk dat een dergelijk perspectief volstrekt niet vanzelfsprekend is. Hierdoor is de motivatie onder een aantal van hen afgenomen.

c. Onvoldoende afstemming tussen vraag en aanbod

BRES heeft de motivatie van de jongeren onderschat. Zij heeft het cursusaanbod "zo maar losgelaten op een heel specifieke groep, zonder zicht te hebben op hetgeen de randgroepjongeren in Maassluis precies willen", aldus de gemeentelijke jeugdconsulent. Hij geeft hierbij aan dat de cursus te weinig voorbereidt op daadwerkelijk leidinggeven. Hierdoor zijn velen afgehaakt; zij vinden de cursus te kinderachtig, te *soft*.

d. Andere prioriteiten van de gediplomeerden

Juist degenen die de cursus hebben afgerond, laten het gemeentelijk project voor wat het is, en geven de voorkeur aan een eigen keuze voor school of werk. Dit is in overeenstemming met de voor de doelgroep bovengemiddelde sociale en culturele status van deze jongeren. De oriëntatie van deze jongeren is over het algemeen veel minder gericht op de eigen doelgroep. Zij kiezen uiteindelijk eerder voor onderwijs en arbeid. Daarentegen zouden jongeren met een grotere sociale achterstand, mits zij de mogelijkheden daartoe hebben, eerder trachten daadwerkelijk met de verworven kennis en rechten aan de slag te komen als recreatie-sportleider. Zij verwachten echter wel een financiële beloning voor de geleverde diensten.

6.4.5 Vervolg

De gemeente Maassluis geeft aan op de hierboven beschreven wijze niet meer in zee te gaan met BRES. Het idee achter de BRES-methodiek blijft de betrokken ambtenaren echter boeien. Ook de achterliggende problematiek blijft urgent. De straathoekwerker heeft dringend activiteitenleiders nodig om de doelgroepen structureel te kunnen voorzien van kwalitatief en kwantitatief voldoende sportaanbod.

6.5 Terneuzen

6.5.1 Inleiding

Een medewerker van BRES heeft het voortouw genomen om activiteiten op te zetten voor risicojongeren. In het najaar van 1989 is door deze medewerker op ambtelijk niveau contact gelegd met Terneuzen om te bezien welke mogelijkheden hiervoor waren. Door de plaatselijke bevolking worden namelijk reeds langere klachten geuit naar aanleiding van overlast van 'zwerfjongeren' in de kern van Terneuzen. Deze zwerfjongeren, die deels van allochtone afkomst zijn, worden door middel van het reguliere jongerenwerk nauwelijks bereikt.⁵¹

Mede op verzoek van BRES is vervolgens een werkgroep 'BRES' opgericht. BRES zet vervolgens veel haast achter de project-aanvraag. Op advies van de werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van onder meer de gemeentepolitie, de Projectgroep Bestrijding Vandalisme, BRES en Stichting Welzijn Terneuzen (SWT) stelt het College van B en W aan de Gemeenteraad voor om een (voor plaatselijke begrippen fors) budget vrij te maken om activiteiten te organiseren waarmee getracht zal worden contact te leggen met randgroep- en zwerfjongeren. De Raad stemt, overigens tot ieders verbazing, vrij snel daarop met het voorstel in. Hierdoor kan BRES ingeschakeld worden om activiteiten zoals 'de sterkste jongere van Terneuzen', een mountainbike race en een demonstratie bodybuilding worden georganiseerd. Het doel achter deze activiteiten ligt niet zozeer in een hoge actieve deelname van de doelgroepjongeren, maar eerder in het benaderen van de aanwezige jeugd voor deelname aan vervolgactiviteiten. In het evaluatierapport wordt geconcludeerd dat:

- gedurende de activiteiten behoorlijk veel contacten met de doelgroep zijn gelegd;
- de doelgroep duidelijker in beeld is gebracht;
- de activiteiten enthousiast door de jongeren zijn ontvangen.

Het BRES-project 'criminaliteitspreventie' is uiteindelijk niet van start gegaan. BRES rapporteert hierover dat "(...) *het project in de gemeente Terneuzen is gestaakt op verzoek van de BRES-medewerker in afwachting van een nog in dienst te nemen sportbuurtwerker.*" Achter deze uitleg schuilen meerdere verklaringen waaruit alomvattend geconcludeerd kan worden dat het beleid ten aanzien van criminaliteitspreventie en jeugdwelzijn in Terneuzen (nog) geen ruimte laat aan het implementeren van het BRES-project 'criminaliteitspreventie'. Onder 'ruimte' wordt zowel verstaan politieke prioriteit, financiële haalbaarheid en noodzakelijkheid. Ofwel, zoals het hoofd a.i. van de sector Maatschappelijke Zaken opmerkt: "*Misschien is ook een verklaring dat het schieten is met een kanon op een mug*".

51 Werkgroep BRES Temeuzen, *Eindrapportage experiment preventie kleine criminaliteit* (1992)

6.5.2 Jongerenproblematiek

De praktijk van de jongerenproblematiek in Terneuzen is genuanceerder dan in het evaluatierapport van de BRES-werkgroep wordt gesteld.⁵² De doelgroep voor het BRES-project is nagenoeg niet aanwijsbaar afkomstig uit Terneuzen. De jongeren die voornamelijk in het weekend overlast veroorzaken in enkele wijken, zijn hoofdzakelijk allochtone 'drugstoeristen', afkomstig uit België en Noord-Frankrijk. Deze jongeren zorgen weliswaar voor regelmatige overlast, maar vormen samen geen lokale randgroep die geschikt is voor een structurele BRES-aanpak.⁵³ Om te voorkomen dat de jeugd uit Terneuzen zich inlaat met aan drugs gerelateerde criminaliteit, wordt gestreefd naar het vergroten van de maatschappelijke binding van de jeugd. Hierbij doen zich volgens de SWT enkele knelpunten voor:

- er is geen expliciet jeugdbeleidsplan;
- er wordt een gebrek aan jeugdvoorzieningen geconstateerd.

Het ontbreken van een specifiek jeugdbeleidsplan wil niet zeggen dat er ten aanzien van de jeugd geen beleid wordt gevoerd. Dit beleid is integraal ondergebracht in het (algemeen) welzijnsbeleid.⁵⁴ De afgelopen jaren is het welzijnsbeleid in Terneuzen gewijzigd. Dit heeft onder meer tot gevolg dat de gemeentelijke verantwoordelijkheid hoofdzakelijk is gericht op voorwaardenscheppende taken. De gemeente exploiteert thans nog twee multi-functionele welzijnsaccommodaties. Buurtverenigingen worden in staat gesteld om zelfstandig te functioneren. Ondersteuning wordt geboden door de SWT. Deze beleidskoers strookt met het algemene gemeentelijk beleid waarin verkokering van beleid wordt tegengegaan door het maatschappelijk middenveld zo veel mogelijk verantwoordelijkheid te laten dragen. Algemene instellingen op het gebied van hulpverlening, gezondheidszorg, vrijetijd en sociaal-cultureel werk vervullen hierbij een steunfunctie.

In het sociaal-cultureel beleid en ouderenbeleid wordt deze steunfunctie vervuld door de SWT. Deze stichting geeft aan dat opvangmogelijkheden voor probleemjongeren beperkt zijn. In het huidige jeugdbeleid wordt het accent gelegd op het ontwikkelen en uitbouwen van steunpunten en faciliteiten voor de 'reguliere jeugd'. Pas wanneer het jeugdbeleid en voorzieningenniveau in brede zin op peil is gebracht, kan dieper worden ingegaan op specifieke doelgroepen, waaronder eventueel risico-jongeren.

Hoewel de stichting van mening is dat Terneuzen, vooral als gevolg van handel in drugs, te maken heeft gekregen met een toenemend aantal risico-jongeren die deels afkomstig zijn uit de autochtone bevolking, is het wegwerken van de achterstand in het welzijnsbeleid een eerste vereiste. Toch moet de schaal waarop zich deze

52 Informatie over de specifieke jongerenproblematiek is verkregen uit gesprekken met ambtenaren van bureau-HALT, Maatschappelijke Zaken en de Gemeentepolitie.

53 Dit probleem van handel in en gebruik van drugs komt voor in meerdere kernen van Zeeuws-Vlaanderen en langs de Nederlands-Belgische grens. De gemeentepolitie geeft aan dat dit probleem historisch verankerd is met de functie van Terneuzen als havenstad en haar achterland in België en Noord-Frankrijk. Een bedreigend neveneffect van drugshandel en -toerisme is de uitstraling van de drugwereld op de plaatselijke jeugd. In tegenstelling tot de jaren zestig, toen gebruik en handel van drugs bij de betrokkenen grotendeels samenvielen, zijn deze praktijken thans in hogere mate gescheiden.

54 meer specifiek in de *Oriëntatienota Welzijn* van de gemeente Terneuzen (1991).

problematiek voordoet niet uit het oog worden verloren: *"Terneuzen is geen Amsterdam of Rotterdam"*⁵⁵.

6.5.3 Gemeentebeleid en de BRES-aanpak

BRES heeft zich met het project 'criminaliteitspreventie' direct tot de Gemeenteraad gewend, op het moment dat de gemeentelijke beleidsafdelingen langzaam maar zeker vorderingen maken op dit terrein. Mede als gevolg van de gemeentelijke reorganisatie zijn er geen kwantitatieve gegevens voorradig die een indicatie geven over de mate waarin vandalisme voorkomt. Hoe groot het criminaliteitsprobleem in Terneuzen werkelijk is, blijft hierdoor onduidelijk. Over de doelgroep van het BRES-project zegt een vertegenwoordiger van HALT letterlijk:

"Wat moet een gemeente met het BRES-project als men hier in Terneuzen niet eens duidelijk weet wat 'vandalen' zijn ? Laat staan dat men weet wat onder 'randgroepjongeren' geschaard moet worden ?"

De behoedzame weg die Terneuzen kiest om (veel voorkomende) criminaliteit te bestrijden, blijkt haaks te staan op de praktijkgerichte werkwijze waarmee BRES haar produkt heeft aangeboden om jongeren meer structureel op te vangen. Hoewel de ambtelijke vertegenwoordigers van Terneuzen zeer zeker sympathie hebben voor de praktische werkmethode van BRES, zijn er bedenkingen gerezen tegen de in hun ogen weinig diplomatieke weg die BRES heeft doorlopen bij het voorleggen van het project aan de besluitvormers. Hierbij is voorbij gegaan aan de bestaande, geaccepteerde gemeentelijke structuren van advies en overleg. Hierdoor heeft BRES de specifieke, lokale problematiek ten aanzien van jeugd en criminaliteit uit het oog verloren. Dit heeft zich in een eerder stadium al voorgedaan tijdens de eenmalige BRES-activiteiten waarin contacten gelegd zouden worden met de doelgroep.

De beleidssector die zich met sport bezighoudt, heeft zijn bedenkingen tegen de handelwijze van BRES. Zo zou BRES, door de directe weg die zij heeft ingeslagen in de gemeentelijke organisatie, participatiegegevens over sportdeelname niet hebben meegewogen. Sportzaken is van mening dat extra activiteiten acceptabel zijn wanneer vooronderzoek heeft uitgewezen dat er sprake is van een ondervertegenwoordiging in deelname bij bepaalde doelgroepen. Dit heeft echter niet plaatsgevonden. Bovendien is BRES, in het snelle besluitvormingstraject dat zij met haar handelwijze forceert, onduidelijk geweest over de opzet, organisatie, doelstelling, werkwijze en financiering van het project. Een goed en helder onderbouwd schriftelijk projectvoorstel is nooit door BRES ingediend.

BRES heeft tevens *goodwill* verspeeld doordat de activiteiten grotendeels mensen heeft getrokken die niet tot de doelgroep behoren. Deze activiteiten blijken niet alleen op verzet van de Gemeenteraad en het College van B & W te stuiten, maar ook van de autochtone bevolking: men distantieert zich van de randgroep-activiteiten.⁵⁶ De publiciteit die voorafgaand aan de activiteiten is gegeven, doet de

⁵⁵ aldus een vertegenwoordiger van de sector Algemene Zaken. Deze ambtenaar relateert ook het gebrek aan jeugdvoorzieningen, en het tekort schieten van jeugdbeleid zoals de SWT en Gemeentepolitie dat ervaren. In zijn optiek zouden in Terneuzen nagenoeg geen randgroepjongeren wonen.

⁵⁶ aldus vertegenwoordigers van het HALT-bureau en de sector Maatschappelijke Zaken in interviews met DSP.

gemoederen nog hoger oplopen.⁵⁷ De Gemeenteraad die uiteindelijk bij meerderheid heeft ingestemd met het vrijmaken van gelden ten behoeve van deze activiteiten, kan gezien de plaatselijke verontwaardiging niet veel meer doen dan vragen om een evaluatierapport en het bevriezen van de contacten met BRES.⁵⁸ Sindsdien is een periode van bezinning ingetreden, die tot nog toe een vervolg van het project (bijv. een doelgroepgerichte RSLA-cursus) in de weg staat.

6.5.4 Evaluatie

In Terneuzen is de RSLA-cursus voor risicojongeren die BRES heeft aangeboden om de volgende redenen uiteindelijk niet gegeven:

- de specifieke (deels aan drugshandel gelieerde) jeugdproblematiek in en rond Terneuzen die zich nauwelijks blijkt te lenen voor een lokale, gebundelde aanpak. Dit komt het sterkst tot uiting in de onduidelijkheid die er heerst over de doelgroep van het BRES-project en over het al dan niet aanwezig zijn van plaatselijk woonachtige risico-jongeren.
- de assertieve, weinig coöperatieve en ondoorzichtige handelwijze van BRES in het gemeentelijk bestel van Terneuzen. Deze heeft enerzijds onduidelijkheid met zich meegebracht door het ontbreken van een meeromvattend projectvoorstel. Anderzijds stuit deze handelwijze op veel weerstand bij ambtenaren, politici en maatschappelijk middenveld. Volgens BRES is deze handelwijze in de hand gewerkt door de manier waarop de betrokkenen in Terneuzen zich hebben opgesteld;
- de omstreden waardering van bevolking en betrokkenen voor het voortraject van BRES. Dit traject bestaat onder meer uit het organiseren van activiteiten waarmee risico-jongeren 'in kaart gebracht' kunnen worden. Dergelijke activiteiten blijken een eenzijdige visie op de voorgestelde BRES-aanpak niet in de hand te werken.
- de lage gemeentelijke prioriteit ten aanzien van de specifieke jeugdproblematiek waarop het BRES-project van toepassing wordt geacht. Hierdoor is het aanstellen van een sportbuurtwerker a priori belemmerd.

6.5.5 Vervolg

Het in gang te zetten beleid 'jeugd en criminaliteitspreventie' is gericht op de leeftijdsgroep 14-20 jaar waarbij het accent wordt gelegd bij het oprichten van een steunpunt voor structurele opvang en benadering van de jeugd op de plaats waar de groep actief is. Vervolgens richt men zich op begeleiding van de jeugd tot er een fase van zelfredzaamheid is bereikt. Hiervoor is een periode van twee jaar uitgetrokken. Een professionele kracht is onontbeerlijk voor de voortgang van het traject. Pas nadat het algemene jeugdbeleid is ontwikkeld en wordt uitgevoerd, zal aandacht worden besteed aan meer specifieke jongerenproblematiek zoals rand-groepen.

57 Zo doet BRES het, volgens de HALT-medewerker voorkomen alsof "Terneuzen een 'crimineel gat' is, waar nodig orde op zaken gesteld moet worden". Daartoe zou BRES over de juiste instrumenten beschikken. Hiermee heeft BRES vooral bij het gemeentebestuur en de plaatselijke middenstand veel weerstand opgeroepen (interview met HALT-medewerker).

58 Maatschappelijke Zaken merkt hierover op dat "(...) *het de vraag is of door het eigengereide en hautaine optreden van BRES ooit sprake is geweest van contacten!*" Volgens BRES hangt deze uitspraak samen met de wijze waarop het project gestart is. BRES is namelijk in de gelegenheid gesteld om haar produkt direct aan de Gemeenteraad voor te leggen, zodat ambtelijke tussenschakels zijn overgeslagen.

6.6 Dordrecht

6.6.1 Inleiding

Het BRES-project maakt in Dordrecht deel uit van een twee-sporen-beleid criminaliteitspreventie. Het eerste spoor richt zich via de Dienst Welzijn op de groep 6 tot 14 jarigen. Met dit spoor wordt door middel van het aanbieden van naschoolse activiteiten in drie wijken getracht te voorkomen dat de jeugd in een vroeg stadium in de verleiding komt criminaliteit te plegen. Het tweede spoor behelst de daadwerkelijke criminaliteitspreventie en is geënt op de jeugd van 14 tot 21 jaar.

Het bureau Stimulering Sportdeelname (SSD) van de Dienst Openbare Voorzieningen (DOV), biedt een 'verloren groep jongeren' die voorheen door het jongerenwerk onvoldoende is bereikt, de mogelijkheid een RSLA-cursus te volgen.

Het project is in samenwerking met BRES opgezet en is specifiek gericht op risico-jongeren c.q. jeugdige daders. Met deze dadergerichte aanpak van criminaliteit vormt het project een wezenlijk onderdeel van buurtbeheer. Een coördinator criminaliteitspreventie bewaakt de afstemming en de voortgang van de projecten in de buurtbeheerwijken. Binnen het gemeentelijk organisatorisch netwerk voor criminaliteit en veiligheid sluit het BRES-project aan op het buurtbeheerbeleid. Hierin zijn thans drie buurten ondergebracht waarvan wordt aangenomen dat criminaliteit en gevoelens van onveiligheid onder de bewoners het meest voorkomen. Dit zijn Bleijendoek, Staart-West en Oud-Krispijn. Hoewel het BRES-project een functie vervult voor de gehele stad Dordrecht, liggen de accenten met betrekking tot deelname en activiteiten-uitbreiding uit het oogpunt van criminaliteitspreventie in de buurtbeheerwijken.⁵⁹ In het kader van het BRES-project 'criminaliteitspreventie', is het van belang aan te geven wat de toegevoegde waarde van het sportproject is voor buurtbeheer en welke rol de uit de wijken gerecruteerde sportleiders hierbij spelen. Vervolgens zal aan de orde komen of het BRES-project heeft voldaan aan de verwachtingen van de gemeente Dordrecht.

6.6.2 Organisatie BRES-project binnen Buurtbeheer Dordrecht

De preventiecoördinator die door BRES als noodzakelijke voorwaarde voor het slagen van het project wordt beschouwd, is hoofdzakelijk actief in de buurtbeheerwijken Staart-West, Oud-Krispijn en Bleijendoek.⁶⁰ De preventieve werkzaamheden van de coördinator worden gekenmerkt door het ontwikkelen en (mede) uitvoeren van een dadergerichte aanpak. De preventiecoördinator heeft onder meer tot taak contacten te leggen met de jongeren, activiteiten met hen te organiseren, contacten te onderhouden met BRES, met de buurthuizen, en voorts regelmatig overleg te plegen met bureau HALT, de reclassering en de wijkagenten. Daarnaast wordt mede op aandringen van BRES van de preventiecoördinator verwacht dat

⁵⁹ Buurtbeheer wordt hier in navolging van Van Soomeren (1989) opgevat als "de instandhouding en/of geleidelijke verbetering van de fysieke en sociale kwaliteit van het leefmilieu door continue kleinschalige zorg door betrokken beheerders, in nauw overleg met elkaar en met bewoners/gebruikers". Met de buurtbeheeraanpak tracht het gemeentebestuur van Dordrecht niet alleen criminaliteit terug te dringen met het bestrijden van symptomen. Zij besteedt evenzeer aandacht aan dieper liggende oorzaken: "Door buurtbeheer worden vernielingen, onveilige situaties, fysieke bedreigingen van burgers tegen burgers, overlast, discriminatie etc. aangepakt". Omdat het de strekking van dit onderzoek overstijgt, zal hier niet worden ingegaan op de vraag in hoeverre buurtbeheer de beoogde effecten waarmaakt.

⁶⁰ Deze coördinator heeft een tijdelijke aanstelling bij de Stichting Welzijnswerk Dordrecht. De kosten die hiermee gemoeid zijn, worden voorlopig tot 1 juli 1993 gesubsidieerd door het ministerie van Justitie in het kader van 'Criminaliteitspreventie en Buurtbeheer'.

deze de jongeren stimuleert zich in verbinding te stellen met bureau Werk en Scholing. Door het jongerenwerk te integreren in de buurtbeheerpraktijk wordt getracht criminaliteitspreventie en buurtopbouw beter op elkaar af te stemmen. Sport wordt hierin onder andere beschouwd als aangrijpingspunt om contact te leggen met risicojongeren en hen vervolgens maatschappelijke perspectieven te bieden. Of dit lukt is deels afhankelijk van het functioneren van de preventiecoördinator. Deze coördinator is als spil in een organisatorisch web tevens in staat om de jongeren in contact te brengen met instellingen op de terreinen van arbeid, onderwijs, welzijn, huisvesting, politie en justitie.

BRES stelt voorts nog een financiële en personele voorwaarde aan de deelname van Dordrecht aan het project. Omdat de gemeente Dordrecht via het Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs gemeentelijk personeel met een kwalificatie voor RSLA-docent in het project heeft ondergebracht, blijven de deelnamekosten beperkt tot ca. fl 7.000,-. De personele eis van BRES resulteert vervolgens in de aanstelling van twee sportbuurtwerkers die via de banenpoolregeling participeren in het buurtbeheer. Deze sportbuurtwerkers, die beide al eerder een RSLA-cursus hebben gevolgd, zijn aangesteld bij bureau SSD van de DOV en zijn met de preventiecoördinator gezamenlijk verantwoordelijk voor de contacten met de doelgroep. In het verlengde van de RSLA-cursus is Buro Werk en Scholing ingeschakeld om voor de gediplomeerden de individuele trajectbegeleiding naar werk te verzorgen.⁶¹ Tenslotte is een begeleidingscommissie aangesteld bestaande uit de coördinator criminaliteitspreventie (buurtbeheer), BRES, bureau SSD van de gemeente Dordrecht en het Midveldcollege.

6.6.3 Doelgroepgerichte RSLA-cursus

De RSLA-cursus maakt deel uit van een meeromvattend sportproject in het kader van buurtbeheer en preventief risicojongerenwerk. De hoofdlijnen hiervan zijn:

- het organiseren van sport en spelactiviteiten in de buurten en sportzalen;
- het bevorderen van de deskundigheid van de doelgroep door middel van (RSLA- en outdoor-)cursussen;
- het daadwerkelijk inzetten van het opgeleide sporttechnisch kader als professioneel sportbuurtwerker;

In het nabije verleden zijn RSLA-cursussen in Dordrecht gegeven aan allochtonen (Antillianen en Surinamers). Contacten met BRES zijn er dus al vóór het criminaliteitspreventieproject. De buurt- en clubhuizen in Dordrecht worden via de preventiecoördinator in verbinding gebracht met BRES. In het kader van het project criminaliteitspreventie is gekozen voor een gemengde cursistengroep bestaande uit allochtonen, risico-jongeren en 'gemiddelde jongeren' uit Oud-Krispijn en Staart-West. Hierdoor is de RSLA-cursus 1991/1992 een mixture van de reguliere en doelgroepgerichte cursus geworden. Bij de start van de cursus die onder auspiciën van BRES wordt gegeven in het kader van criminaliteitspreventie, is het de gemeente Dordrecht onduidelijk voor wie de cursus bedoeld is: risicojongeren, of

61 zie ook: Bruinink, H. en M. van der Gugten, *Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht, rapportage 1e fase*, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, 1991.

jongeren in het algemeen? Dit is in de hand gewerkt door de nadruk op 'veelvoorkomende criminaliteit' in de brochure van BRES.⁶²

In eerste instantie melden zich achttien jongeren (waaronder vier vrouwen) aan. Dit aantal overtreft ruimschoots de numerieke drempel (twaalf jongeren) van BRES. De cursus gaat in augustus 1991 van start met 15 jongeren en eindigt in juni 1992. De cursus wordt gehouden in een fitness-centrum in Staart-West en een gymlokaal in Bleijendoek. Drie jongeren zijn de cursus niet begonnen; zij verwachten dat het (tot een minimum beperkt) schriftelijk deel voor hen te zwaar zou zijn. Uiteindelijk zijn twee jongens van Turkse afkomst afgevallen terwijl dertien jongeren zijn geslaagd: vier allochtonen, vijf 'risico-jongeren' en vier vrouwen. De vijf risico-jongeren zijn geen jongeren die hoog scoren op alle probleemgebieden. Integendeel, het zijn jongeren die zich maatschappelijk redelijk goed ontwikkelen en een voorbeeldfunctie kunnen vervullen voor hun vrienden en buurtgenoten die meer problemen ondervinden. Deze vier jongeren zijn zorgvuldig uit de probleemgroepen jongeren geselecteerd met het oog op de sport- en spelcursussen die zij vervolgens worden geacht te geven.⁶³ In het kader van 'wijkgerichte sportbeoefening' organiseren vijf RSLA-ers van het afgelopen cursusjaar sinds de zomermaanden van 1992 iedere week op contractbasis laagdrempelige activiteiten voor mensen uit achterstandswijken.⁶⁴ Een neven doelstelling hierbij is om de deelnemers aan deze activiteiten ook kennis te laten maken met Dordtse sportverenigingen.

6.6.4 Evaluatie

De verantwoordelijke ambtenaar van bureau SSD, die zelf ook namens Werkgroep Algemene Recreatie (WAR) RSLA-cursussen geeft, en de coördinator criminaliteitspreventie zijn tevreden over de BRES-aanpak. Bovendien hebben zij de contacten met de BRES-medewerkers positief ervaren.

Het aantal geslaagden wordt gezien tegen het licht van een 'voorzichtige start'. Uit ervaring weet de SSD-functionaris dat het werken met achterstandsgroepen zeer moeizaam verloopt. De beoogde gemengde samenstelling van de cursustengroep is zeer goed bevallen. Deze keuze is min of meer toevallig voortgekomen uit de onduidelijkheid in de BRES-brochure over de doelgroep van het criminaliteitsproject. Door de gevarieerde samenstelling van de lesgroep zijn de cursisten in de gelegenheid veel van elkaar te leren. Een neveneffect is bovendien dat stigmatisering van 'doelgroepen' wordt tegengaan.

62 Veelvoorkomende criminaliteit (o.a. zwartrijden, vernielen, verkeersregels overtreden) wordt immers niet uitsluitend door randgroepjongeren gepleegd. Meer dan de helft van de jongeren in Nederland, uit alle lagen van de samenleving, heeft zich wel eens schuldig gemaakt aan 'kleine criminaliteit', zoals het ooit werd genoemd. Volwassenen maken zich minder vaak schuldig aan gedragingen die geschaard worden onder 'veelvoorkomende criminaliteit'.

63 De jongens die 'van nature' leiding geven aan hun vrienden uit de wijk, zijn meestal ook geneigd om op positieve wijze het voortouw te nemen bij sportactiviteiten. Zij zien hierin ook een zeker economisch nut: wat is mooier dan je boterham verdienen met sport en spel? (interview DSP, oktober 1992)

64 In totaal zijn zes gediplomeerde RSLA-ers op inhuurbasis (voor 4 tot 6 uur per week) in dienst bij de DOV (bureau SSD) van de gemeente Dordrecht. Drie van hen organiseren samen met de sportbuurtwerker sportieve activiteiten in Staart-West; de anderen zijn actief in Bleijendoek (fitnessproject) en Oud-Krispijn (o.a. activiteiten op het plein). In Wielwijk is ook een begin gemaakt met buurtgerichte sportactiviteiten door RSLA-ers.

Het werken met sportopbouwwerkers, een voorwaarde van BRES, wordt niet onverdeeld positief beoordeeld. De SSD-functionaris beschouwt de constructie met twee banenpoolers die de gemeente weinig kost, als relatief arbeidsintensief en (in eerste instantie) als kwaliteitsarm. Aangezien zij nieuwkomers zijn in het sportbuurtwerk moeten zij intensief begeleid worden. Hierdoor komen deze onervaren buurtwerkers (als echte 'doe-mensen') gauw in een voor hen volkomen vreemd organisatorisch netwerk terecht. Zwevend tussen BRES, bureau SSD- en buurtbeheerorganisaties is voor hen onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is.

Inhoudelijk is men van mening dat de cursus beter afgestemd moet worden op de schriftelijke vaardigheden van de deelnemers. Vooral de verslaglegging wordt door velen als struikelblok gezien. Dit komt de motivatie van de cursisten niet ten goede. Het werpt tevens een toelatingsdrempel op. Aansluitend op de beleavingswereld van de meeste jongeren, zou het leeuwedeel van de cursusinhoud moeten bestaan uit fysieke activiteiten. Registratie en evaluatie van de cursusinhoud zou kunnen plaatsvinden door middel van eenvoudige (meerkeuze-)lijsten.

Of het project 'criminaliteitspreventie' met de BRES-aanpak zijn vruchten heeft afgeworpen is onduidelijk. Er zijn geen meetbare, kwantitatieve doelstellingen (in aantallen sporters, daders of slachtoffers, of guldens) geformuleerd. Hoofddoel van het project is het vergroten en verbreden van een wijkgericht aanbod van sportieve activiteiten voor en door de wijkbewoners, met speciale aandacht voor achterstandsgroepen. Dit doel is gehaald (zie noot 62). De doelgroep "risico-jongeren" staat in Dordse BRES-project niet centraal. Wél is wederom ervaren dat het bereiken en betrekken van deze jongeren bij gemeentelijke projecten een moeizaam en vaak vruchteloos proces is.⁶⁵ Het effect van het BRES-project op het voorkomen van criminaliteit kan volgens de betrokken SSD-functionaris in dit stadium niet worden bepaald. Aangezien de kracht van het project volgens hem is gelegen in de uitbouw van sport- en spelactiviteiten in achterstandsbuurten, moet nog enige tijd afgewacht worden om te beoordelen in hoeverre de participatie van buurtbewoners aan deze activiteiten al dan niet heeft bijgedragen aan criminaliteitsreductie en -preventie. Bovendien is het maar de vraag of men kan beoordelen of en zo ja, in hoeverre deze activiteiten hebben bijgedragen aan het indammen van criminaliteit. Pogingen daartoe zijn in Dordrecht immers ingebed in een organisatorisch netwerk waarin uiteenlopende projecten zijn ondergebracht. Tenslotte kunnen de criminaliteitscijfers nog niet volledig worden gepresenteerd, omdat op dit moment nog geen gegevens bekend zijn omtrent delicten in de buurtbeheerwijken over 1992.⁶⁶

In Oud-Krispijn (+ 35%) is de toename van het aantal geregistreerde delicten⁶⁷ tussen 1989 en 1992 veel groter dan die in geheel Dordrecht (+ 3%). Het criminaliteitsbeeld van Staart-West daarentegen laat zien dat in de periode 1989 tot 1992 een daling van de geregistreerde criminaliteit is opgetreden van 18%.⁶⁸ In de derde buurtbeheerwijk, Bleijendoek, is het aantal geregistreerde delicten in deze periode eveneens afgenomen (- 36%). Net als in Staart-West is

65 De SSD-functionaris spreekt in deze context van "ongrijpbare jongeren, die in veel gevallen niet uit de wijk komen waar zij zich ophouden". In tegenstelling tot de autochtone risico-jeugd, zijn allochtonen gemakkelijker te benaderen. Zij ontmoeten elkaar vaker in de buurt, op straat (DSP, interview, oktober 1992).

66 SGB, Bureau voor onderzoek en statistiek (Gemeente Dordrecht), *Profiel van de buurten (deel 3)*, augustus 1992.

67 dit is vooral te wijten aan een toename van de delicten 'overige diefstallen' en 'overige delicten'.

68 deze daling wordt met name toegeschreven aan een forse afname van het aantal geregistreerde woninginbraken (- 63%), (brom)fietsdiefstallen (59%) en vernielingen (52 %).

ook hier de afname van het aantal vernielingen, woninginbraken en fietsdiefstallen het meest markant.

De verwachtingen van gemeentewege omtrent criminaliteitspreventie door de BRES-aanpak zijn redelijk hoog gespannen. Volgens de direct betrokkenen ontstaat er door het BRES-project een preventieve cyclus: risicojongeren worden uit de buurten gerecruteerd, volgen een RSLA-cursus, bieden vervolgens zelf activiteiten aan en maken andere (randgroep)jongeren enthousiast om soortgelijke inspanningen te leveren. Hiermee zou enerzijds voorkomen worden dat zij zelf afglijden naar een crimineel bestaan, terwijl zij anderzijds als gediplomeerd sportleider invloed kunnen uitoefenen op de tijdsbesteding van jongeren door middel van het aanbieden van activiteiten 'op maat'.

De gemeentelijke zorg voor de cursisten is mede gericht op het genereren van betaalde arbeid voor de RSLA-gediplomeerden. Daarin is het bureau SSD daadwerkelijk geslaagd, hoewel het creëren van arbeidsplaatsen uitermate moeizaam verloopt. Het is maar de vraag in hoeverre het voor de overheid mogelijk blijft RSLA-ers van betaald werk te voorzien.⁶⁹ De gemeente biedt jongeren die onder auspiciën van SSD/criminaliteitspreventie activiteiten aanbieden tenminste een 'basisvergoeding' die niet concurrerend is met verenigingsvergoedingen. Met het organiseren en uitvoeren van sportactiviteiten doen de jongeren werkervaring op.

6.6.5 Vervolg

De projectcoördinator criminaliteitspreventie en het bureau SSD bepalen voornamelijk welke activiteiten, waar op welke tijdstippen worden aangeboden door de gediplomeerde recreatiesportleiders. Deze activiteiten kunnen plaats hebben op straat, op speelplaatsen, maar ook op sportvelden, in sporthallen, zwembaden of gymnastieklokalen. Deze wijkgerichte keuzen hangen nauw samen met de wensen en behoeften van de doelgroepen.

Direct na afloop van de RSLA-cursus is in de zomervakantie van 1992 een aantal outdoor-activiteiten door de gediplomeerde recreatiesportleiders georganiseerd. Vier RSLA-gediplomeerden uit de randgroepen zijn op structurele basis actief als sportactiviteitenleider in de buurtbeheerwijken Staart-West (drie avonden per week) en Oud-Krispijn (vier avonden per week). Hierin worden zij bijgestaan door zowel BRES als Bureau SSD. De allochtone recreatiesportleiders zijn hoofdzakelijk betrokken bij sportieve activiteiten voor allochtone zelforganisaties en buurthuizen. De kadercursus 'outdoor-sport' (zoals 'survival-tochten') wordt, behalve als activiteit voor risicojongeren, door de gemeente Dordrecht gebruikt als recruteringskanaal om aspirant-RSLA-ers te selecteren en verder op te leiden.

⁶⁹ De vergoedingen op uurbasis die door het bureau SSD aan de recreatiesportleiders worden uitgekeerd komen uit het budget voor buurtbeheerprojecten. Ook in de banenpoolregeling gaat het om een tijdelijke aanstelling om werkervaring op te doen.

De ervaringen met dergelijke arbeidsplaatsenregelingen bij sportprojecten in Dordrecht leren dat de restricties in organisatorische voorwaarden (m.b.t. de werkgever) en contractuele bepalingen en aanstellingsvoorwaarden (m.b.t. de werknemer) de voorgestane beleidsdoelen kunnen frustreren (in dit geval het uitbreiden van sportactiviteiten in de buurten en anderzijds het bieden van toekomstperspectieven van randgroepjongeren).

Het lijkt onwaarschijnlijk dat de cursus in 1992 weer een nieuwe start krijgt.⁷⁰ Daarvoor zouden een zorgvuldige selectie van de cursisten, de voorbereiding en begeleiding van de cursus, als mede de nazorg (werkbegeleiding) te veel tijd van de gemeentelijke diensten vergen. Bovendien voorzien de betrokkenen continuïteitsproblemen als gevolg van de verzelfstandiging van het project. Wanneer BRES zich terugtrekt zal de gemeente het gehele traject zelf moeten financieren. Tegen de achtergrond van verdergaande gemeentelijke bezuinigingen, lijkt dit een moeilijke opgave. Voorts wordt de arbeidsintensieve werkwijze die een grote druk legt op de ambtelijke organisatie als knelpunt gezien voor de voortzetting van het project.

Het continueren van de ingeslagen weg wordt door het bureau SSD als belangrijk gezien, aangezien in samenwerking met de Provinciale Sportraad en de afdeling Onderwijs een beleidsscenario is opgesteld om sportverenigingen gericht te ondersteunen bij ledenwerving. Hierbij wordt vooral gedacht aan groepen mensen die de stap naar de georganiseerde sport niet of nauwelijks maken. Door de BRES-aanpak wijkgericht uit te werken, en de gediplomeerde sportleiders in te zetten voor activiteiten die toegesneden zijn op doelgroep, hoopt de gemeente Dordrecht uiteindelijk meer allochtonen en risicojongeren te integreren in de (georganiseerde) sportwereld.⁷¹ Hierbij wordt gedacht aan het ondersteunen van sportverenigingen door het inzetten van RSLA-ers. Met deze aanpak is al een begin gemaakt.

70 Ten tijde van deze onderzoeksrapportage wordt evenwel verwacht dat een derde RSLA-cursus toch op zeer korte termijn kan starten (zie hiervoor de (concept)notitie Gemeente Dordrecht, Stand van zaken projecten criminaliteitspreventie buurtbeheer periode 1 oktober 1991- 1 oktober 1992: pp. 5-8).

71 Het voornemen is om het project onder te brengen bij het bureau SSD onder de naam "*sporten op buurniveau*". Een andere optie is het opzetten van een stedelijk steunpunt voor sport waarbinnen het opgeleide sporttechnisch kader als *poolinggroep* ondersteuning kan bieden. Dit kader blijft in eerste instantie wel werkzaam voor het buurtbeheer.

7 Evaluatie van de BRES-aanpak

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een evaluatie weergegeven van de BRES-aanpak op basis van de ervaringen en resultaten bij de lokale projecten 'sport en criminaliteitspreventie' in de vijf gemeenten. In de lijn van de probleemstelling, die aan dit onderzoek ten grondslag ligt, wordt hierbij aandacht besteed aan zowel het verloop van het proces (zie 7.2) als de effecten van deze lokale projecten (zie 7.3).

7.2 Procesevaluatie

7.2.1 Algemeen

De landelijke dienst BRES heeft in de loop van de jaren tachtig onder andere ervaring opgedaan met het opzetten van sportprojecten voor risicojongeren. In dit kader is een methodiek ontwikkeld, die tevens de basis vormt voor de BRES-aanpak inzake criminaliteitspreventie. De aanpak is gericht op het recruter en opleiden van kader vanuit de groep problematische jongeren en vervolgens het inzetten van deze gediplomeerde sportleiders bij het organiseren van sportieve activiteiten op buurt- en wijkniveau. De kern van de BRES-inzet is gelegen in het organiseren van een doelgroepgerichte RSLA-cursus, teneinde jongeren op te leiden tot recreatiesportleider.

BRES weet uit ervaring dat een groot aantal jongeren vooral interesse vertoont voor ruige sportvormen en lichaamscultuur. Omdat hiervoor onder de huidige RSLA-cursusvoorwaarden onvoldoende tijd en ruimte kan worden vrijgemaakt, haken deze lieden af ondanks hun wil en inzet om 'iets met sport te doen'. BRES is daarom van mening dat zodanige mogelijkheden moeten worden gecreëerd dat de cursusinhoud flexibeler kan worden bepaald. Tegen deze achtergrond heeft BRES een doelgroepgerichte RSLA-cursus ontwikkeld, die meer aansluit bij de mogelijkheden en wensen van de doelgroep voor de cursus. Omdat landelijke erkenning van de doelgroepgerichte RSLA-cursus nog steeds is uitgebleven, is BRES grotendeels gehouden aan het gangbare RSLA-curriculum. De didactiek is hierbij in hoge mate afgestemd op spelvormen. Veel risicojongeren blijken deze spelletjes kinderachtig te vinden (zie 7.3).

Aan gemeenten worden door BRES enkele voorwaarden gesteld om deel te nemen aan het project. Zo moeten zich in ieder geval twaalf cursisten hebben aangemeld. Daarnaast is de aanwezigheid van een sportbuurtwerker of jongerenwerker (als vertrouwenspersoon) een vereiste. Tenslotte wordt een gemeentelijke bijdrage van fl. 10.000,- gevraagd ter dekking van de kosten voor het inhuren van BRES-docenten. BRES streeft er naar om de organisatie van de cursus aan te passen bij de specifieke gemeentelijke situatie met betrekking tot sociaal-cultureel werk (jongerenwerk), criminaliteitspreventie en veiligheid, en sport en recreatie. Bovendien houdt BRES rekening met het startniveau van de cursisten. Wanneer dit groepsniveau bij aanvang van de cursus laag is, dan wordt een introductiecursus van 6 à 10 lessen gegeven (een zogenaamde instroomcursus).

Het BRES-project is uiterst moeizaam op gang gekomen. Dit komt hoofdzakelijk door:

- de aard van de bestaande contacten tussen BRES en de gemeenten;
- de werving/het inwerken van de projectcoördinator die door BRES is aangesteld;
- de langdurige besluitvormingstrajecten op lokaal niveau;
- de stringente organisatorische randvoorwaarden die BRES aan gemeenten stelt.

BRES heeft met name contacten met een aantal gemeenten op het terrein van advisering. Daarnaast biedt BRES ondersteuning aan gemeenten bij het opleiden van kader. Hiervoor maakt BRES, naast medewerkers in vaste dienst, gebruik van inhuurkrachten op projectbasis. Het ministerie van Justitie is ervan uitgegaan dat de contacten met gemeenten zich zouden uitstrekken tot een kwantitatief groter en kwalitatief breder terrein van projectmatige ondersteuning aan het sociaal-cultureel werk. In de beginfase van het project heeft de begeleidingscommissie (BRES, WVC en Justitie) er dan ook sterk op aangedrongen om gebruik te maken van al bestaande contacten tussen BRES en gemeenten. Dit heeft toen echter nauwelijks iets op geleverd. BRES is er vervolgens van uitgegaan dat de betrokken ministeries gemeenten zouden aanwijzen waar BRES projecten kan opzetten.

Tenslotte heeft het vrijmaken van personeel voor de projectcoördinatie meer tijd gevergd dan oorspronkelijk is ingeschat. Dit hangt samen met het langdurige besluitvormingstraject over het projectplan van BRES bij de Rijksoverheid (zie pag. 32). Uiteindelijk is de RSLA-cursus, als onderdeel van het BRES-project 'criminaliteitspreventie', bij vier gemeenten ten uitvoer gebracht.

7.2.2 Beoordeling door het ministerie van Justitie

De Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het ministerie van Justitie is niet tevreden over de uitvoering van de BRES-aanpak, waarbij met name bedoeld wordt op de trage start en het beperkte aantal gerealiseerde projecten.

De DCP wijt dit tegenvallende resultaat voornamelijk aan de benaderingswijze van BRES, die in beginsel aan gemeenten te weinig ruimte overlaat om de specifieke lokale uitgangssituatie volledig tot zijn recht te laten komen. BRES heeft een kant-en-klaar plan van aanpak dat gestoeld is op het aanbieden van een opleidingstraject voor risicojongeren tot recreatiesportleider-A. Daarbij dienen deelnemende gemeenten te voldoen aan een aantal vastomlijnde voorwaarden, die aansluiten bij de BRES-filosofie achter het project. Volgens de DCP negeert BRES met haar stringente voorwaarden het bestaan van gemeentelijke eigenaardigheden in de praktijk en organisatie van onder meer zorg, vrije tijd, doelgroepen en criminaliteit. Hierdoor kan voorbij worden gegaan aan het gemeentelijk beleid op de terreinen van bijvoorbeeld veiligheid, welzijn, sport en sociale vernieuwing.

DCP wijst er op dat de BRES-werkwijze met de participerende sociaal-culturele instellingen een cultuuromslag vereist ten opzichte van de traditionele welzijnsaanpak die dateert uit de jaren zestig en zeventig. Deze cultuuromslag is mede een gevolg van bestuurlijke veranderingen en bezuinigingen in de welzijnssector. Het is gebleken dat nog lang niet alle jongerenwerkers aan een dergelijke verandering in werkwijze toe waren. BRES zou daarin een voortrekkersrol kunnen gaan spelen. De BRES-aanpak is gericht op het mobiliseren van de jongeren om zich productief op te stellen. Om gemeenten en maatschappelijke instellingen duidelijk te maken dat het inhuren van BRES een andere visie op jongerenproblematiek behelst, is

gerichte voorlichting en voortdurende communicatie noodzakelijk. Samenwerking met BRES vooronderstelt een integraal afgestemd jongeren- en welzijnsbeleid.

7.2.3 Beoordeling door het ministerie van WVC

De directie Sportzaken van het ministerie van WVC wijst ook op het stoeve begin van het project en de eerder beschreven oorzaken (zie 5.4 en 7.2.1). De uitvoering van gemeentelijke projecten is hierdoor vertraagd. Daarnaast is de directie Sportzaken teleurgesteld over het feit dat de "beoordeling van de uitkomsten van de deelprojecten in termen van terugloop van criminaliteit niet goed mogelijk is gebleken". De betrokken rijksambtenaren hebben weliswaar de nodige verwachtingen van het experiment, maar laten na kwantitatieve doelen of evaluatiecriteria te formuleren. Hierbij wijst de directie op de door BRES gehanteerde integrale aanpak die door het ministerie van WVC met begrip tegemoet getreden is. Bovendien kan het feit dat men vóór de start van de projecten heeft nagelaten een nulmeting te verrichten, hierbij een rol hebben gespeeld. De voortgang van het project wordt bewaakt door een begeleidingscommissie. BRES stelt aan het begin van 1992 een tussenrapportage op.

Toch is het ministerie van WVC de mening toegedaan dat criminaliteitspreventie een blijvend onderdeel van het werkpakket van BRES zou moeten worden. Dit betekent dat de opgedane kennis en ervaring niet bij één (in de experimentele fase hiertoe aangestelde) specialist mag liggen. De uitgewerkte methodiek en ervaringsleer dient juist gedeeld te worden door een team medewerkers van BRES die elkaar kunnen aanvullen, bijstaan en adviseren. Het vertrouwen in de werkwijze van BRES stoelt grotendeels op de jarenlange ervaring in het werken met jongeren op de grensgebieden tussen sport, spel, opleiding en werk. BRES heeft als landelijke organisatie nagenoeg een monopoliepositie in het benaderen van en werken met probleemjongeren via het organiseren en aanbieden van sportieve activiteiten. Hierbij speelt specifieke deskundigheidsbevordering van de doelgroep een belangrijke rol.

7.2.4 Evaluatie van de BRES-aanpak in vijf gemeenten

Uit de beschrijving van de lokale BRES-projecten 'criminaliteitspreventie' (zie hoofdstuk 6) is duidelijk geworden dat het verloop van de BRES-aanpak in de vijf gemeenten zeer verschillend is verlopen. Met behulp van een checklist (zie bijlage IV) is de gang van zaken in de vijf gemeenten geanalyseerd. In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van de kernfactoren, die van invloed zijn geweest op het succes of falen van de BRES-projecten.

a. Prioriteit

De vijf betrokken gemeenten hechten zonder uitzondering waarde aan 'sportieve activiteiten voor en door risicjongeren'. De BRES-filosofie slaat dus duidelijk aan bij deze gemeenten. Uit de gang van zaken blijkt echter dat de kans van slagen van het project binnen een gemeente nauw samenhangt met de prioriteit die aan sportieve activiteiten voor risicjongeren wordt gegeven. Dit komt onder andere naar voren in de wijze waarop gemeenten op dit terrein al inspanningen leveren.

b. Doelstelling

Geen enkele gemeente heeft voorafgaande aan de uitvoering van het project één of meerdere meetbare doelstellingen geformuleerd. Om het draagvlak voor het project

te vergroten en de effecten ervan te kunnen bepalen, is dit echter wel wenselijk. De gemeenten Dordrecht en Enschede hebben kwalitatieve doelstellingen geformuleerd. Deze sluiten goed aan bij het gemeentelijk beleid op de terreinen van sport, buurtbeheer, criminaliteitspreventie en welzijn. In deze twee gemeenten zijn de projecten ook het meest geslaagd.

c. Voorbereiding

De wijze van voorbereiding voorspelt in hoge mate het succes of de mislukking van project. Een goede voorbereiding begint met een grondige analyse van de jeugdproblematiek, liefst op buurt- of wijkniveau. Effectieve en efficiënte werving van deelnemers uit de doelgroep (inclusief meisjes en allochtonen) is noodzakelijk. Een specifieke sportinstelling waar veel sportieve risicojongeren komen, kan hiervoor een goed aangrijpingspunt vormen. Teneinde teleurstelling en uitval onder de deelnemers te voorkomen, is duidelijke voorlichting over de cursus en de wijze van inzet als sportleider noodzakelijk. Verkeerde verwachtingen kunnen vooraf rechtgezet worden door bijvoorbeeld het organiseren van een informatie-avond.

d. Organisatie

In iedere soort cursus of opleiding valt het grootste deel van de risicojongeren af. Om het percentage afvallers zo laag mogelijk te houden, is intensieve begeleiding nodig. Deze begeleiding moet organisatorisch afgestemd zijn op zo veel mogelijk leefbaarheidsgebieden. Om het effect met betrekking tot criminaliteitspreventie te optimaliseren, is een goede samenwerking met vooral politie en justitie, alsmede instituten op het terrein van werk en scholing noodzakelijk. Gemeentelijke coördinatie en overleg met BRES vindt het best plaats vanuit het sociaal-cultureel werk (met sterke affiniteit voor spel en sport) of een buurtbeheerorganisatie.

e. Opleiding

Tijdens het opleidingsproces is het van belang aandacht te blijven besteden aan de afvallers. Mede met het oog hierop, is terugkoppeling van informatie door de begeleidingscommissie naar het gemeentelijke aanspreekpunt voor jongerenwerk of criminaliteitspreventie een vereiste. Behalve tussenrapportages, bepaalt periodiek overleg tussen jongerenwerk, sportopbouwwerk en gemeentelijke vertegenwoordigers de kans van slagen van het project.

f. Registratie

Ten einde effecten van het project te kunnen meten, dienen gegevens over het voorkomen van criminaliteit voorradig te zijn. Voordat het project start, moet eerst een nulmeting worden verricht. Dit is door geen van de onderzochte gemeenten gedaan. Gezien de opzet en de doelstelling van het BRES-project, zijn gemeenten verplicht om inspanningen te leveren ten aanzien van het ondersteunen van sportprojecten voor en door risicojongeren. Dit dient al voor aanvang van het project ter hand te worden genomen. In Enschede en Dordrecht is mede hierdoor het aantal sportieve activiteiten voor en door risicojongeren toegenomen.

g. Vervolgactiviteiten

Het vervolg op de RSLA-cursus maakt een belangrijk onderdeel uit van de BRES-aanpak. In Dordrecht en Enschede wordt juist hieraan veel aandacht besteed. Het opzetten van een 'sportleiderspool' garandeert een zekere mate van continuïteit in het project. Bij het opzetten van zo'n *pool* wordt samengewerkt tussen buurtbeheer, criminaliteitspreventie en sportzaken. Hierdoor vindt ook afstemming tussen vraag en aanbod plaats. In eerdergenoemde gemeenten dient deze *pool* ook integraal onderdeel uit te maken van een stedelijk netwerk 'jongeren en sport'. Dit netwerk werkt buurtgericht, met speciale aandacht voor criminaliteitspreventie.

In het onderstaande schema zijn de scores van projecten in de verschillende gemeenten op de bovenstaande kernfactoren naast elkaar gezet.

Schema 1: Beoordeling van de BRES-projecten op zeven kernfactoren

Gemeenten	Spangen	Enschede	Maassluis	Terneuzen	Dordrecht
Kernfactoren:					
a. Prioriteit	+/-	+	+/-	+/-	+
b. Doelstelling	+/-	+	-	-	+
c. Voorbereiding	+/-	++	+/-	nvt	+
d. Organisatie	+/-	+	-	-	+
e. Opleiding	+/-	+	-	nvt	+
f. Registratie	+/-	+	-	-	+/-
g. Vervolg	+/-	+	-	nvt	+
Eindbeoordeling	+/-	+	-	nvt	+

Beoordelingswijze:

- ++ = uitstekend
- + = goed
- +/- = matig
- = onvoldoende
- nvt = niet van toepassing

Uit schema 1 kan geconcludeerd worden dat het verloop van de BRES-projecten in de gemeenten Enschede en Dordrecht positief beoordeeld kan worden. Deze procesgegevens ondersteunen de uitkomsten van de effectevaluatie (zie 7.3.3). Enschede en Dordrecht bereiken het hoogste aantal cursisten, dat de RSLA-opleiding met succes beëindigd, juist omdat de kernfactoren van het proces voldoende aandacht hebben gekregen. Daarnaast geven deze gemeente een hoge prioriteit aan risicojongerenproblematiek. In Terneuzen is juist om deze laatste reden het project in een vroegtijdig stadium gestaakt. Spangen laat zien dat het BRES-project meer tijd vergt, wanneer het organisatorisch draagvlak op deelgemeente- en wijkniveau nog onvoldoende is. In Maassluis heeft vooral de zwakke samenwerking tussen BRES, de gemeente en het jongerenwerk een slecht projectresultaat in de hand gewerkt.

7.3 Effectevaluatie

7.3.1 Algemeen

De motivatie van jongeren om deel te nemen aan scholingsprojecten (zoals een RSLA-cursus) refereert niet alleen naar de aard en omvang van de specifieke cursus. Deze motivatie is sterk afhankelijk van de dynamiek van de randgroep. Het jongerenwerk kan slechts in beperkte mate invloed op de motivatie van risicojongeren uitoefenen. Cursussen worden door de meeste risicojongeren direct in verband wordt gebracht met leren waaraan zij binnen hun groepscode veelal een negatieve waarde toekennen. Deze groepscode bepaalt grotendeels de band die deze jongeren met elkaar, maar ook met bijvoorbeeld hun ouders hebben. De jongerenwerkers die bij de RSLA-cursus in Spangen betrokken zijn geweest, geven onder

meer aan dat 70% van hun bezoekers bestaat uit jongeren die voortijdig hun school hebben verlaten. Een hoog schoolverzuim (spijbelen, school verlaten en school niet afmaken) en een hiermee samenhangende levensstijl is dus eerder regel dan uitzondering. Dit duidt er op dat jongeren die onder schooltijd rondhangen op straat een sterk rebellerende groepsdwang op elkaar uitoefenen. Van de meesten van deze jongeren die "leren iets voor mietjes" vinden, kan moeilijk worden verwacht dat zij uit vrije wil en (soms) tegen betaling elke week trouw bij de cursus voor recreatiesportleider aanwezig zijn.

In dat licht moeten ook de effecten van de cursus op veel voorkomende criminaliteit onder deze jongeren worden gezien. Het plegen van criminele handelingen maakt onderdeel uit van een groepscode die een rol speelt in de status binnen de groep. Volgens de jongerenwerkers in Enschede, Spangen en Maassluis vormt de op spel gebaseerde aard van de cursus een belemmering voor de jongeren om deel te nemen. Omdat kinderachtigheid haaks staat op de groepsmores van de harde kern onder de jongeren, zullen velen van hen deelname aan de cursus als gezichtsverlies beschouwen. De status van 'bikkelharde boy' staat hier immers op het spel. Daarnaast geven de jongerenwerkers aan dat het zich onttrekken aan de criminele groep ook een kosten/baten-afweging is. Wat krijg ik als recreatiesportleider in ruil voor het losmaken uit het criminele circuit? Behalve statusoverwegingen kunnen hierbij ook financiële aspecten een rol spelen.

Uiteindelijk is de RSLA-cursus voor de doelgroep 'risicjongeren' (gericht op 'criminaliteitspreventie') in drie gemeenten geheel afgerond. In Maassluis, Dordrecht en Spangen zijn de examens in de zomer van 1992 afgenomen. De cursus in Enschede zal tegen het voorjaar 1993 worden beëindigd. Helaas heeft het BRES-project in Terneuzen ten aanzien van de opleiding geen doorgang kunnen vinden.

Schema 2: Bereik en inzet van jongeren bij de lokale BRES-projecten

Gemeente	startgroep	diploma behaald	inzet RSLA-ers
Spangen	25	7	5
Enschede	16	8	?
Dordrecht	18	13	5
Maassluis	18	3	0
Terneuzen	-	-	-
Totaal	77	31	10+?

Uit schema 2 blijkt dat er in totaal 77 deelnemers onder auspiciën van BRES aan de RSLA-cursus zijn begonnen. Hiervan hebben er 31 uiteindelijk een diploma behaald⁷². Tien gediplomeerde RSLA-ers zijn inmiddels binnen de gemeenten Dordrecht en Rotterdam actief als recreatiesportleider. Gezien de sterke organisatie, de deskundigheid van betrokkenen en de hoge gemeentelijke prioriteit, mag worden verwacht dat het merendeel van de overgebleven cursisten in Enschede na het behalen van het RSLA-diploma als recreatiesportleider aan de slag zal komen.

⁷² inclusief gemeente Enschede. De cursusleiders verwachten dat alle (acht) overgebleven cursisten zullen slagen voor het examen.

7.3.2 Schriftelijke enquête

In het kader van dit evaluatie-onderzoek is een schriftelijke enquête (zie bijlage III) gehouden onder de jongeren die aan de RSLA-cursus hebben deelgenomen. Het doel van deze enquête is het verkrijgen van inzicht in de mate waarin:

- de deelnemers aan de cursus afkomstig zijn uit de doelgroep;
- de cursus wordt gewaardeerd door de deelnemers;
- de BRES-aanpak (op korte termijn) invloed heeft op het eventueel delinquente gedrag van de cursisten.

Het BRES-project 'criminaliteitspreventie' is gericht op randgroepjongeren. Hoewel dit een algemeen begrip is voor een pluriforme verzameling jongeren, wordt het potentiële ouderschap juist beschouwd als gemeenschappelijke factor van deze categorie jongeren. Er is gekozen voor een uitgebreide enquête omdat de (mogelijke) invloed van de BRES-aanpak op reductie of preventie van (veel voorkomende) criminaliteit nagenoeg niet kan worden onderscheiden van gelijktijdige maatregelen en projecten⁷³.

Om het effect van de BRES-aanpak op criminaliteit te onderzoeken, is in de enquête een aantal vragen opgenomen over de tijdsbesteding van de jongeren vóór en na beëindiging van de RSLA-cursus. Hierbij is door middel van *self-report* aandacht besteed aan het voorkomen van verschillende vormen van criminaliteit. Daarnaast is in de enquête rekening gehouden met de waarde die de cursus heeft voor de deelnemers. Geven de gediplomeerden na de cursus (meer) leiding bij sportieve activiteiten? Is hun gedrag veranderd door de cursus?

De contactpersonen in de verschillende gemeenten die direct bij het onderzoek zijn betrokken (o.a. jongerenwerkers, straathoekwerker) hebben aangeboden om de (ex-) cursisten ondersteuning te bieden bij het invullen van de vragenlijsten.

7.3.3 Resultaten

In *Spangen* is de doelgroep uiteindelijk niet bereikt. Juist de jongeren met een criminele achtergrond zijn gedurende de eerste bijeenkomsten afgevallen. Onder de afvallers bevinden zich veel allochtone jongeren. Zij geven aan dat de cursus te zwaar is. Een aantal kan de verplichting niet aan om iedere week de bijeenkomst te volgen. Anderen vinden de cursus kinderachtig en daardoor niet boeiend. De meeste jongeren kunnen, nadat zij eenmaal zijn afgehaakt, niet meer bereikt worden om de vragenlijsten in te vullen. Anderen zien het nut van een onderzoek niet in, of zijn dermate teleurgesteld dat zij geen medewerking verlenen. Zeven jongeren (waaronder twee jongerenwerkers) hebben de cursus geheel afgerond. Vijf van hen zijn nu actief als leider van sportieve activiteiten in de wijk. Deze leidinggevende jongeren kunnen wel beschouwd worden als 'informele leiders' van de grotere groep jongeren die voor overlast in de wijk zorgen. Hoewel zij aan hun hogere (reguliere) opleiding weliswaar al enig ontzag ontnemen bij de 'drop-outs', heeft het sportieve leiderschap echter een grotere statusverhogende werking. Omdat lichaamscultuur en sport deze jongeren meer tot de verbeelding spreekt dan theoretische kennis en vakdiploma's, gaat er een sterke voorbeeldfunctie uit van sport-

73 Bovendien hebben enkele van deze gelijktijdig lopende projecten een geheel andere (soms veel grotere) reikwijdte. Dit betreft bijvoorbeeld integrale buurtbeheerprojecten, al of niet in directe samenhang met maatregelen op het terrein van de gebouwde omgeving. Voorts is het hierbij mogelijk dat de veiligheid in de openbare ruimte meer aandacht krijgt, bijvoorbeeld door het aanstellen van pleinwachters, stadswachten of politiesurveillance.

trainers en -leidinggevers die in de belevingswereld van deze jongeren zeer dichtbij staan. Met deze doelgroepgerichte activiteiten worden dan ook (grote) groepen jongeren uit de wijk bereikt. In hoeverre de veel voorkomende criminaliteit is teruggedrongen, zal over langere termijn moeten blijken. De huidige (beschikbare) criminaliteitscijfers geven geen uitsluitsel over de (eventuele) effecten van de cursus en de activiteiten die hieruit voort vloeien. Bovendien is een veel breder buurtbeheerbeleid in gang gezet om de criminaliteit in de wijk te beteugelen.

In *Enschede* hebben de 'afvallers' (50 % van de oorspronkelijke deelnemers aan de cursus), ondanks aansporingen van medewerkers van het Enschedese sportbureau Balans, eveneens nagelaten de vragenformulieren in te vullen. Zij zien het belang van een onderzoek niet in⁷⁴. Van de groep huidige cursisten heeft 75 % de formulieren wel ingevuld. De respondenten zijn op één na alle van Nederlandse afkomst. De gemiddelde leeftijd is dertig jaar. De vijf mannen en één vrouw zijn geen risicjongeren zoals deze in hoofdstuk twee zijn beschreven. Geen van hen zegt zich het afgelopen jaar schuldig te hebben gemaakt aan enigerlei vorm van criminaliteit. Niet één heeft het afgelopen jaar te maken gehad met politie of justitie.⁷⁵ De cursisten zijn alle laag geschoold; geen enkele deelnemer heeft een reguliere (vaste) arbeidsplaats. De deelnemers hebben voordat zij met de cursus starten, al ervaring opgedaan in het leiding geven bij sport. De meesten zijn actief betrokken bij sportactiviteiten van het gemeentelijk sportbureau Balans. Voetbal, vecht-/ krachtsport en fitness worden door hen het meest beoefend. Hiervoor biedt "De Sportschool", als onderdeel van Balans, goede mogelijkheden. Alle cursisten zijn via Balans of het sociaal-cultureel werk attent gemaakt op de RSLA-cursus. Zij hebben in de sportbegeleiderscursus al een goede 'onderbouw'. Vier cursisten zijn volledig tevreden over de cursus. Eén cursist vindt de opleiding, en vooral het theoretisch gedeelte, te eenvoudig. Een ander vindt de cursus in verhouding tot de aangeboden lesstof te langdurig. Hij vindt tevens dat de inhoud van de cursus onvoldoende is afgestemd op de doelgroep waarmee later gewerkt gaat worden. Alle cursisten geven tijdens de opleidingsperiode op vrijwillige basis les als sportbegeleider bij "De Sportschool", of bij één van de buurt- en clubhuizen.

De vraag of het gedrag is veranderd naar aanleiding van de RSLA-cursus, wordt door drie cursisten positief beantwoord. Twee personen zeggen nu wat meer te weten, een ander geeft aan sportiever te zijn geworden door het volgen van de cursus.

In *Dordrecht* konden de vijf personen die tijdens de cursus zijn gestopt, niet voldoende aangespoord worden om de enquête in te vullen. De negen cursisten die wel hiertoe bereid zijn geweest, hebben een sterk uiteenlopende sociale achtergrond. Twee hoog geschoolde cursisten hebben de opleiding gevolgd uit hoofde van hun functie als coördinator alternatieve straffen. Een man van middelbare leeftijd, met baan en een sportieve achtergrond, heeft de cursus gevolgd met het doel een trimgroep te begeleiden. Een twintigjarige HBO-studente met parttime baan heeft aan de cursus deelgenomen om in de georganiseerde verenigingssport recreatieve en sportieve activiteiten op te zetten en uit te voeren. Hoewel zij alle

74 Een medewerker van het sportbureau geeft aan dat sommige jongeren tijdens het inzien van deze formulieren uitriepen: "We lijken wel criminelen!".

75 Een medewerker van het sportbureau heeft overigens zijn twijfels over de juistheid van de antwoorden bij verschillende respondenten ten aanzien van de vragen die betrekking hebben op overlast, veel voorkomende criminaliteit en contacten met politie en justitie.

vier de cursus redelijk positief hebben ervaren⁷⁶, maken zij echter geen deel uit van de doelgroep 'risicjongeren'. De vijf andere cursisten die de vragenlijst hebben ingevuld, zijn op het spoor van de cursus gebracht via contacten met het sociaal-cultureel werk. Zij hebben een lagere beroepsopleiding gevolgd, en zijn gemiddeld beduidend jonger (20 jaar) dan de andere respondenten. Eén cursist heeft zich voor en tijdens de cursus schuldig gemaakt aan meerdere vormen van veel voorkomende criminaliteit. Deze groep, die lager geschoold is, kan op basis van de onderzoeksgegevens niet worden omschreven als randgroep. Zij onderhouden geen 'vrijtijdsprobleem' en zijn (sinds één jaar voor de start van de cursus) niet in aanraking gekomen met politie en justitie. Deze vijf cursisten zijn zeer tevreden over de inhoud, omvang en het niveau van de cursus. Hoewel de meerderheid van de cursisten al aan sport doet voordat de cursus van start is gegaan, zijn zij niet of nauwelijks betrokken bij de leiding en organisatie van sportieve activiteiten. Zeven respondenten zijn nu daadwerkelijk actief als recreatiesportleider in Dordrecht. Bij enkelen heeft het volgen van de cursus een (beperkte) gedragsverandering teweeg gebracht. De enige vrouw die de cursus heeft gevolgd, zegt nu gemakkelijker in de omgang te zijn. Een twintigjarige jongeman wil weer 'terug naar school'. Tenslotte geeft een werkloze jongere aan nu ook daadwerkelijk met zijn leidinggevende sportcapaciteiten aan de slag te willen. Uit de onderzoeksgegevens kan niet worden opgemaakt dat de RSLA-cursus in Dordrecht, net zoals dat voor Enschede geldt, aantoonbaar effect heeft op het voorkomen van criminaliteit.

De straathoekwerker in *Maassluis* is er niet in geslaagd om de jongeren die met de cursus zijn begonnen weer te bereiken. Degenen die tijdens en vlak na de 'opstap-cursus' zijn afgehaakt, zijn volgens hem "de echte risicjongeren die regelmatig voor overlast zorgen". Zes jongeren brengen vaak graffiti aan. De groep die is gestopt, vindt de cursus kinderachtig, onduidelijk of te tijdrovend. Voor sommigen lonkt het criminele circuit: "Twee Antilliaanse jongens haakten af omdat zijn in een jongerencafé als huisdealer gingen fungeren". Anderen vertrokken "wegens werk in het buitenland".⁷⁷ Twee meisjes geven aan dat "school belangrijker is". In totaal zijn dertien cursisten vroegtijdig gestopt. De drie cursisten die uiteindelijk het RSLA-diploma wél behalen, vormen in sociaal-economische termen 'de bovenlaag' van de oorspronkelijke randgroep. Zij volgen een hogere opleiding of hebben een redelijke baan naast hun loopbaan in de sport. De kennis en ervaring die zij hebben opgedaan tijdens het RSLA-traject, hebben zij niet aangewend om activiteiten te organiseren die in het verlengde van de BRES-methodiek liggen. De beschikbare gegevens over de kosten voor en het voorkomen van criminaliteit geven, gevoegd bij de teleurstellende resultaten van de RSLA-cursus, geen aanleiding om te veronderstellen dat de RSLA-cursus een preventieve werking heeft uitgeoefend op criminaliteit in Maassluis.

7.4 Conclusies

Uit de beschrijving en de evaluatie van de lokale BRES-projecten 'sport en criminaliteitspreventie' kan geconcludeerd worden dat de wijze, waarop de projecten zijn voorbereid, uitgevoerd en begeleid, van grote invloed is geweest op

76 Alleen het theoretisch gedeelte heeft onvoldoende diepgang volgens hen. Men mist dan ook een schriftelijke 'basishandleiding' of cursusboek.

77 uit: J. van Bergen Henegouwen: notities m.b.t. BRES-cursus in Maassluis

de uiteindelijke resultaten van de BRES-aanpak. Bij de procesevaluatie zijn de volgende kernfactoren onderscheiden:

- a. prioriteit;
- b. doelstelling;
- c. voorbereiding;
- d. organisatie;
- e. opleiding;
- f. registratie;
- g. vervolg.

Aan de hand van een bijbehorende checklist is gebleken dat de BRES-projecten in Enschede en Dordrecht over het algemeen goed zijn verlopen. De gang van zaken in Rotterdam (deelgemeente Spangen) is matig geweest, terwijl de uitvoering van het project in Maassluis als onvoldoende moet worden beoordeeld. Het project in Terneuzen is na een chaotische start voortijdig beëindigd.

De evaluatie van de effecten van de lokale BRES-projecten hangt nauw samen met de beoogde doelstelling. Al eerder is geconstateerd dat er door geen van de betrokken partijen (rijksoverheid, BRES en gemeenten) meetbare doelen aan de lokale BRES-projecten zijn verbonden. Hierdoor is het feitelijk onmogelijk om vast te stellen of de projecten aan de doelstelling hebben beantwoord.

Wanneer gekeken wordt naar de impliciete kwalitatieve doelstellingen, die door betrokkenen aan de projecten zijn toegeschreven, kan geconstateerd worden dat de meeste zich richten op het opleiden en inzetten van gediplomeerd kader uit de doelgroep. Deze doelstelling is slechts ten dele bereikt. Ongeveer 40% van de jongeren, die met de RSLA-cursus zijn gestart, heeft uiteindelijk het diploma behaald. De indruk van de betrokkenen is dat dit vooral de bovenlaag van de doelgroep betreft en juist de meest problematische jongeren zijn afgehaakt. Deze indruk wordt ondersteund door de resultaten van de enquêtes in Dordrecht en Enschede. Ongeveer 30% van de gediplomeerde sportleiders is vervolgens binnen de desbetreffende gemeente aan de slag gegaan met het organiseren van sportieve activiteiten. Deze uitval is voor een deel toe te schrijven aan het feit dat de sportleiders na afronding van de cursus zelf andere prioriteiten stellen en voor een deel aan het gebrek aan betaalde sportfuncties binnen deze gemeenten.

Zowel BRES als het ministerie van WVC geven aan dat de verwachtingen van gemeenten omtrent het project 'criminaliteitspreventie' niet te hoog gespannen mogen zijn. Sport is geen wondermiddel waarmee allerhande maatschappelijke problemen kunnen worden opgelost.

Slechts enkele betrokkenen beschouwen criminaliteitspreventie als afzonderlijke doelstelling van de BRES-projecten. Op het individuele niveau van de sportleiders moet geconstateerd worden dat de preventieve waarde van de BRES-projecten beperkt is gebleven. Dit komt met name doordat de harde kern van de doelgroep niet of nauwelijks aan de RSLA-cursus heeft deelgenomen. Bovendien gaat het om een relatief beperkt aantal cursisten, zodat gedragsverandering bij hen in kwantitatief opzicht nauwelijks invloed zal hebben op de criminaliteitscijfers in een gemeente of buurt. De kwantitatieve effecten (en dus ook financiële opbrengsten) van de BRES-aanpak zouden dan ook met name gerealiseerd moeten worden in het vervolgtraject, waarbij de gediplomeerde sportleiders sportieve activiteiten opzetten voor andere jongeren in de buurt. Ten tijde van dit evaluatie-onderzoek was de inzet van de sportleiders bij sportieve activiteiten nog beperkt, zodat er geen inzicht kan worden geboden in het optreden van dit soort effecten van de BRES-aanpak. Wel kan gesteld worden dat dergelijke activiteiten een meerwaarde kunnen

vertegenwoordigen wanneer deze plaatsvinden binnen een territoriale buurtbeheer-aanpak (Dordrecht, Spangen) of een integraal jongerenbeleid (Enschede).

8 Conclusies en aanbevelingen

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen gepresenteerd, die voortkomen uit de beknopte literatuurverkenning inzake risicojongeren, sport en criminaliteitspreventie, de beschrijving van de BRES-aanpak en de evaluatie van de lokale BRES-projecten 'Sport en criminaliteitspreventie'. Hierbij wordt aangesloten bij de probleemstelling van het onderzoek (zie 1.1), die als volgt is omschreven:

- 1 Tot welke kwalitatieve en tot welke kwantitatieve c.q. financiële opbrengsten kan sportbeoefening leiden in het kader van een project 'criminaliteitspreventie'?
- 2 Aan welke voorwaarden moet zijn voldaan om als gemeente met redelijke kans van slagen van start te gaan met een project 'sportbeoefening en criminaliteitspreventie'?

Bij de conclusies (zie 8.2) wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de onderbouwing, de implementatie en de resultaten van de BRES-aanpak. De aanbevelingen (zie 8.3) zijn uitgesplitst naar de rijksoverheid, de BRES en de gemeenten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een stappenplan, dat een leidraad kan bieden voor gemeenten, die een project 'sport en criminaliteitspreventie' willen opzetten.

8.2 Conclusies

8.2.1 Onderbouwing van de BRES-aanpak

De BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie' is hoofdzakelijk gebaseerd op de ervaringen, die BRES in de loop van de jaren tachtig heeft opgedaan met de projecten 'sport en randgroepjongeren'.

Een gemeenschappelijk kenmerk van deze risicojongeren is de opeenstapeling van problemen en achterstanden op meerdere leefbaarheidsgebieden, waardoor ze geleidelijk in de marge van de samenleving zijn terechtgekomen. Aangezien deze problemen op allerlei manieren met elkaar verweven zijn, verkeren veel risicojongeren in een vicieuze cirkel die op eigen kracht vrijwel niet te doorbreken is. Deze marginalisering treedt eveneens op in de vrijetijdsbesteding en weerspiegelt zich onder andere in de ondervertegenwoordiging van risicojongeren binnen de georganiseerde sport. De BRES-methodiek inzake de projecten 'sport en risicojongeren' is gericht op het contactleggen met de informele leiders van randgroepen, het opleiden tot recreatiesportleiders via een aangepaste RSLA-cursus en het inzetten bij de organisatie van sportieve activiteiten voor andere jongeren. De doelstellingen van deze aanpak zijn gelegen in het bereiken van jongeren die geleidelijk uit het zicht van het (randgroep-)jongerenwerk zijn verdwenen, het bieden van een gestructureerde en zinvolle vrijetijdsbesteding en het verschaffen van een toekomstperspectief als sportleider voor een deel van deze groep. Deze BRES-methodiek is vooral gericht op het vernieuwen van de welzijnsbenadering met betrekking tot de problematiek van risicojongeren. Voor de ervaringen en resultaten met deze aanpak wordt verwezen naar paragraaf 4.2.

In het kader van dit evaluatie-onderzoek is het vervolgens een cruciale vraag of deze methodiek zonder meer toegepast kan worden bij de projecten 'sport en criminaliteitspreventie'. De DCP is hierbij uitgegaan van de veronderstelling dat door middel van de BRES-aanpak risico-jongeren in diverse gemeenten gemakkelijker bereikt zouden worden. Hierin is DCP echter teleurgesteld. Zowel het aantal bestaande contacten tussen BRES en gemeenten, als de BRES-aanpak waarbij gestreefd wordt naar een brede integrale aanpak zijn tegengevallen volgens de DCP. Uiteraard zijn er de nodige overeenkomsten in doelgroep en doelstelling van de beide projecten, maar er zijn ook duidelijke verschillen. Zo maken niet alle risicojongeren zich schuldig aan criminaliteit en kunnen evenmin alle jeugdige daders als risicojongeren gekarakteriseerd worden. Bovendien bestaat er een duidelijk verschil in de doelstelling van de beide projecten, te weten enerzijds criminaliteitspreventie en anderzijds vermindering van de maatschappelijke achterstanden van risicojongeren. Tenslotte is de positionering van de beide projecten binnen de lokale beleidspraktijk verschillend. De projecten 'sport en randgroepjongeren' waren vooral gebaseerd op een welzijnsbenadering van de problematiek van risicojongeren, terwijl de projecten 'sport en criminaliteitspreventie' in beginsel veel meer aansluiten bij het verminderen van overlast, onveiligheid en criminaliteit.

Er kan worden geconcludeerd dat met dergelijke fundamentele noties onvoldoende rekening is gehouden bij de onderbouwing van de BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie'. Dit heeft ertoe geleid dat zowel in algemene zin als bij de opzet van lokale projecten een scherpe afbakening van de doelgroep en omschrijving van de doelstelling achterwege is gebleven. Hierdoor konden er bij de diverse betrokkenen allerlei verschillende ideeën ontstaan en blijven bestaan over de doelgroep en de doelstelling van het project 'sport en criminaliteitspreventie'. Daarnaast is er in aanvang te weinig aandacht besteed aan relevante ontwikkelingen op het gebied van criminaliteitspreventie, en later sociale vernieuwing en buurtbeheer. Dit heeft niet alleen de inhoudelijke onderbouwing van de BRES-aanpak, maar ook de publiciteit en werving van proefgemeenten parten gespeeld. Overigens dient hierbij wel opgemerkt te worden dat een aantal van deze ontwikkelingen op lokaal niveau pas na de start van het BRES-project 'sport en criminaliteitspreventie' in een stroomversnelling is terechtgekomen. Hieruit blijkt dat steun van een gemeente aan het BRES-project een absolute voorwaarde voor het slagen ervan is.

8.2.2 Implementatie van de BRES-aanpak

Vrijwel alle betrokkenen zijn het er over eens dat de start van het BRES-project 'sport en criminaliteitspreventie' moeizaam en traag is verlopen. Hierbij hebben de volgende aspecten een belangrijke rol gespeeld:

- de beperkte onderbouwing van de te hanteren methodiek;
- de benodigde tijd voor de werving en het inwerken van een projectcoördinator;
- de gebrekkige sturing van het project door de begeleidingscommissie;
- de problematische werving van proefgemeenten;
- de tijdsdruk die vervolgens ontstond om het project snel van start te laten gaan mede als gevolg van de rijkssubsidievoorwaarden.

De problematische werving van proefgemeenten, die een project 'sport en criminaliteitspreventie' wilden opzetten, heeft met name samengehangen met:

- de gekozen benaderingswijze via bestaande, persoonlijke contacten;
- de gebrekkige en laat op gang gebrachte publiciteit;
- de langdurige besluitvormingstrajecten op lokaal niveau;
- de stringente randvoorwaarden die aan gemeenten werden gesteld;

- de beperkte aansluiting van de standaard BRES-aanpak bij de lokale situatie (maatwerk);
- de onduidelijke afspraken over kosten, begeleiding en rapportage.

Uiteindelijk is BRES met vijf gemeenten aan de slag gegaan. De gemeenten Maassluis en Terneuzen zijn door BRES in een vroeg stadium benaderd via bestaande contacten. Aangezien er op deze manier geen andere gemeenten bereid gevonden werden, is BRES vervolgens intensiever gaan werven (brochure, actieve contactlegging). In dit stadium zijn door BRES afspraken gemaakt met de gemeenten Rotterdam (deelgemeente Spangen), Dordrecht en Enschede. Ondanks duidelijke belangstelling voor de BRES-aanpak heeft een aantal gemeenten op het laatste moment afgehaakt (Huizen, Lelystad, Den Bosch en Tilburg).

De implementatie van de BRES-aanpak binnen de vijf proefgemeenten (Dordrecht, Enschede, Maassluis, Rotterdam en Terneuzen) is op verschillende wijze en met wisselend succes verlopen. In het kort wordt een schets gegeven van de uitvoering van de vijf projecten. Voor meer informatie wordt verwezen naar de hoofdstukken 6 en 7.

In de gemeente *Terneuzen* is de uitvoering van het BRES-project al in een vroeg stadium vastgelopen en tot nog toe niet opnieuw op de rails gezet. Dit is met name het gevolg geweest van de onduidelijkheid over de karakteristiek en omvang van de doelgroep, de lage politieke prioriteit, het ontbreken van een gericht jeugdbeleid en de ongebruikelijke handelswijze van BRES binnen het gemeentelijk bestel. In *Maassluis* is het voortraject en de RSLA-cursus wel doorlopen, maar is het vervolg op de cursus achterwege gebleven. De gemeente vindt dat het proces een chaotisch karakter heeft gedragen door een gebrekkige selectie van de doelgroep, een zwakke communicatie met BRES, een onvoldoende op de doelgroep afgestemd cursus-aanbod en een gebrek aan betaalde banen in de sport voor de gediplomeerde sportleiders. In de *deelgemeente Spangen* is het initiatief voortgekomen uit het jongeren-centrum. Op aandringen van BRES is het project ondergebracht bij de buurtbeheerorganisatie 'Spangen Veilig', teneinde een breder draagvlak te bewerkstelligen. Gedurende de uitvoering van de cursus is de samenwerking goed verlopen. Wel wordt geconstateerd dat de begeleiding van de sportleiders na afloop van de cursus tekort heeft geschoten en deze pas na enkele maanden zijn ingeschakeld bij sportieve activiteiten in de wijk. In de gemeente *Dordrecht* is het BRES-project tot stand gekomen binnen het project 'Buurtbeheer en criminaliteitspreventie'. In drie wijken van Dordrecht is in 1990 een start gemaakt met integraal buurtbeheer, waarbij een belangrijk accent is gelegd op criminaliteitspreventie. Hierdoor bestaat een sterk organisatorisch kader waarbinnen de BRES-aanpak haar plaats heeft gevonden. De samenwerking tussen BRES, de preventiecoördinator en het bureau SSD is goed verlopen. Bovendien zijn de gediplomeerde sportleiders na afloop van de RSLA-cursus ingezet bij het organiseren van sportieve activiteiten in de buurtbeheerwijken. Er wordt echter wel geconstateerd dat de directe begeleiding van deze sportleiders arbeidsintensief is en dit de voortgang onder druk zet. In *Enschede* vormde de doelgroepgerichte RSLA-cursus van BRES de ontbrekende schakel in het lokale netwerk voor integraal jeugdbeleid. Het sportbureau Balans vormt een onderdeel van de inmiddels opgeheven vereniging Columbus, waarbinnen allerlei instellingen samenwerken die zich richten op jongeren in meervoudige achterstandssituaties. Feitelijk komt de visie en werkwijze van Balans vrijwel geheel overeen met de BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie'. Aangezien Balans geen beschikking heeft over bevoegde RSLA-docenten, is besloten hiervoor de BRES in te schakelen. Hoewel de samenwerking met BRES goed is verlopen, zou

Balans er de voorkeur aan geven om ook dit onderdeel zelf in te kunnen vullen. BRES is daarvoor gestart met een docentenscholing (zie 6.3.4).

Uit de evaluatie van de vijf proefprojecten kan geconcludeerd worden, dat er verschillende aspecten een belangrijke rol spelen bij de implementatie van de BRES-aanpak op lokaal niveau. In het onderstaande schema is de implementatie in de vijf betrokken gemeenten beoordeeld op een zevental kernfactoren. Voor een uitgebreider overzicht wordt verwezen naar de checklist in bijlage IV.

Schema 1: Beoordeling van de BRES-projecten op zeven kernfactoren

Gemeenten	Spangen	Enschede	Maassluis	Terneuzen	Dordrecht
Kernfactoren:					
a. Prioriteit	+/-	+	+/-	+/-	+
b. Doelstelling	+/-	+	-	-	+
c. Voorbereiding	+/-	++	+/-	nvt	+
d. Organisatie	+/-	+	-	-	+
e. Opleiding	+/-	+	-	nvt	+
f. Registratie	+/-	+	-	-	+/-
g. Vervolg	+/-	+	-	nvt	+
Eindbeoordeling	+/-	+	-	nvt	+

Beoordelingswijze:

++ = uitstekend

+ = goed

+/- = matig

- = onvoldoende

nvt = niet van toepassing

8.2.3 Resultaten van de BRES-aanpak

Er is in deze rapportage al enkele keren opgemerkt dat er rondom het BRES-project 'sport en criminaliteitspreventie' geen eenduidige doelstellingen en meetbare criteria zijn geformuleerd. Dit maakt het bij voorbaat onmogelijk om vast te stellen in hoeverre de BRES-projecten als een succes kunnen worden betiteld.

Wanneer gekeken wordt naar de impliciete kwalitatieve doelstellingen, die door betrokkenen aan de projecten zijn toegeschreven, kan geconstateerd worden dat de meeste zich richten op *het opleiden en inzetten van gediplomeerd kader uit de doelgroep*. Deze doelstelling is slechts ten dele bereikt. Uiteindelijk is de RSLA-cursus voor de doelgroep 'risicjongeren' (gericht op 'criminaliteitspreventie') in drie gemeenten geheel afgerond. In Maassluis, Dordrecht en Spangen zijn de examens in de zomer van 1992 afgenomen. De cursus in Enschede zal tegen het voorjaar 1993 worden beëindigd. Helaas heeft de opleiding in Terneuzen geen doorgang kunnen vinden.

Ongeveer 40% van de jongeren, die met de RSLA-cursus zijn gestart, heeft uiteindelijk het diploma behaald. De indruk van de betrokkenen is dat dit vooral de bovenlaag van de doelgroep betreft en juist de meest problematische jongeren zijn afgehaakt. Deze indruk wordt ondersteund door de resultaten van de enquêtes in

Dordrecht en Enschede. Ongeveer 30% van de gediplomeerde sportleiders is vervolgens binnen de desbetreffende gemeente aan de slag gegaan met het organiseren van sportieve activiteiten. Deze uitval is voor een deel toe te schrijven aan het feit dat de sportleiders na afronding van de cursus zelf andere prioriteiten stellen en voor een deel aan het gebrek aan betaalde sportfuncties binnen deze gemeenten. In het onderstaande schema is per gemeente aangegeven hoeveel jongeren voor de RSLA-cursus geworven zijn, hoeveel het diploma behaald hebben en hoeveel er daadwerkelijk ingezet worden bij het organiseren van sportieve activiteiten.

Schema 2: Bereik en inzet van jongeren bij de lokale BRES-projecten

Gemeente	startgroep	diploma behaald	inzet RSLA-ers
Spangen	25	7	5
Enschede	16	8	?
Dordrecht	18	13	5
Maassluis	18	3	0
Terneuzen	-	-	-
Totaal	77	31	10+?

De geslaagde cursisten uit de doelgroep, slaan het cursusaanbod en de BRES-docenten hoog aan. Het relatief hoge percentage afvallers is kenmerkend voor scholingsprojecten voor risicojongeren. De cursus moet concurreren met vrijetijdsactiviteiten die tot de levensstijl van deze jongeren behoren. Veel afvallers vinden de cursus 'kinderachtig' of 'schools en verplichtend'. Omdat de doelgroepgerichte RSLA-cursus niet officieel door WVC is erkend, is BRES gehouden aan de formele exameneisen, en daarmee grotendeels ook aan de voorgeschreven inhoud. Dit heeft bij deze doelgroep een hogere uitval tijdens de cursus in de hand gewerkt.

Slechts enkele betrokkenen beschouwen *criminaliteitspreventie* als afzonderlijke doelstelling van de BRES-projecten. Dit mag ook geen verwondering wekken aangezien BRES zelf ook aangeeft dat van sport alleen geen heilzame werking uitgaat op criminaliteit. Sport kan een middel zijn om jongeren te bereiken en hen bovendien een zinvol maatschappelijk perspectief te bieden. In die zin zouden gemeenten hun verwachtingen van de BRES-aanpak moeten vertalen in meer realistische doelstellingen.

Op het individuele niveau van de sportleiders moet geconstateerd worden dat de preventieve waarde van de BRES-projecten beperkt is gebleven. Dit komt met name doordat de harde kern van de doelgroep niet of nauwelijks aan de RSLA-cursus heeft deelgenomen. Bovendien gaat het om een relatief beperkt aantal cursisten, zodat gedragsverandering bij hen in kwantitatief opzicht nauwelijks invloed zal hebben op de criminaliteitscijfers in een gemeente of buurt. De kwantitatieve effecten (en dus ook financiële opbrengsten) van de BRES-aanpak zouden dan ook met name gerealiseerd moeten worden in het vervolgtraject, waarbij de gediplomeerde sportleiders sportieve activiteiten opzetten voor andere jongeren in de buurt. Het is overigens niet waarschijnlijk dat dit soort activiteiten op zichzelf een grote invloed hebben op het voorkomen van criminaliteit (zie par 3.2). Het gaat hierbij immers om een maatschappelijk verschijnsel dat ligt ingebed in een complex van vooral sociale, culturele en economische factoren. Wel kan gesteld

worden dat sportieve activiteiten een meerwaarde kunnen vertegenwoordigen, wanneer deze plaatsvinden binnen een territoriale buurtbeheeraanpak (Dordrecht, Spangen) of een integraal risicojongerenbeleid (Enschede).

Ten tijde van dit evaluatie-onderzoek was de inzet van de sportleiders bij sportieve activiteiten nog beperkt, zodat er geen inzicht kan worden geboden in het optreden van kwantitatieve effecten van de BRES-aanpak. Om deze reden kan evenmin een betrouwbare indicatie worden gegeven van (eventuele) financiële opbrengsten van een BRES-project. Bovendien blijft het de vraag in hoeverre de eventuele effecten van een dergelijk project op betrouwbare wijze kunnen worden afgegrensd van andere (gemeentelijke) projecten in het kader van criminaliteitspreventie en (persoonlijke) veranderingen op overige maatschappelijke terreinen.

8.3 Aanbevelingen

8.3.1 Rijksoverheid

De rijksoverheid heeft het initiatief genomen om een project 'sport en criminaliteitspreventie' op te zetten en heeft de BRES gevraagd de opzet en de uitvoering van dit project ter hand te nemen. Bij dit soort experimentele en innovatieve ontwikkelingen is een duidelijke rol voor de rijksoverheid weggelegd. Uitgaande van de ervaringen bij dit BRES-project kunnen in algemene zin de volgende vijf aanbevelingen worden geformuleerd:

Aanbeveling 1:

De rijksoverheid dient bij een experimenteel project nadrukkelijker een rol te spelen bij de onderbouwing en uitwerking van de te hanteren methodiek. Wanneer het onderwerp betrekking heeft op het beleidsterrein van meerdere departementen, moet de inhoudelijke afstemming en onderlinge samenwerking goed geregeld worden.

Aanbeveling 2:

De rijksoverheid dient bij een experimenteel project meer aandacht te besteden aan de wijze van de werving en selectie van proefprojecten. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over wie verantwoordelijk is voor de selectie. Het verdient het aanbeveling om voorafgaande aan de daadwerkelijke start van een proefproject de haalbaarheid te beoordelen en een plan van aanpak op te stellen.

Aanbeveling 3:

De rijksoverheid dient bij een experimenteel project haar verantwoordelijkheid voor de begeleiding en sturing van de uitvoering meer inhoud te geven. Dit betekent dat de begeleidingscommissie periodiek overleg moet voeren om de voortgang te bespreken. Wanneer dit niet tot het gewenste resultaat leidt, kan besloten worden om één of meerdere gemeentelijke vertegenwoordigers in een landelijke begeleidingscommissie zitting te laten nemen, dan wel rijksambtenaren periodiek deel te laten nemen aan vergaderingen van een lokale stuurgroep of begeleidingsgroep, zoals bijvoorbeeld bij buurtbeheerprojecten.

Aanbeveling 4:

De rijksoverheid dient bij een experimenteel project tijdig een evaluatiedesign op te stellen. Hierbij zal tevens aan de orde komen welke doelstellingen aan het project ten grondslag liggen en welke meetbare criteria gehanteerd zullen worden om vast te stellen in hoeverre deze doelstellingen daadwerkelijk bereikt zijn. In dit kader

dient ook vastgesteld te worden welke gegevens voorafgaande, tijdens en na afloop van het project geregistreerd en/of verzameld moeten worden.

Aanbeveling 5:

De rijksoverheid dient bij een experimenteel project de ervaringen en resultaten ter kennis te brengen van belangstellenden op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau. Op deze wijze kunnen deze projecten een bijdrage leveren aan de visievorming en/of projectuitvoering binnen de betrokken beleidsterreinen. In beginsel ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van vervolgactiviteiten op lokaal niveau, tenzij er nadrukkelijk nog een voorwaardenscheppende of stimulerende taak bestaat die het uitvoeringsniveau overstijgt.

Met betrekking tot het project 'sport en criminaliteitspreventie' is momenteel met name aanbeveling 5 van toepassing op de rijksoverheid. Deze kan uitgewerkt worden in een drietal specifieke aanbevelingen in de voorwaardenscheppende en stimulerende sfeer:

Aanbeveling 5a: Voorlichting

Het is wenselijk om op basis van dit evaluatie-onderzoek een handzame en beknopte brochure op te stellen, die aandacht besteedt aan de leerervaringen en resultaten van de proefprojecten, alsmede de aandachtspunten bij het opzetten van een project 'sport en criminaliteitspreventie'.

Aanbeveling 5b: Doelgroepgerichte RSLA-cursus

Wanneer het centrale uitgangspunt van het BRES-project ook in de toekomst wordt onderschreven (kadervorming randgroep- en risicjongeren), verdient het aanbeveling om het cursusplan en de exameneisen van de RSLA-cursus aan te passen aan het niveau en de beleving van deze doelgroep en deze doelgroepgerichte RSLA-cursus vervolgens officieel te erkennen.

Aanbeveling 5c: Vervolgprojecten

De ervaringen die in de proefprojecten binnen de gemeenten Rotterdam, Dordrecht en Enschede zijn opgedaan, alsmede de huidige ontwikkelingen op het terrein van criminaliteitspreventie, buurtbeheer en sociale vernieuwing ondersteunen de opzet van vervolgprojecten op lokaal niveau. De bestuurlijke verhoudingen van deze tijd rechtvaardigen het standpunt dat de opzet en financiering van vervolgprojecten een verantwoordelijkheid zijn van het lokale bestuur. Het verdient echter aanbeveling om de BRES via een éénmalige financiële bijdrage in de gelegenheid te stellen de ondersteuningsbehoefte op lokaal niveau te verkennen (kwantitatief/kwalitatief), de te hanteren methodiek aan te scherpen en haar ondersteuningsaanbod op professionele wijze onder de aandacht van gemeenten te brengen.

8.3.2 BRES

De ervaringen die BRES heeft opgedaan met het project 'sport en criminaliteitspreventie' zijn niet onverdeeld positief. Gedurende de uitvoering van dit project valt echter een positieve ontwikkeling waar te nemen: de eerste projecten in Terneuzen en Maassluis hebben een uiterst moeizaam en onbevredigend verloop gekend, terwijl de latere projecten in Rotterdam, Dordrecht en Enschede beduidend positiever kunnen worden beoordeeld. Dit hangt mede samen met de toenemende ontwikkeling van integraal en wijkgericht beleid op lokaal niveau. In dit perspectief lijkt er in de komende jaren wel degelijk een markt voor de BRES-aanpak 'sport en criminaliteitspreventie' te bestaan. Om deze markt ook daadwerkelijk te kunnen bedienen, zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

Aanbeveling 1:

De BRES dient meer in te spelen op de lokale ontwikkelingen met betrekking tot jeugdhulpverlening, criminaliteitspreventie, buurtbeheer en sociale vernieuwing.

Aanbeveling 2:

De BRES dient haar methodiek en werkwijze verder aan te scherpen, waarbij algemene regels, voorwaarden en criteria moeten worden vertaald naar de specifieke situatie voor elk afzonderlijk gemeentelijk project. Voor elk project moet voldoende aandacht worden besteed aan de concrete omschrijving van doelgroep, doelstelling, taakverdeling, organisatie, communicatie, evaluatie, planning en kosten. Deze afspraken moeten niet alleen vooraf worden omschreven, maar ook tussentijds worden bewaakt.

Aanbeveling 3:

De BRES dient met haar ondersteuningsaanbod flexibeler in te spelen op de lokale situatie. Hoewel de kern van dit aanbod wordt gevormd door de doelgroepgerichte RSLA-cursus, zal waar nodig meer aandacht moeten worden besteed aan de concrete begeleiding van het voor- en natraject. Ook het verstrekken van adhoc adviezen kan deel uitmaken van het BRES-ondersteuningsaanbod. Op deze manier kan de BRES een 'meerwaarde op maat' betekenen voor de uitvoering van lokale projecten.

Aanbeveling 4:

De BRES dient de kennis en ervaring over de aanpak 'sport en criminaliteitspreventie' meer te spreiden over de eigen medewerkers en niet te concentreren bij één projectcoördinator. Op deze wijze kan de continuïteit van het BRES-aanbod beter gewaarborgd worden en neemt de ervaringskennis binnen de organisatie als geheel toe.

Aanbeveling 5:

De BRES dient de kwaliteit van voorlichting en publiciteit inzake de aanpak 'sport en criminaliteitspreventie' te verhogen. Het gaat hierbij onder meer om de vorm en inhoud van de boodschap, de keuze van het communicatiemedium en de selectie van de doelgroep. Zo zijn er de laatste tijd binnen een groot aantal gemeenten coördinatoren voor sociale vernieuwing, voor bestuurlijke preventie en voor buurtbeheer aangesteld. Naast een directe benadering van deze functionarissen, kunnen ook de betreffende netwerken en nieuwsbrieven een belangrijk medium vormen.

8.3.3 Gemeenten

De uitvoering van een project 'sport en criminaliteitspreventie' valt in de meeste gevallen onder de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur. Ook wanneer de opzet en uitvoering wordt overgelaten aan het particulier initiatief heeft de gemeente vrijwel altijd nog een financiële verantwoordelijkheid. Uit de procesevaluatie van de proefprojecten is duidelijk naar voren gekomen dat de uitvoering sterk beïnvloed wordt door de beleidsmatige en organisatorische randvoorwaarden. In deze paragraaf worden enkele algemene aanbevelingen gedaan voor gemeenten, die een dergelijk project willen opzetten. In de volgende paragraaf (zie 8.4) wordt een meer procesmatig stappenplan weergegeven dat als operationele leidraad kan gelden bij de voorbereiding en uitvoering hiervan.

Aanbeveling 1:

De gemeente dient te beschikken over een integratief beleidskader, waarbinnen een project 'sport en criminaliteitspreventie' kan worden ondergebracht.

Aanbeveling 2:

De gemeente dient te beschikken over een organisatorische structuur, waarbinnen de betrokken beleidssectoren, particulier initiatief en politie op strategisch en/of uitvoerend niveau samenwerken. Dit kan zowel een enkelvoudige (begeleidingscommissie) als een meervoudige structuur betreffen (stuurgroep en projectgroep).

Aanbeveling 3:

De gemeente dient te voorzien in de personele en financiële randvoorwaarden om een project 'sport en criminaliteitspreventie' met voldoende kans op succes te kunnen uitvoeren.

8.4 Stappenplan

In deze paragraaf wordt een stappenplan gepresenteerd dat als operationele leidraad kan worden gehanteerd bij het opzetten van een project 'sport en criminaliteitspreventie'. Hierbij wordt uitgegaan van de zeven kernfactoren uit de checklist, die ten grondslag heeft gelegen aan de procesevaluatie van de lokale BRES-projecten.

Stap 1: Gemeentelijke prioriteit

- Verwerven van inzicht in de aard, omvang en samenhang van enerzijds (veel voorkomende) criminaliteit en anderzijds randgroepjongeren cq. risicojongeren binnen de gemeentelijke situatie;
- Bestuurlijke besluitvorming over de prioriteit om de voorkomende problematiek aan te pakken;
- Ontwikkelen van een beleidsvisie met betrekking tot de wijze van aanpak van deze problematiek (bijv. aansluitend op buurtbeheer, dadergerichte aanpak, wijkveiligheid of integraal randgroepbeleid);
- Bepalen van de mogelijke bijdrage van een project 'sport en criminaliteitspreventie' aan de aanpak van deze problematiek.

Stap 2: Doelstelling/doelgroep

- Nauwkeurig omschrijven en kwantificeren van de doelstellingen van een dergelijk project (meetbare criteria);
- In kaart brengen van de doelgroep, die via dit project bereikt dient te worden;
- Vaststellen van de globale werkwijze die bij de uitvoering van het project gehanteerd zal worden;
- Onderzoeken van de haalbaarheid van de uitvoering van een dergelijk project;
- Bestuurlijke besluitvorming over de opzet van een project 'sport en criminaliteitspreventie' (go/no go-beslissing).

Stap 3: Voorbereiding

- Informeren en verwerven van draagvlak bij betrokkenen binnen en buiten het gemeentelijk apparaat;
- Uitwerken van een concreet werkplan/plan van aanpak, waarin de volgende aspecten duidelijk omschreven zijn: doelgroep, doelstelling, werkwijze, taakverdeling, organisatie, communicatie, evaluatie, planning en kosten;
- Vaststellen van de stuurgroep/begeleidingsgroep, uitvoeringsorganisatie en de projectcoördinatie.

Stap 4: Organisatie

- Actief benaderen van de doelgroep via gerichte activiteiten;
- Werven en voorlichten van de potentiële deelnemers aan de cursus;
- Selectie van de cursisten en maken van heldere afspraken;
- Vaststellen van het beginniveau en specifieke situatie van de deelnemers;
- Ontwikkelen van initiatieven voor het vervolgtraject;
- Terugkoppelen van informatie naar betrokken partijen cq. stuurgroep.

Stap 5: Opleiding

- Zo nodig organiseren van een 'instroomcursus' voor de cursisten;
- Realiseren van strakke begeleiding tijdens de opleiding (mentoren);
- Aandacht besteden aan problemen van jongeren op andere leefbaarheidsterreinen gedurende de deelname aan de cursus (zo nodig actief doorverwijzen naar maatschappelijke instellingen);
- Nadrukkelijk aandacht voor de dreigende uitvallers (eventueel bemiddelen naar een ander arbeids- of scholingstraject).

Stap 6: Registratie/verslaglegging

- Nauwkeurig bijhouden van de vorderingen van de cursisten;
- Bijhouden van en inspelen op veranderingen in de levensomstandigheden of het gedrag van cursisten;
- Registreren van criminaliteitscijfers op gemeentelijk of buurniveau;
- Verzorgen van een verslaglegging over de uitvoering en resultaten van het project.

Stap 7: Vervolgtraject

- Intensief contact onderhouden met de gediplomeerde sportleiders na beëindiging van de cursus;
- Zo snel mogelijk inzetten van de gediplomeerde sportleiders bij reguliere activiteiten;
- In onderling overleg komen tot een activiteitenprogramma voor de sportleiders;
- Voeren van periodieke functioneringsgesprekken met de sportleiders;
- Actief bemiddelen van sportleiders naar een reguliere functie in de sport.

Literatuurlijst

- Berge, E. ten
1991 Aan de rand, er bijna overheen.
 In: *Tijdschrift jeugdonderzoek*, nr. 3, pp. 3-14.
- Bourdieu, P.
1984 *Distinction. A social critique of the judgement of taste.*
 Routledge and Kegan Paul, London/ New York.
- BRES, Landelijke dienst
1984 *Op de Bres.*
 BRES, Soesterberg.
- BRES, Landelijke dienst
1990 *Kriminaliteitspreventie.*
 BRES, Maarn.
- Bruinink, H. en M. van der Gugten
1991 *Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht. Rapportage 1e fase (medio 1990- medio 1991).*
 Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam.
- Bruinink, H. en M. van der Gugten
1991 *Ik sloop niet, ik sport!: Eindrapportage over een experimenteel sportproject in Bos en Lommer (Amsterdam).*
 Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam.
- Brug, H. van der
1984 Sport en agressie.
 In: Bakker, F. (red.), *Sportpsychologie*, Alphen a/d Rijn/ Brussel.
- Dijk, B, van (e.a.)
1984 *Eindrapportage jeugdvandalisme.*
 Amsterdam.
- Dijk, J.J.M.
1987 De rol van sportbeoefening bij de preventie van criminaliteit.
 Inleiding voor de werkconferentie: *Sport, agressie en vandalisme: bestrijdend?, bevorderend?*
- Elias, N. en E. Dunning
1986 *Quest for excitement.*
 Basil Blackwell, Oxford.
- Elias, N. en J.L. Scotson
1976 *De gevestigden en de buitenstaanders. Een studie van de spanningen en machtsverhoudingen tussen twee arbeidersbuurten.*
 Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.

- Franke, H. (red.)
 1988 *Zonde van de jeugd. Een inventarisatie van recent onderzoek naar jeugd en criminaliteit in Nederland.*
 Min. van WVC, Rijswijk.
- Gugten, M. van der
 1988 De sport als aangrijpingspunt voor criminaliteitspreventie
 In: *Justitiële Verkenningen*, jrg. 14, nr. 5, pp. 86-112, WODC, Den Haag.
- Hazekamp, J.
 1985 *Rondhangen als tijdverdrijf. Over het onder-elkaar-zijn van jongens en meisjes in de vrije tijd* (dissertatie).
 VU Uitgeverij, Amsterdam.
- Heinemann, K.
 1980 *Einführung in die Soziologie des Sports.*
 Schorndorf.
- Kagie, R.
 1980 *Bikkelharde boys en hun sportieve passies.*
 Polygrapha, Rotterdam.
- Kruissink, M.
 1988 Van padvinderij tot pretpark, van vechtsport tot volleybal. Enkele cijfers over jeugdcriminaliteit in relatie tot vrijetijdsbesteding.
 In: *Justitiële Verkenningen*, jrg. 14, nr. 5, pp. 66-85, WODC, Den Haag.
- Landelijke Contactraad
 1987 *Bloed, zweet en ... te weinig banen.*
 LC, Dordrecht.
- Lenk, H.
 1972 *Leistungssport: Ideologie oder Mythos.*
 Stuttgart.
- Lieshout, J. (red.)
 1990 *WIBRIS. Een wijkgerichte integrale benadering van risico-jongeren.*
 Macula, Boskoop.
- Linden, B. van den en K. Hordijk
 1989 Randgroepjongeren in beeld.
 In: *Jeugd en samenleving*.
- Manders, Th. en J. Kropman
 1982 *Sportbeoefening: drempels en stimulansen* (samenvatting).
 ITS, Nijmegen.
- Manders, Th. en J. Kropman
 1987 *Sport: ontwikkelingen en kosten* (samenvatting).
 ITS, Nijmegen.

- Miermans, C.
1959 *Sport in een veranderende wereld.*
Utrecht.
- Mommaas, H.
1991 Alledaags leven; vrijetijd en cultuur.
In: Beckers, Th. en H. Mommaas (red.), *Het vraagstuk van den vrijetijd. 60 jaar onderzoek naar vrijetijd.* Stenfert Kroese, Leiden/
Antwerpen.
- Montfort, W. van
1985 *Altijd zondag ?!?!
Landelijke dienst BRES, Soesterberg.*
- SGBO
1986 *Randgroepjongeren uit de marge.*
Uitgeverij van de VNG, Rijswijk.
- Stokvis, R.
1979 *Strijd over sport. Organisatorische en ideologische ontwikkelingen.*
Van Loghum Slaterus b.v., Deventer.
- Stokvis, R.
1989 *De sportwereld. Een sociologische inleiding.*
Samson, Alphen a/d Rijn/ Brussel.
- Terpstra, J. en L.G. Moor
1991 Preventief jongerenwerk in een achterstandswijk.
In: *Jeugd en samenleving*, nr. 8, pp. 491-501.
- Verstegen, R. (e.a.)
1983 *Vele handen maken licht werk. Besturen van sportverenigingen
samengevat.*
IVA, Tilburg.
- WVC, ministerie van
1983 *Notitie Accenten Sportbeleid 1983 e.v..*
Ministerie van WVC, Den Haag.

Bijlage I: Lijst van geïnterviewde sleutelpersonen

Ministerie van WVC

- de heer A. Huisman (directie Sportzaken)

Ministerie van Justitie

- de heer J. Overwater (directie Criminaliteitspreventie)

Landelijke dienst BRES

- de heer W. van Montfort (directeur)
- de heer M. Woitas (coördinator project 'criminaliteitspreventie')

Spangen

- de heren T. Zom en G. Bakx (jongerenwerkers Stichting Buurthuis Spangen)
- de heer R. Cristiaanse (coördinator Spangen Veilig)

Enschede

- de heer M. Poppink (Sportbureau Balans)

Maassluis

- mevrouw C.H. Kruyt (sector Algemene Zaken)
- de heer Th. M. Kats (jeugdconsulent, sector Welzijn)
- de heer J. van Bergen Henegouwen (straathoekwerker, Stichting Stedelijk Jongerenwerk Maassluis)

Terneuzen

- de heer R. Dekker (Halt-coördinator Zeeuwsch-Vlaanderen)
- de heer E. Roozen (Stichting Welzijn Terneuzen)
- de heer A.J. van de Velde (hoofd a.i. sector Maatschappelijke Zaken).
- de heer J. Snelders (dir. SWT)
- de heer Maes (gemeentepolitie Terneuzen)

Dordrecht

- de heer A. Veth (bureau stimulering sportdeelname, dienst Openbare Voorzieningen)
- de heer C. Ceuleers (coördinator criminaliteitspreventie)

OPLEIDINGS- EN EKSAMENPROGRAMMA VOOR DE OPLEIDING
REKREATIESPORTLEIDER-A (R.S.L.A.)

Gericht op de doelgroep: Projekt Kriminaliteitspreventie

I. ALGEMENE BEPALINGEN

a. Doel

Het doel van de opleiding is de kursisten voor te bereiden op het leiden van groepen van beperkte omvang bij activiteiten op het gebied van de recreatiesport in ruime zin.

b. Toelatingseisen

Tot de opleiding kunnen worden toegelaten zij die de leeftijd van 17 jaar hebben bereikt.

c. Kursusomvang

De opleiding omvat 100 lesuren, waarvan 20 uur praktijkbegeleiding = stage. De opleiding wordt afgesloten met een examen.

d. Diploma

Zij die de cursus met gunstig gevolg hebben afgelegd ontvangen het diploma Rekreatiesportleider-A.

II. OPLEIDINGSPROGRAMMA

a. Uitgangspunten

Ten aanzien van de doelgroep gelden de volgende uitgangspunten: Sportieve, speelse, ruige bewegingsactiviteiten zijn 'in' bij deze groep, mits de activiteiten op de juiste wijze worden aangeboden. Deze activiteiten bieden uiterst geschikte mogelijkheden tot een zinvolle en plezierige tijdsbesteding binnen de bewegings- en recreatiecultuur.

De activiteiten moeten echter niet beperkt blijven tot een geïsoleerde activiteit, maar zullen een uitstraling dienen te bewerkstelligen naar andere leefgebieden, zoals b.v. sociale omgeving, gezondheid, arbeid, wonen enz.

Wanneer dit optimaal gebeurd is er sprake van een integrale werkwijze.

Het aanbod van activiteiten dient allereerst aan te sluiten bij de leefwereld van de doelgroep en kan en mag nooit als gestandaardiseerd 'kant en klaar' pakket van bovenaf gedropt worden.

Het werken met deze groep is erg intensief, vraagt veel begeleiding en een open werkwijze is essentieel.

Deze jongeren willen zelf verantwoordelijkheid dragen en dit vraagt niet alleen een langdurig proces van begeleiding, maar heeft ook konsekventies naar opzet en inhoud van de cursus.

b. Eindtermen

Hoewel terdege geluisterd moet worden naar de specifieke behoeften van de doelgroep, is een bepaald nivo aan vaardigheden en inzicht noodzakelijk. Derhalve kunnen de volgende eindtermen gesteld worden.

1. Praktijk

De kandidaat moet leiding kunnen geven aan één van de volgende praktijkvormen:

- kleinere spelen voor binnen en buiten met en zonder spelmateriaal;
- vormen van gaan, lopen en springen;
- rekreatieve beoefening van groepsspelen en wateractiviteiten;
- speur- en oriëntatietochten, bosspelen en gezelligheidsspelen;
- body-achtige activiteiten en buitensportactiviteiten en thematische activiteiten;
- de verschillende sportspelen welke rekreatief zijn vertaald.

2. Theorie

De kandidaat dient te beschikken over voldoende kennis van en inzicht in:

a) Leidinggeven in de rekreatiesport

- De psychisch-fysieke ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen en de daaruit voortvloeiende konsekventies voor de rekreatiesport en de bewegingsrekreatie.
- De plaats en de taak van de rekreatiesportleider-A.
- Activiteiten van organisaties op het terrein van sportieve rekreatie en Jeugd + Jongeren.
- Gebruik van oefengelegenheden en materiaal.
- Eenvoudige praktische blessure-behandeling.

b) Oefenstof, methodiek en didaktiek van

De stof genoemd onder II.1

3. Praktijkbegeleiding in Projekt-vorm (stage)

- Het leidinggeven aan rekreatiesportactiviteiten binnen de eigen groep met begeleiding van de docenten van de cursus of daartoe door de docenten aan te wijzen funktionarissen.
- Het onder begeleiding opdoen van praktijkervaring in minimaal 2 projekten.
- Het in een of andere vorm doen van een praktijk verslag.

4. Kursusverslag

Het maken van een cursusverslag dat een weergave moet zijn van de gehele cursus, eventueel aangevuld met persoonlijke bevindingen.

c. Fasering van de cursus

Aangezien de betreffende doelgroepen zijn ingesteld op korte termijn doelen en konkrete resultaten is het aanbevelingswaardig de opleiding in 3 fasen te onderscheiden met daarbij behorende afsluitende (deel)certificaten en het RSLA-diploma.

Fase I. : kennismaking met

visie ontwikkeling op
analyse van

- groep
- activiteiten (repertoire)
- doelgroep
- activiteiten
- doelgroep
- activiteiten

Afsluiting : certificaat I.

Fase II. : leren leidinggeven

- technisch
- sociale vaardigheden
- inzicht in
- plannen, uitvoeren, evalueren, praktijk-ervaring opdoen

Afsluiting : certificaat II.

Fase III. : uitbouw; zelfstandig funktioneren in de praktijk

- praktijkervaring
- praktijkbegeleiding in projekten

Afsluiting : op RSLA-nivo

III. AFSLUITING VAN DE KURSUS

1. Voorwaarden voor toelating tot het examen

- a. De kandidaat moet de cursus regelmatig hebben gevolgd ter beoordeling van de cursusleiding en de betrokken docent(en); minimaal 80%.
- b. De kandidaat dient een verslag (of meerdere deelverslagen) gemaakt te hebben, dat (die) een weergave moet(en) zijn van de gehele cursus, eventueel aangevuld met persoonlijke bevinding. De docenten betrekken dit verslag (deze verslagen) mede bij het vaststellen van het indrukcijfer. In die gevallen waarin geen schriftelijk praktijkverslag kan worden gemaakt kan een evaluatieformulier ingezonden worden.
- c. Indien het indrukcijfer lager is dan 5 wordt de kandidaat niet toegelaten tot het examen.
- d. De kandidaat dient 3 weken vóór het examen praktijkverslagen en/of een evaluatieformulier in te dienen, die zijn geparafeerd door de docenten of de daartoe aangewezen funktionarissen, waaruit blijkt dat aan de praktijkervaring minimaal 25 uur is besteed.

IV. REGELING EN NORM VAN HET EKSAMEN

1. Regeling van het examen

- a. Het examen bestaat uit de volgende onderdelen:

1) Theorie over:

- * Visie over rekreatiesport en leidinggeven aan de rekreatiesport.
- * Kennis van en inzicht over de bij een rekreatiesportleider te onderkennen taakgebieden.
Te weten:
 - het 'technische' deel (waaronder repertoire, methodiek, organisatie en planning);
 - het 'sociale' deel (waaronder persoons, groeps- en organisatiekenmerken);
 - het 'medische' deel (waaronder preventie en eenvoudige praktijkgerichte E.H.B.O.).

Tijdsduur: 25 minuten - mondeling.

2) Praktijk leidinggeven (binnen en/of buiten)

Tijdsduur: minimaal 30 minuten.

- a) De praktijk wordt bij voorkeur in de vorm van een 'projekt' afgesloten, waarbij de examenopdracht door werkgroepjes van 3 à 4 kandidaten wordt uitgewerkt en uitgevoerd, daarbij

inachtnemend de voor elke kandidaat gestelde minimale eksamentijd. Dus voor 3 à 4 kursisten minimaal 1½ tot 2 uur!. Bij de voorbereiding van de praktijkafsluiting dienen de werkgroepjes ermee rekening te houden, dat iedere kandidaat in een leidinggevende rol beoordeeld moet kunnen worden. De kandidaten dienen het programma op schrift te stellen en vóór de aanvang van het examen bij de examenkommissie in te leveren.

- b) Het examen wordt afgenomen door een examenkommissie die door de auspiciërende instantie wordt ingesteld. De commissie bestaat uit een voorzitter en een sekretaris, welke functies door 1 persoon mogen uitgevoerd worden, die (bij voorkeur) niet als eksaminator optreedt en tenminste 2 eksaminatoren. Het examen staat onder toezicht van een door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur aangewezen rijksgekommitteerde.
- c) De examenkommissie houdt vóór de aanvang van het examen als regel een bespreking over de gang van het examen. Tijdens deze bespreking dient het indrukcijfer van de kandidaten aanwezig te zijn. Na afloop van het examen komt de commissie bijeen voor het bespreken van het examen en het definitief bepalen van de uitslag.
- d) Voor zowel de theorie als de praktijk wordt de kandidaat door 2 eksaminatoren beoordeeld. Eén van de eksaminatoren dient docent te zijn van de betreffende RSLA-kursus. Zij bepalen ieder afzonderlijk het aan de kandidaat toe te kennen cijfer in hele punten. Het aan de kandidaat toe te kennen cijfer wordt verkregen door het gemiddelde te nemen van de cijfers door de eksaminatoren toegekend. Het aldus verkregen cijfer wordt niet afgerond. Indien het verschil tussen de twee voorgestelde cijfers meer dan 2 punten bedraagt, vindt in afwijking van het bovenstaande, eerst overleg plaats tussen beide eksaminatoren. Indien dit overleg niet tot een zodanig resultaat leidt dat het verschil tussen beide voorgestelde cijfers 2 of minder bedraagt, dan wordt het cijfer vastgesteld door de voorzitter van de examenkommissie, na overleg met de beide eksaminatoren en de rijksgekommitteerde. Een cijfer lager dan 6 is onvoldoende.

- e) Van elk examen wordt een protokol bijgehouden aan de hand waarvan het cijfer wordt bepaald.
- f) Er worden totaal drie cijfers vastgesteld, t.w.:
- onderdeel I: één cijfer voor theorie;
 - onderdeel II: één cijfer voor praktijk rekreatiesport leidinggeven;
 - onderdeel III: één indrukcijfer.

Het cijfer voor onderdeel III dient vóór aanvang van het examen bekend te zijn.

Er wordt door beide docenten afzonderlijk een cijfer in hele punten toegekend aan elke kandidaat. Het aan de kandidaat toe te kennen cijfer wordt verkregen door het gemiddelde te nemen van de cijfers, die door de docenten zijn toegekend.

Het indrukcijfer is gebaseerd op:

- beoordeling van de uitvoering van de lesopdrachten gedurende de opleiding;
- stagebeoordeling (stageverslag en evaluatiegesprek);
- beoordeling van de ontwikkeling in vaardigheid van de kandidaat in het omgaan met en (bege)leiding geven aan rekreatiegroepen.

De hoogte en totstandkoming van het indrukcijfer wordt per kandidaat vastgelegd in een protokol, welke ter inzage ligt bij de sekretaris van de examenkommissie.

- g) Alle verslagen die naar aanleiding van de stage door de kandidaten zijn gemaakt, alsmede het kursusverslag, dienen tijdens het examen aanwezig te zijn.

2. Norm van het examen

De vaststelling van de uitslag van het examen geschiedt naar de volgende norm:

- de kandidaat is geslaagd indien:
 - . de eindcijfers voor alle onderdelen tenminste 6 bedragen;
 - . het eindcijfer voor één van de onderdelen onvoldoende is, doch tenminste 5 bedraagt, en de andere cijfers voldoende zijn. Wel dient de som van de onderdelen II en III tenminste 12 te bedragen;

- de kandidaat wordt toegelaten tot een hereksamen indien:
 - . het cijfer voor onderdeel I onvoldoende, doch tenminste 4 is, de beide andere cijfers voldoende zijn en de som der cijfers tenminste 17 is;
 - . het cijfer voor een der onderdelen II en III onvoldoende doch tenminste 5 is, en beide andere cijfers voldoende zijn, maar de som der onderdelen II en III geen 12 bedraagt.

N.B.:

1. Een hereksamen kan worden afgelegd voor het onderdeel waarvoor een onvoldoende werd behaald, mits de kandidaat niet is geslaagd of afgewezen.
2. Indien een kandidaat op grond van een onvoldoende cijfer voor onderdeel III (indrukcijfer) in aanmerking komt voor een hereksamen, dan zal tijdens de vergadering van de examenkommissie op een standaardformulier door de beide kursusdocenten een ekstra opdracht worden geformuleerd, die zowel tegemoet komt aan de leerbehoefte van de betrokken kandidaat, als de mogelijkheid in zich heeft om elders in een later stadium getoetst te worden. Deze opdracht moet, alvorens hij uitgereikt wordt aan de betrokken kandidaat eerst besproken worden met de voorzitter van de examenkommissie. Zowel de auspiciërende- als de organiserende instantie krijgen een afschrift van deze ekstra opdracht.
3. Een hereksamen kan in het algemeen niet eerder dan 3 maanden en niet later dan 12 maanden na het volledige examen worden afgelegd.
4. De cijfers van de onderdelen waarvoor geen hereksamen wordt gedaan blijven van kracht. Een hereksamen-kandidaat is geslaagd indien met het bij een hereksamen behaalde cijfer aan de norm voor slagen is voldaan.

In alle overige gevallen is de kandidaat afgewezen.

Bijlage III: Vragenlijst deelnemers aan RSLA-cursus

Deel A ALGEMENE VRAGEN

1 Wanneer ben jij met de RSLA-cursus gestart?

datum: .. - .. - 19..

2 In welke gemeente heb je de cursus gevolgd?

- 1 Enschede
- 2 Rotterdam
- 3 Maassluis
- 4 Terneuzen
- 5 Dordrecht

3 Ben je een man of een vrouw?

- 1 man
- 2 vrouw

4 Hoe oud ben je?

..... jaar

5 Ben je in Nederland geboren?

- 1 ja
- 2 nee

-> door met **vraag 7**

6 Hoe lang woon je al in Nederland?

- 1 korter dan 1 jaar
- 2 langer dan 1 jaar, maar minder dan 5 jaar
- 3 tussen 5 en 10 jaar
- 4 langer dan 10 jaar

7 In welk land zijn je ouders geboren?

..... (vader)

..... (moeder)

8 Heb jij de RSLA-cursus helemaal afgerond?

- 1 ja
- 2 nee -> door naar **vraag 10**

- 9 Sinds hoeveel maanden heb jij je diploma?
- 1 minder dan 3 maanden
 - 2 tussen 3 en 6 maanden
 - 3 tussen 6 maanden en 1 jaar
 - 4 langer dan 1 jaar
- > door met **vraag 12**
- 10 Als jij nog geen RSLA-diploma hebt, dan komt dit doordat
- 1 jij nog met de cursus bezig bent -> door met **vraag 12**
 - 2 jij met de cursus bent gestopt
- 11 Waarom ben je met de cursus gestopt?
- 1 ik vind de cursus te moeilijk
 - 2 de cursus kost me te veel tijd
 - 3 ik vind de cursus kinderachtig
 - 4 ik vind de cursus te duur
 - 5 om een andere reden, namelijk,
-

Deel B TIJDSBESTEDING VOOR DE CURSUS

Alle vragen van deel B gaan over de tijd voordat jij met de cursus begon. Bedenk dus goed dat het vragen zijn over jou zoals je een jaar of misschien wel langer geleden was.

- 12 Zat je nog op school of had je werk, voordat je met de cursus begon?
- 1 Ik zat op school
 - 2 Ik had werk -> door met **vraag 14**
 - 3 Ik zat op school én ik had werk
 - 4 Geen van beide -> door met **vraag 17**
- 13 Op welke school zat je toen je met de RSLA-cursus begon?
- 1 voortgezet speciaal onderwijs
 - 2 brugklas (van voortgezet onderwijs)
 - 3 LBO
 - 4 MAVO
 - 5 HAVO, MBO
 - 6 Atheneum, Gymnasium
 - 7 partieel leerplichtig
 - 8 anders, namelijk
- 14 Wat voor werk deed je toen je met de RSLA-cursus begon?
- 1(omschrijving)
 - 2 niet van toepassing, ik werkte toen niet -> door met **vraag 17**

- 15 Hoeveel uur per week werkte je toen je met de RSLA-cursus begon?
.... uur (aantal uur per week invullen)
- 16 Was dat vast of tijdelijk werk?
1 vast werk
2 tijdelijk werk
- 17 Beoefende jij zelf, in de 12 maanden voordat je met de cursus begon, al sportieve activiteiten (minstens eens in de twee weken)?
1 nee -> door met **vraag 22**
2 ja
- 18 Kun je aankruisen welke van onderstaande sportieve activiteiten jij minstens 1 keer per 2 weken, beoefende in de 12 maanden **voorafgaande** aan de RSLA-cursus? (je mag hier meer dan één antwoord aankruisen !)
1 voetbal
2 zwemmen
3 volleybal
4 badminton
5 vechtsport
6 krachtsport
7 gymnastiek
8 fiets- of motorcross
9 anders, namelijk
- 19 Was je in het jaar voor je met de RSLA-cursus begon ook lid van een **sportvereniging**?
1 nee -> door met **vraag 21**
2 ja
- 20 Van welke soort sportvereniging was je lid?
Eventueel meerdere takken van sport invullen, als je van meer dan één vereniging lid was.
1 voetbalvereniging
2 zwemvereniging
3 volleybalvereniging
4 badmintonvereniging
5 vechtsportvereniging
6 krachtsportvereniging
7 gymnastiekvereniging
8 fiets- of motorcrossvereniging
9 anders, namelijkvereniging

- 21 Bij welke van de volgende instellingen beoefende jij, in het jaar voordat jij aan de RSLA-cursus deelnam, sportieve activiteiten?
(Je mag meerdere antwoorden aankruisen)
- 1 clubhuis of buurthuis
 - 2 jongerencentrum
 - 3 commerciële sportschool
 - 4 gemeentelijke sportschool
 - 5 anders georganiseerd, namelijk
 - 6 sportvereniging
- 22 Had je in het jaar voordat je met de cursus begon, wel eens **leiding** gegeven bij sportieve activiteiten?
- 1 nee -> door met **vraag 24**
 - 2 ja
- 23 Hoe vaak had je al leiding gegeven?
- 1 af en toe, soms
 - 2 regelmatig
 - 3 vaak
- 24 Had je in de twaalf maanden voorafgaand aan de RSLA-cursus, wel eens het gevoel dat je je verveelde, dat je niet wist wat je moest doen?
- 1 nee, zelden
 - 2 af en toe, soms
 - 3 regelmatig
 - 4 vaak

- 25 Hier volgt een lijst met dingen die je in je vrijetijd kunt doen.
Kruis op iedere regel aan hoe vaak jij dat deed, **in de 12 maanden voordat jij met de RSLA-cursus begon.**

	(bijna) iedere dag	1 of 2 keer per week	paar keer per maand	zelden of nooit
A televisie kijken	0	0	0	0
B muziek luisteren	0	0	0	0
C samenzijn met vrienden/vriendinnen	0	0	0	0
D op straat slenteren	0	0	0	0
E kranten/boeken lezen	0	0	0	0
F sporten	0	0	0	0
G muziek maken	0	0	0	0
H knutselen/sleutelen	0	0	0	0
I je ouders helpen	0	0	0	0
J rondhangen/niets doen	0	0	0	0
K café of koffieshop bezoeken	0	0	0	0
L naar buurthuis of jongerencentrum	0	0	0	0
M naar discotheek	0	0	0	0
N naar bioscoop	0	0	0	0

- 26 Heb je, in de 12 maanden voordat je met de RSLA-cursus begon, wel eens voor **overlast in de buurt** gezorgd?
- 1 nee
 - 2 af en toe, soms
 - 3 regelmatig
 - 4 vaak

- 27 Heb jij in de 12 maanden voordat de RSLA-cursus startte, wel eens:
(per onderdeel aankruisen of je het wel of niet gedaan hebt)

	ja	nee
A zwart gereden met het openbaar vervoer?	0	0
B iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen?	0	0
C op straat gevochten?	0	0
D een fiets gestolen?	0	0
E in een auto ingebroken?	0	0
F in een huis ingebroken?	0	0
G iets zo maar vernield?	0	0
H graffiti op een gebouw of muur aangebracht?	0	0

- 28 Ben je in de 12 maanden voordat je met de RSLA-cursus begon, wel eens voor dit soort zaken opgepakt door de politie (op het politiebureau geweest)?
- 1 ik doe dit soort dingen nooit
 - 2 ja, één of twee keer
 - 3 ja, vaker
 - 4 nee, geen enkele keer

Deel C DE RSLA-CURSUS

- 29 Hoe wist jij dat er een RSLA-cursus gegeven werd?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- 1 via de leider in de sportschool waar ik kom
- 2 via vrienden
- 3 via de krant
- 4 via posters
- 5 via een folder of brochure die ik thuis kreeg
- 6 via de leiding van het clubhuis of buurthuis waar ik kom
- 7 via de leiding van het jongerencentrum waar ik kom
- 8 anders, namelijk

- 30 Leg zo goed mogelijk uit **waarom** je de cursus bent gaan volgen?

.....

.....

.....

- 31 Vind je de cursus te lang of te kort duren, of precies goed?
- 1 te lang
 - 2 precies goed
 - 3 te kort

- 32 Vind je de cursus te makkelijk, te moeilijk of precies goed op jouw niveau?
1 te makkelijk
2 precies goed
3 te moeilijk
- 33 Heb je de cursus met plezier gevolgd?
1 ja
2 gaat wel
3 nee, ik vond er eigenlijk niet veel aan
- 34 Vind je de sportieve activiteiten van de cursus over het algemeen leuk?
1 ja -> door met **vraag 36**
2 nee
- 35 Waarom vind je de sportieve activiteiten in de cursus niet leuk?
1 ik vind ze te kinderachtig
2 ik vind ze te zwaar
3 anders, namelijk
- 36 Ben je tevreden over het theoretische deel van de cursus?
1 ja -> door met **vraag 38**
2 nee
- 37 Waarom ben je ontevreden over de theorie in de cursus?
1 ik vind de theorie te moeilijk
2 ik vind de theorie te makkelijk
3 anders, namelijk
- 38 Ben je tevreden over de stage die jij, ter afsluiting van de RSLA-cursus, hebt gelopen?
1 ja -> door met **vraag 40**
2 nee
- 39 Waarom ben je niet tevreden over de stage die jij gelopen hebt?
1 ik vind de stage te kinderachtig
2 ik vind de stage te zwaar
3 ik was nog onvoldoende in staat leiding te geven
4 ik werd niet goed begeleid tijdens de stage
5 anders, namelijk

- 40 Als jij de RSLA-cursusleider(s) mag beoordelen, wat is dan jouw oordeel over hem/ hen?
- 1 goed
 - 2 voldoende
 - 3 matig
 - 4 slecht

- 41 Kun je dit oordeel kort toelichten?

.....

.....

- 42 Heb je bepaalde onderdelen in de cursus gemist?

- 1 nee
- 2 ja, namelijk

.....

- 43 Wat kan er volgens jou **beter** aan de cursus?

- 1 niets, ik vind de cursus gewoon goed
- 2 het volgende, namelijk

.....

Deel D Tijdsbesteding in het afgelopen jaar

Tenslotte volgen nog wat vragen over wat je tijdens of na de cursus bent gaan doen. De vragen hebben betrekking op het afgelopen jaar (dus **de laatste 12 maanden**). Vul de onderstaande vragen zorgvuldig in. Het maakt hiervoor niet uit of je op dit moment al je RSLA-diploma hebt gehaald, nog met de cursus bezig bent, of dat je tijdens de cursus bent gestopt.

- 44 Ben je tegenwoordig actief als leider bij sportieve activiteiten?

- 1 nee -> door met **vraag 47**
- 2 ja

- 45 Kun je kort aangeven, wat voor soort les-activiteiten je geeft, hoeveel uur per week, en in welke organisatievorm (bijv. sportvereniging, eigen groepje, buurthuis etc.)?

soort activiteit:

aantal uren per week: uur

organisatievorm:

- 46 Word je betaald als sportleider?
 1 ja
 2 nee
- 47 Wat is je laatste, **geheel afgeronde** schoolopleiding (waar je dus een diploma van hebt)?
 1 basisschool
 2 speciaal onderwijs
 3 voortgezet speciaal onderwijs
 4 brugklas (van voortgezet onderwijs)
 5 LBO
 6 MAVO
 7 HAVO, MBO
 8 Atheneum, Gymnasium
 9 anders, namelijk
- 48 Zit je momenteel op school of heb je werk?
 1 Ik zit op school
 2 Ik heb werk -> door met **vraag 50**
 3 Ik zit op school én ik heb werk
 4 Geen van beide -> door met **vraag 53**
- 49 Op welke school zit je nu?
 1 voortgezet speciaal onderwijs
 2 brugklas (van voortgezet onderwijs)
 3 LBO
 4 MAVO
 5 HAVO, MBO
 6 Atheneum, Gymnasium
 7 partieel leerplichtig
 8 anders, namelijk
- 50 Wat voor werk doe je?
 1(omschrijving)
 2 niet van toepassing, ik werk niet -> door met **vraag 53**
- 51 Hoeveel uur per week werk je?
 uur (aantal uur per week invullen)
- 52 Is dat vast of tijdelijk werk?
 1 vast werk
 2 tijdelijk werk
- 53 Beoefen jij zelf gedurende de laatste twaalf maanden sportieve activiteiten (minstens één keer in de twee weken)?
 1 nee -> door met **vraag 57**
 2 ja

- 54 Ben je nu lid van een sportvereniging?
1 nee -> door met **vraag 56**
2 ja
- 55 Van welke soort sportvereniging ben je lid?
Eventueel meerdere takken van sport invullen, als je van meer dan één vereniging lid bent.
1 voetbalvereniging
2 zwemvereniging
3 volleybalvereniging
4 badmintonvereniging
5 vechtsportvereniging
6 krachtsportvereniging
7 gymnastiekvereniging
8 fiets- of motorcrossvereniging
9 anders, namelijkvereniging
- 56 Bij welke van de volgende instellingen heb jij de afgelopen twaalf maanden sportieve activiteiten beoefend?
(je mag meerdere antwoorden aankruisen)
1 clubhuis of buurthuis
2 jongerencentrum
3 commerciële sportschool
4 gemeentelijke sportschool
5 anders georganiseerd, namelijk
6 sportvereniging
- 57 Heb je de laatste twaalf maanden wel eens het gevoel dat je je verveelt, dat je niet weet wat je moet doen?
1 nee, zelden
2 af en toe, soms
3 regelmatig
4 vaak

- 58 Hier volgt weer de lijst met dingen die je in je vrijetijd kunt doen.
Kruis nu op iedere regel aan hoe vaak jij iets hebt gedaan **in het afgelopen jaar**.

	(bijna) iedere dag	1 of 2 keer per week	paar keer per maand	zelden of nooit
A televisie kijken	0	0	0	0
B muziek luisteren	0	0	0	0
C samenzijn met vrienden/vriendinnen	0	0	0	0
D op straat slenteren	0	0	0	0
E kranten/boeken lezen	0	0	0	0
F sporten	0	0	0	0
G muziek maken	0	0	0	0
H knutselen/sleutelen	0	0	0	0
I je ouders helpen	0	0	0	0
J rondhangen/niets doen	0	0	0	0
K café of koffiешop bezoeken	0	0	0	0
L naar buurthuis of jongerencentrum	0	0	0	0
M naar discotheek	0	0	0	0
N naar bioscoop	0	0	0	0

- 59 Heb jij de laatste 12 maanden wel eens voor **overlast in de buurt** gezorgd?
- 1 nee
 - 2 af en toe, soms
 - 3 regelmatig
 - 4 vaak

- 60 Heb jij gedurende de laatste 12 maanden wel eens:
(per onderdeel aankruisen of je het wel of niet gedaan hebt)

	ja	nee
A zwart gereden met het openbaar vervoer?	0	0
B iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen?	0	0
C op straat gevochten?	0	0
D een fiets gestolen?	0	0
E in een auto ingebroken?	0	0
F in een huis ingebroken?	0	0
G iets zo maar vernield?	0	0
H graffiti op een gebouw of muur aangebracht?	0	0

- 61 Ben je in de laatste 12 maanden wel eens voor dit soort zaken opgepakt door de politie (op het politiebureau geweest)?

- 1 ik doe dit soort dingen nooit
- 2 ja, één of twee keer
- 3 ja, vaker
- 4 nee, geen enkele keer

- 62 Vind je jezelf (of je gedrag) veranderd sinds je aan de cursus hebt deelgenomen?

- 1 nee
- 2 ja

-> dan ben je klaar met het invullen

- 63 Omschrijf kort wat er dan precies aan jou veranderd is.

.....

.....

.....

.....

BEDANKT VOOR JE MEDEWERKING

Bijlage IV: Checklist ten behoeve van procesevaluatie

	S	E	M	T	D
1 Gemeentelijke prioriteit	±	+	±	±	+
1.1 De gemeente hecht veel waarde aan sportieve activiteiten voor en door randgroepjongeren in de beleidscontext van criminaliteitspreventie.	±	+	+	+	++
1.2 De gemeente initieert of organiseert, naast de RSLA-cursus ook andere op sportieve activiteiten gerichte cursussen voor randgroepjongeren.	±	++	±	-	+
1.3 De financiering van (een eventueel vervolg op) het project, is, ook met het oog op de continuïteit ervan, goed geregeld.	±	±	-	-	+
2 Doelstelling	±	+	-	-	+
2.1 De gemeente heeft meetbare projectdoelstellingen geformuleerd.	-	-	-	-	-
2.2 De gemeente heeft de projectdoelstellingen van BRES gehanteerd.	±	+	-	nvt	+
2.3 De gemeente heeft projectdoelstellingen geformuleerd.	+	++	-	nvt	++
2.4 De gemeentelijke organisatorische ondersteuning van het project wordt als arbeidsintensief ervaren.	-	++	±	-	+
2.5 De betrokkenen van de gemeente beschouwen het project als zinvol en belangrijk onderdeel van een meer integraal beleid inzake criminaliteitspreventie.	+	+	+	-	+
2.6 Door onder meer een goede registratie kunnen de gemeentelijke criminaliteitsgegevens op de langere duur uitsluitend geven over effecten van sportprojecten voor randgroepjongeren op het voorkomen van criminaliteit.	+	+	-	-	++

	S	E	M	T	D
3 Voorbereiding	±	++	±	nvt	+
3.1 Voordat de BRES-docenten zijn benaderd, is een grondige analyse gemaakt van de jongerenproblematiek door de gemeente.	±	++	-	-	++
3.2 De werving van deelnemers uit de doelgroep heeft efficiënt plaatsgevonden.	-	++	+	nvt	±
3.3 De werving van deelnemers uit de doelgroep is effectief geweest.	+	++	+	nvt	±
3.4 Ten behoeve van de selectie van potentiële deelnemers aan de RSLA-cursus is gebruik gemaakt van een sportinstelling die door de doelgroep wordt bezocht.	+	++	+	-	-
3.5 Bij het recruterende van deelnemers is, met het oog op de reikwijdte van te verwachten activiteiten ná de cursus, rekening gehouden met de buurten waaruit de deelnemers afkomstig zijn.	+	++	-	nvt	++
3.6 Potentiële deelnemers zijn voorafgaand aan de cursus goed geïnformeerd over de inhoud en het doel van de cursus.	-	++	-	nvt	±
3.7 Bij de selectie van deelnemers aan de RSLA-cursus is een deelnamedrempel opgeworpen (bijv. door middel van een 'instroomcursus').	-	+	+	nvt	-
4 Organisatie	±	+	-	-	+
4.1 Het organisatorisch netwerk rond het project, is integraal op elkaar afgestemd ten behoeve van (onder andere) het beleid inzake jongerenproblematiek.	±	++	-	±	+
4.2 In het organisatorisch netwerk rond het project, wordt voorkomen dat binnen de gemeente één persoon de coördinatie volledig voor zijn rekening neemt.	+	++	-	nvt	±

	S	E	M	T	D
4.3 In het project is organisatorisch samengewerkt met (een) buurt-beheerorganisatie(s).	±	-	-	nvt	++
4.4 Het sociaal-cultureel werk is actief betrokken bij het project.	++	+	+	+	+
4.5 De gemeentelijke dienst voor sport en recreatie heeft geparticipeerd in het project.	+	+	-	-	+
4.6 Vertegenwoordigers van politie en justitie zijn (op ad hoc-basis) betrokken bij het project.	±	++	-	-	++
4.7 Het project maakt vanaf de voorbereidingsfase beleidsmatig onderdeel uit van bestuurlijke preventie van criminaliteit.	-	+	+	-	+
4.8 Ten behoeve van het project wordt samengewerkt met scholen voor het speciaal onderwijs.	-	++	-	-	+
4.9 Met het oog op eventuele doorverwijzing van (potentiële) cursisten c.q. deelnemers in het kader van beroepsmogelijkheden, wordt contact gehouden met instituten op het terrein van 'werk en scholing'.	-	+	-	nvt	++
5 Opleidingsproces	±	+	-	nvt	+
5.1 Voorafgaand of tijdens het opleidingstraject is voorkomen dat de jongeren verwachten dat zij met een RSLA-diploma betaald werk in de sport kunnen krijgen.	-	+	-	nvt	±
5.2 In de cursusgroep 'randgroep-jongeren' zijn meisjes evenredig vertegenwoordigd.	-	-	-	nvt	±
5.3 In de cursusgroep 'randgroep-jongeren' zijn allochtonen evenredig vertegenwoordigd.	++	±	+	nvt	+
5.4 Degenen die tijdens de cursus afvallen, krijgen andere of nieuwe opleidingsmogelijkheden.	-	+	-	nvt	nvt

	S	E	M	T	D
5.5 Tijdens het cursustraject is continu een vertrouwenspersoon voor de jongeren aanspreekbaar, die tevens zitting heeft in de begeleidingscommissie.	+	++	+	nvt	+
5.6 BRES en direct betrokkenen uit de gemeente hebben tijdens de cursus goed samengewerkt.	+	+	-	-	+
5.7 Tijdens de opleidingsfase van het project, heeft een begeleidingscommissie, bestaande uit BRES/-jongerenwerker(s) én een gemeentelijke vertegenwoordiging naar behoren gefunctioneerd.	±	+	-	-	++
5.8 Door middel van tussenrapportages van de begeleidingscommissie (BRES, jongerenwerker, gemeentelijke afgevaardigde) zijn betrokkenen van de gemeente op de hoogte gehouden over de voortgang van het project.	-	+	-	nvt	+
6 Registratie	±	+	-	-	±
6.1 De gemeente heeft op het moment van extern onderzoek kwantitatieve gegevens voorhanden waarmee een afgewogen effectevaluatie (in financiële termen of aan de hand van criminaliteitsstatistieken) mogelijk is.	-	-	-	-	-
6.2 Het aantal sportieve activiteiten is door het project toegenomen.	+	(+)	-	nvt	+
6.3 Minstens éénvierde van het aantal cursisten dat afkomstig is uit een randgroep heeft de cursus in het geheel afgerond.	±	++	±	-	+
6.4 De opgeleide RSLA-deelnemers leiden na de cursus andere randgroepjongeren op.	+	+	-	-	±
6.5 De gemeentelijke prioriteit voor 'randgroepjongeren en sport' in het kader van criminaliteitspreventie is door het BRES-project vergroot.	+	±	+	-	+

	S	E	M	T	D
7 Vervolg	±	+	-	nvt	+
7.1 Opgeleide RSLA-ers zijn voldoende begeleid bij het opzetten van activiteiten na de cursus.	-	(++)	-	nvt	+
7.2 Na afloop van de cursus is BRES voldoende betrokken gebleven bij het opzetten van nieuwe sportactiviteiten met de gediplomeerde randgroepjongeren.	-	nvt	±	nvt	+
7.3 Jongeren die de cursus met goed gevolg hebben afgerond, worden ondergebracht in een gemeentelijke 'sportleiderspool'.	±	++	-	nvt	+
7.4 De gemeente verricht voorafgaand en tijdens het cursustraject gerichte inspanningen om tijdelijke arbeidsplaatsen te creëren voor gediplomeerde jongeren (bijv. JWG of banenpool).	±	±	-	nvt	++
7.5 Met het oog op nieuwe sportactiviteiten voor de doelgroep, wordt voldoende aandacht besteed aan sportvoorzieningen.	+	++	-	nvt	+
7.6 Het project kan mogelijk óók aansluiten bij de verenigings-sport.	-	+	nvt	nvt	++
7.7 De organisatorische voorwaarden van de gemeente zijn relatief gunstig om het beleid voor randgroepjongeren en sport in het kader van criminaliteitspreventie te continueren.	+	+	-	-	++
7.8 Na beëindiging van de cursus is een aanvang gemaakt met de voorbereidingen voor een nieuwe (doelgroepgerichte) RSLA-cursus.	+	-	-	-	+
8 Beoordeling totaal	±	+	-	nvt	+